

Часопис за политичку теорију и праксу

Издавач

Фондација за српски народ и државу

За Издавача

Бојана Радаковић, директор

РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник

Проф. др Зоран Јевтовић

Политика

Проф. др Урош Шуваковић

Спољна политика и међународни односи

Иван Мркић, амбасадор

Европско право и политички систем ЕУ

Проф. др Бранко Ракић

Доц. др Зоран Чупић

Геополитика

Др Љубиша Деспотовић, научни саветник

Одбрана и безбедност

Др Радослав Гађиновић, научни саветник

Историја

Проф. др Марко Атлагић

Проф. др Далибор Елезовић

Култура

Мр Бојана Борић Брешковић

Екологија

Проф. др Дарко Надић

Медији и друштво

Проф. др Дејан Вук Станковић

Часопис излази три пута годишње.

Први број часописа *Напредак* изашао је
на Видовдан, 28. јуна 2020. године

Тираж: 500 примерака • Штампач: Бирограф, Београд

Адреса Редакције: Палмира Тољатија 5, Београд

<http://fondacijasnd.rs/casopis-napredak/>

Радови се пријављују електронски

**Овај тематски број објављујемо
на српском, енглеском и кинеском језику.**

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

32

НАПРЕДАК : часопис за политичку теорију и праксу / главни
и одговорни уредник Зоран Јевтовић. - [Штампано изд.]. - Vol. 1,
по. 1 (2020)- . - Београд : Фондација за српски народ и државу, 2020-
(Београд : Бирограф). - 24 cm

Три пута годишње. - Тематски бр. 2 (2021) „Сто година од формирања
Комунистичке партије Кине“ објављен и на енгл. и кин. језику. - Друго
издање на другом медијуму: Напредак (Београд. Online) = ISSN 2683-6114
ISSN 2683-6106 = Напредак (Београд)
COBISS.SR-ID 15570185

Vol. II / No. 2 2021.

Садржај | Content

Тематски број	Thematic issue
<i>Сто година од формирања Комунистичке партије Кине</i>	<i>One hundred years since the founding of the Communist Party of China</i>

Уводник | Editorial

Сонг Тао	
Величанствени успон у славном веку – поводом стогодишњице међународних односа КП Кине	7
Song Tao	
A Magnificent Upsurge in a Century of Splendor — Written for the Centenary of CPC International Relations	
Иван М. Мркић	
Социјализам с кинеским карактеристикама11
Ivan M. Mrkić	
Socialism with Chinese characteristics	

Чланци | Articles

Сонг Тао	
Напоран рад за постизање благостања кинеског народа и промоцију напретка човечанства	23
Song Tao	
Working Hard to Bring Happiness to the Chinese People and Promote Progress of all Mankind	

Ши Сјаоху Политичка партијска дипломатија с кинеским карактеристикама током седам деценија од оснивања НР Кине: иновације у теорији и пракси.	31
Shi Xiaohu Political Party Diplomacy with Chinese Characteristics in Seven Decades since Founding of PRC: Innovations in Practice and Theory	
Ванг Цунганг Дипломатска трансформација и развој новог типа међународних односа: становиште за посматрање и разумевање нове кинеске дипломатије	39
Wang Cungang Diplomatic Transformation and Developing a New Type of International Relations: A Perspective to Observe and Understand New China's Diplomacy	
Лин Јонглијанг Систем сарадње Појас и пут: општи оквир и развојни пут	49
Lin Yongliang Bri Cooperation System: General Framework and Development Path	
Динг Јифан Економска ситуација у свету и нови развојни образац Кине током пандемије ковида 19	57
Ding Yifan World Economic Situation and China's New Development Pattern against Background of COVID-19	
Ли Веј Међународни економски систем у историјском процесу и улога Кине	63
Li Wei The International Economic System in the Historical Process and China's Role	
Ган Чонг Глобални значај достигнућа Кине у смањењу сиромаштва	73
Gan Chong The Global Significance of China's Achievements in Poverty Alleviation	

Жарко В. Обрадовић	
Елементи глобалне (над)моћи Народне Републике Кине у 21. веку	77
Žarko V. Obradović	
Elements of Global Superiority of the People’s Republic of China in the 21st Century	

Сања З. Арежина	
НР Кина као „одговорна велика сила“ – кинески модел инвестиција	
и помоћи иностранству	95
Sanja Z. Arežina	
PR China as a „Responsible Great Power“ – The Chinese Model of Foreign Investment and Assistance	

Дарко П. Надић	
Кинески еколошки пут	111
Darko P. Nadić	
China’s Ecological Path	

Прикази књига | Book Reviews

Предраг Ђ. Бајић	
Осврт на оне који долазе: Кинеске „цигле“ у глобалној економији	127

Сонг Тао

Министар Одељења за међународне
односе у Централном комитету КП Кине
НР Кина

УДК 327(510)

Уводник

Примљен 18. 06. 2021.

Прихваћен 18. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32804

Величанствени успон у славном веку – поводом стогодишњице међународних односа КП Кине

Читав један век обележен бурним променама сведочи о нашем величанственом пролећном цвећу и богатим јесењим плодовима. Године 2021. прослављамо стогодишњицу од оснивања Комунистичке партије Кине и стогодишњицу међународних односа ове партије. Током последњих стотину година међународни односи КП Кине пратили су Партију од самог оснивања све до сазревања, играјући важну улогу у новој демократској револуцији Кине, у социјалистичкој револуцији и изградњи, као и у реформама, отварању према свету и социјалистичкој модернизацији. Међународни односи дали су значајан допринос националној независности Кине, ослобађању кинеског народа, обнављању кинеске нације, светском миру и људском напретку.

Од 18. националног конгреса КП Кине 2012. године, под чврстим вођством Централног комитета са другом Си Ђинпингом на челу, међународни односи КП Кине наставили су да се развијају и у новом добу на свеобухватан начин кроз садејство са политичким партијама широм света, проучавајући међународну ситуацију и питања, градећи глобални круг пријатеља и представљајући праву слику о КП Кине. Међународној заједници смо представили детаљне конотације и глобални значај замисли Си Ђинпинга о социјализму са кинеским карактеристикама за ново доба, уз одлучно чување владајуће позиције Партије и институционалне безбедности социјализма са кинеским карактеристикама, промовишући изградњу заједнице са заједничком будућношћу човечанства и даље остваривање резултата. До данас КП Кине је остварила све врсте односа са преко 600 политичких партија и организација у више од 160 земаља и региона. Успостављена је глобална

партнерска мрежа политичких партија која се залаже за свеобухватну, вишеструку, широку и темељну међупартијску сарадњу. Састанак на високом нивоу на тему дијалога КП Кине са светским политичким партијама био је веома успешан и постао је платформа за политички дијалог на врху, са широком заступљеношћу и међународним утицајем. Визије КП Кине, њена искуства и доприноси добро су прихваћени и предмет су пажње на међународном плану. КП Кине се незауостављиво приближава централној позорници светских политичких партија, дајући идеје и концепте глобалног развоја и напретка, и обезбеђујући снагу и самопоуздање за постизање светског мира и стабилности.

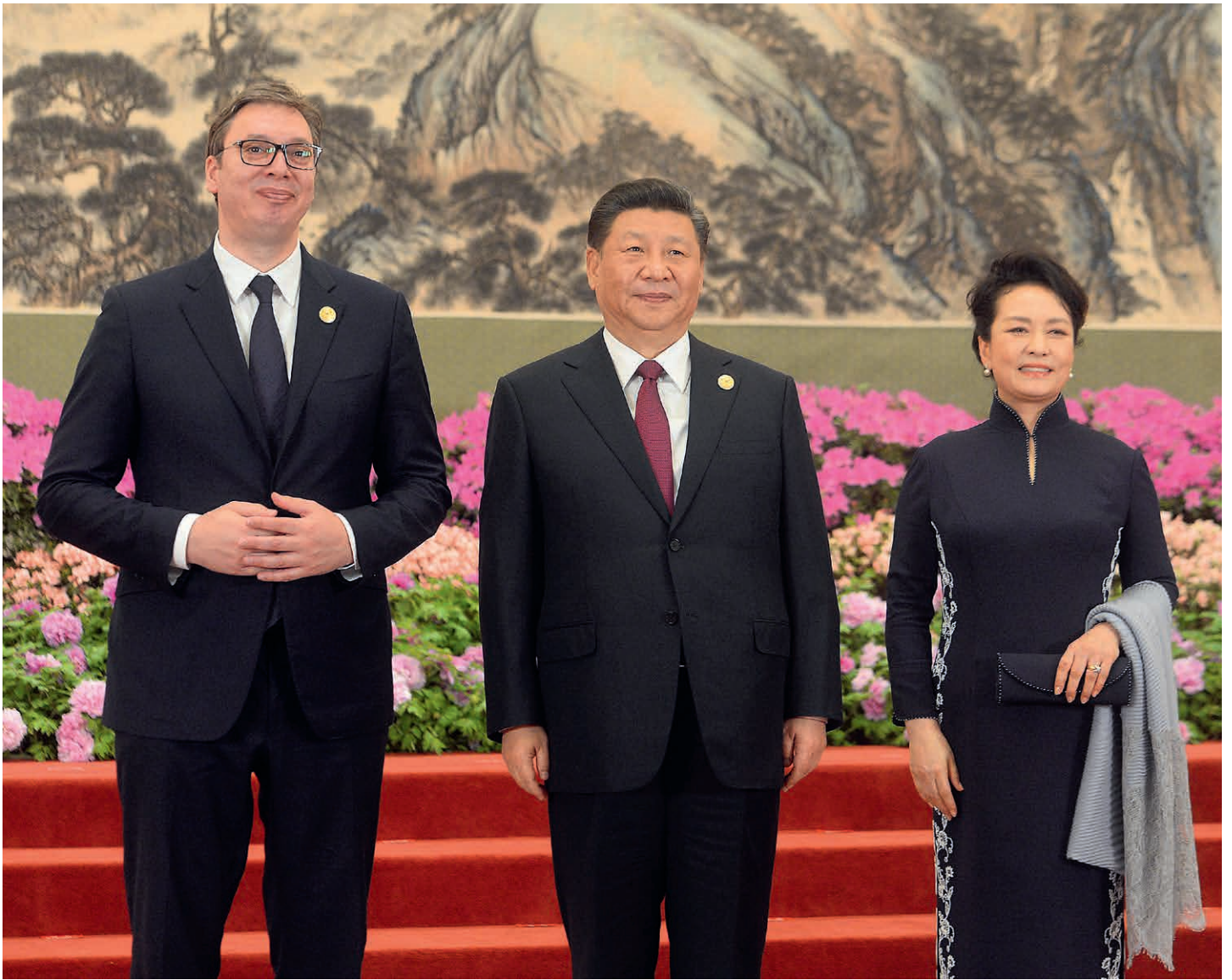
У средишту поменутих достигнућа стоји генерални секретар Си Ђинпинг, који поступа као кормилар који управља читавом Партијом, затим чврсто вођство Централног комитета КП Кине с другом Си Ђинпингом на челу, научно усмерење Си Ђинпингове замисли социјализма са кинеским карактеристикама за ново доба, као и низ Си Ђинпингових важних упутстава за међународне односе КП Кине који представљају нашу основну смерницу. Гледајући у прошлост и историјска достигнућа међународних односа КП Кине током више од стотину година, а нарочито од 18. националног конгреса КП Кине, увиђамо да је, ако желимо да наставимо међународне односе КП Кине и у новом добу, неопходно да подржимо и учврстимо централизовано и уједињено руководство Партије, што подразумева основну политичку подлогу и политичку предност. Треба се придржавати суштине и основне дефиниције међународних односа КП Кине као главног фронта деловања Партије, значајне компоненте целокупне дипломатије Кине и пресудног отелотворења дипломатије водеће земље са кинеским карактеристикама. Самим тим, морамо правити планове и унапређивати свој рад у блиској вези са централним задатком Партије, служити свеобухватним циљевима Партије и земље, и увек као полазну тачку узимати ставове и потребе Партије. Користећи нашу јединствену предност треба да продубимо политичке смернице за међународну заједницу, одлучно чувамо суверенитет, безбедност и развојне интересе Кине, те да се залажемо за изградњу новог типа међупартијских односа и заједнице са заједничком будућношћу за човечанство. Неопходно је еманциповати ум, тражити истину у чињеницама, ићи у корак са временом и стално

Сонг Тао

Величанствени успон у славном веку
– поводом стогодишњице међународних односа КП Кине

продубљивати разумевање редовних образаца међународних односа КП Кине да би се сачувала суштина и истовремено уводиле иновације у теорију и праксу међународних односа КП Кине.

Генерални секретар Си Ђинпинг је нагласио да „за партију која се бори за трајно благостање кинеске нације, ова стогодишњица само најављује најбоље доба“. На историјском укрштању два стогодишња циља, међународни односи КП Кине у новом добу су као величанствен, досад невиђен брод, који носи славу и остварује сан нараштаја кинеског народа, чији су дужност и мисија да служе националном препороду и да промовишу људски напредак. Тај брод плови ношен струјом све до друге обале, где се налази заједница са заједничком будућношћу за човечанство. Служећи подједнако кинеским унутрашњим и међународним захтевима истински ћемо проучавати, примењивати и преносити Си Ђинпингову замисао социјализма са кинеским карактеристикама за ново доба. Као део Партије, трудимо се да се понашамо као Партија, подржавајући је и унапређујући. Сачуваћемо политички интегритет, размишљати у ширим оквирима, пратити лидерско језгро и усклађивати се са централним партијским руководством. Исто тако, треба да јачамо увереност у пут, теорију, систем и културу социјализма са кинеским карактеристикама, те да подржимо генералног секретара Си Ђинпинга као носиоца Централног комитета КП Кине и читаве Партије, те ауторитет и централизовано, уједињено руководство Централног комитета КП Кине. Наставићемо да се боримо за своје циљеве, да стремимо открићима и иновацијама, као и да дајемо свеж допринос новом путовању у правцу изградње крајње модерне социјалистичке земље и остварењу другог стогодишњег циља Партије.

Председник Републике Србије Александар Вучић
са председником НР Кине Си Ђинпингом и његовом супругом Пенг Љуан,
на Другом форуму за међународну сарадњу „Појас и пут“, април 2019.

Иван М. Мркић

Бивши министар спољних послова Србије
Члан Националног савета за Русију и Кину
Београд (Србија)

УДК 329(510)

327(510:497.11)

Уводник

Примљен: 29. 06. 2021.

Прихваћен: 29. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32948

Социјализам с кинеским карактеристикама

Сажетак: У тексту се говори о настанку Комунистичке партије Кине, њеним почецима и развоју, као и о категоризацијама које постоје од оснивања Народне Републике Кине 1949. године. Објашњена је нова геополитичка стварност, нарочито од пада Берлинског зида. Изнета је аргументација о посебности кинеске историје и савременог развоја. Указано је на немерљив значај Комунистичке партије Кине у руковођењу најмногољуднијом земљом. Унет је краћи део о односима Србије и Кине. У закључку су наглашени општи ставови који обухватају већину тврдњи изнетих у претходном тексту.

Кључне речи: КП Кине, Србија, нова геополитика, савремена кинеска политика, ковид 19, Појас и пут

Увод

Пре једног века, 13 Кинеза нашло се у Шангајском заливу и донело одлуку да се у истом месецу (јулу) одржи први конгрес Комунистичке партије Кине. Тај први, тајни скуп одржан је у једној скромној онижој кући у Шангају, која и данас стоји тамо где је била. Кажу да је у време Првог конгреса КП Кине било педесетак чланова Комунистичке партије, који су били одлучни у томе да промене начин живота, систем функционисања и изборе се за нове вредности које треба да настану у Кини, некадашњем „средишњем царству“. Учесници ових историјских скупова били су надахнути великим идејама совјетске револуције и порукама учитеља диктатуре пролетаријата. Понети жељом да се установи правда за већину потлаченог становништва, развијали

су планове како то да постигну. Међу њима је био и Мао Цедунг, који је 22 године касније постао вођа Комунистичке партије и Кине.

Извесно је да 1921. нико није могао ни претпоставити да ће Комунистичка партија овладати Кином и да ћемо данас обележавати стогодишњицу њеног оснивања, развоја, тешко описивих одрицања, невероватних искушења, борби, победа, али и промашаја, највећих прегнућа и успеха о којима данас говори читав свет.

Постоје бројне категоризације протеклог века у Кини, а какве год биле, најчешће се везују за водеће личности. Многи добри познаваоци савремене Кине тврде да је Мао Цедунг успео да уједини Кину и ослободи је страних завојевача, утврди њен суверенитет и територијални интегритет и постави своју земљу на међународну мапу света. У његово време, Кина уместо Тај-

вана, преузима палицу у Уједињеним нацијама и Савету безбедности и постаје фактор првог реда у међународним односима. Битно је да је Кина постигла пуну независност и обезбедила поштовање у свету. Много тога се догађало у Маово време, а коначни регистар можда никада неће бити готов. Једно је сигурно: Кина је с њим на челу кренула да зрачи самопоуздањем.

После одласка Мао Цедунга и мањег броја хировитих година, отпочела је нова фаза под вођством Денг Сјаопинга, иначе Маовог савременика, који је повремено у каријери политички кажњаван. Један број историчара уверен је да је после Маове прве револуције, Денг спровео другу револуцију. Отворио је Кину, почео са спровођењем унутрашњих реформи, стварао тржиште посебног типа и, једноставно, ставио у погон огроман људски потенцијал. Све то са сврхом развоја сопствене земље уз очување њене самобитности. И данас се често говори о тексту у класичном кинеском стилу од 24 кинеска знака у коме поручује: „Посматрајте пажљиво, утврдите позицију, обављајте послове мирно, скривајте капацитете и чекајте прави тренутак, не привлачите пажњу и никада не тражите вођство.“

Може се рећи да тзв. трећу револуцију спроводи садашњи лидер Си Ђинпинг, председник НР Кине и генерални секретар Комунистичке партије – први у историји послератне Кине, који је рођен четири године после проглашења Народне Републике Кине. Факултетски образован човек, који је своју каријеру поступно и упорно градио умећем, изузетним способностима и непоречивом посвећеношћу. Упознао је замршене и разноврсне проблеме у животу своје земље и сваким завршеним задатком доказивао ус-

пешност разумевања и схватања посебности народа коме припада. Нема никаквог чуда у томе што је данас на позицији првог човека Кине.

Стручњаци који помно прате кинески развој и актуелности у вези с Кином тврде да је реч о човеку који је први у историји Кине изјавио да су међу најважнијим циљевима увећање прихода грађана Кине, њихов бољи живот и виши стандард. Тако нешто донедавно није било замисливо. Када се томе дода чињеница да је председник Си Ђинпинг недавно прогласио да је превазиђено сиромаштво у његовој земљи, може се само наслутити о каквој личности се ради и колико ефикасним и успешним механизмом руководи.

Имао је визију која је названа Појас и пут (колоквијално „нови пут свиле“) и коју је прогласио 2013, уз јасне поруке и објашњења. У том смислу, Кина је потписала споразуме с десетинама земаља, а не би чудило да их ускоро буде и више од стотину. Основни смисао ове велике идеје садржан је у томе што савремена кинеска држава нуди повољне аранжмане земљама које то добровољно прихватају због спровођења сопствених циљева у изградњи инфраструктуре, путева, железница и свега осталог што је потребно обезбеђењу, убрзању и ширењу привредних веза земаља, њихове унутрашње стабилности и развоја. У склопу тога јесте и сарадња „17 + 1“, која се од Варшавског скупа 2012. непрестано развија.

Нова геополитичка стварност

Уочи, у току и после пада Берлинског зида у Сједињеним Америчким Државама и Западној Европи владала је еуфорија. Нестали су Варшавски

пакт и Совјетски Савез, а НАТО се увећао. Тиња-ли су сукоби у бившој Југославији. Подстицани изнутра и са стране, преточили су се у грађанске и етничке ратове (неки тврде и верске), окончане разбијањем некадашње јединствене Југославије уз много жртава, посебно цивилних. У деценији на крају прошлог и почетком овог века, веома непосредно осећао се монопол једног светског моћника. Истовремено, срећом, развијале су се и поједине регионалне силе, које су својом упорношћу и опредељеношћу да успеју, бирајући сопствени пут развоја, поступно стварале мултиполарни свет, како се данас најчешће назива. Центри моћи се умножавају и то само може радовати истинске демократе. У последњих 20 година оснивају се Шангајска организација за сарадњу (ШОС), БРИКС (Бразил, Русија, Индија, Кина и Јужноафричка Република), Евроазијска унија итд. Турска и Иран добијају на значају, као и многе друге земље широм света.

У таквим условима, Кина стиче све важнију улогу. Пре десетак година преузела је друго место по привредној успешности и обиму бруто националног дохотка. Одавно је прва у свету по обиму трговине. Није тајна да се ради о земљи која је прва у историји успела да дуплира свој национални доходак за десетак година. Тиме је на себе скренула пажњу, нажалост, и многих недобронамерних. Није безразложно „Тукидидова замка“ постала синтагма која се често помиње у америчкој теорији и другим политичким теоријама (Allison, 2017). Председник Си о томе је говорио приликом посете САД у септембру 2015. године. Веома убедљиво и разложно објашњавао је опасности од упадања у стереотип, наглашавајући да Кина никако не тежи политичкој

доминацији, јер сматра да на нашој планети има места за све, ма колико различити били.

На овом месту примерено је сетити се великог кинеског морепловца са самог почетка 14. века, адмирала Џенг Хеа, који је са својом бројном флотом препловио многа мора и океане и посетио разне земље Азије и Африке (неки тврде да је на једном од својих седам путовања дотакао и обале Јужне Америке) (Menzies, 2002). Многи извори наводе да је флота овог војсковође бројала на стотине бродова на којима је било 27.000 војника. Историјска је чињеница да је у време моћне династије Минг адмирал Џенг Хе трговао са земљама у којима би се укотвио, размењивао дарове и био веома захвалан за поклоне у виду ретких животиња које нису постојале у Кини. Није ни покушао да ствара колоније, а камоли да пороби народе који су се истицали гостопримством. То се догађало много пре 1489, која слови за време Колумбовог открића Америке (у чему су, као што знамо, учествовала три брода). Да не помињемо Кортеса и Пизара, који су с неколико бродова поробили милионе староседелаца. Португалац Алварез допловио је до кинеског Макаа с неколико бродова у 16. веку, а ова колонија ослобођена је тек последње године 20. века. Пример Џенг Хеа требало би истицати у свим уџбеницима света као доказ да сукобљавања култура нису нужна. Напротив, на основу његовог примера постаје разумљивије савремено залагање многих кинеских друштвених теоретичара да супротности (јин и јанг) нису нужно истоветне сукобу и да стварају синтезу, па и хармонију, ако се нараштаји правилно уче. У томе се може назрети много елемената хришћанске културе, која одвајкада

заговара склад, смиреност и нарочито љубав.

Све што смо навели проверљиво је историјски и друштвено. Колапс ове тезе могућ је само ако се једнострано и себично поступа. Зато су сада на провери сви они који тврде да заговарају стварни мир и опште благостање. Изговорене заклетве о вредностима чијем се остварењу тежи бивају на највећем искушењу ако у стварности настави да се практикује њихово наметање.

Произилази да је најнародније и најдемократскије оно понашање које се не заснива на искључивости остварења нечијег халапљивог интереса, већ на истинском међусобном уважавању и разумевању потреба својих ближњих.

Технолошка достигнућа, моментална информисаност, тренутне комуникације с било којим делом света, продори у космос, ужасвајућа оружја, кибернетски ратови и сл. усложњавају међуљудске, а нарочито међудржавне односе. Понекад изгледа да проналасци и новостворене справе надилазе устаљена људска поимања о томе како се треба односити према суседним народима али и свету у целини. Изазови се увећавају и све је основаније питање да ли ће човек у одређеном тренутку умети правилно да реагује. Поготово ако таква одлука има обимне и далекосежне последице. Пуко ослањање на вештачку интелигенцију увек је веома упитно. Због тога је још важније да се не заборави премиса свега постојећег и да сваки народ и држава имају осећај задовољства и одсуство страховања.

Враћајући се на стање савремених међународних односа, на које, разуме се, највише утичу најмоћнији, преостаје да се укаже на полазне тачке Повеље Уједињених нација, које уопште не

губе на актуелности, јер данашња сукобљавања у свету изискују непрекидно подсећање на њене циљеве и принципе. Ради се вероватно о јединој књизи која би требало да буде у сваком тренутку и од свих у једнакој мери поштована. Све друге декларације, стратегије, упутства, договори (јавни и тајни) требало би да у потпуности задовоље дух слова садржаних у Повељи.

Рекло би се да кинеска водећа партија ово и те како има у виду. Ниједан документ унутрашње или спољне важности не претендује да се спроводи на штету других земаља и народа. То свакако не значи да одустаје од постизања своје територијалне целокупности.

Велико је питање шта би се у свету догађало и какво би кретање имао развој држава да није Кине. Њеном радиношћу и марљивошћу, огромним улагањима у образовање и науку, укључивањем у светске токове капитала, поштовањем правила у међународним односима установљеним после Другог светског рата (у чему Пекинг није учествовао), стопама привредног развоја, организовањем најмногљудније земље на свету, стабилизацијом унутрашњих прилика, укидањем сиромаштва, отварањем огромног броја радних места, великим продорима у проналазаштву, новим технологијама, инвестиционим продорима ван земље, доприносом мултилатерализму, неусловљавањем финансијске подршке и помоћи другим земљама и др., Кина заслужено заузима централно место у међународним односима. То чини под руководством своје Комунистичке партије.

Честе критике да је Кина у експанзији и да жели да доминира туђим простором најчешће долазе од оних који имају небројене војне или

друге базе хиљадама километара удаљене од својих граница. Разуме се, никако не би ваљало да у будућности неко превагне и преузме данашњу водећу великосилску улогу Сједињених Америчких Држава на начин на који је оне имају.

Савремени свет незамислив је без Кине. Исто је било и у прошлости, јер се ради о непрекинутој цивилизацији од њеног настанка. Кажу да је Кина имала скоро 450 императора, а о времену њеног настанка нема јединственог мишљења у науци. Кисинџер је у својој књизи чак приметио да је кинеска нација без легенде о свом настанку, што је чини посебном у односу на већину других народа (Kissinger, 2011). При томе, треба се подсетити да је све до 19. века имала првенство у привредним перформансама и да је по обиму трговине и бруто националном производу била вековима на првом месту. Дакле, њој је природно да буде водећа држава у економском смислу. Тачно је говорио Езра Вогел – САД треба да признају допринос Кине свету и да је правично третирају (Vogel, 2013).

Када се присетимо Денг Сјаопингове посете Јапану у октобру 1978. и његових бројних разговора с домаћинима, пре свега с тадашњим премијером Такео Фукудом, морамо истаћи његове речи:

„Денг је својим домаћинима објаснио да је у Јапан дошао из три разлога: ради размене докумената који ратификују Уговор о миру и пријатељству; да изрази захвалност Кине јапанским пријатељима који су се последњих деценија посветили побољшању кинеско-јапанских односа; и попут Шу Фуа да пронађу 'тајни магични напиток'. Јапански слушаоци су

се смејали, јер им је била позната прича о Шу Фуу, који је 2.200 година раније, у име цара Ћи-на, послат у Јапан како би пронашао лек који ће донети вечни живот. Денг је даље објаснио да је оно што је заиста мислио под 'магичним напитком' тајна како се модернизовати. Рекао је да жели да научи о модерној технологији и управљању.“

Тако су стварани темељи кинеског отварања према свету, што је подразумевало поступно напуштање овешталих идеолошких поставки и, у почетку, неосетно укључивање Кине у светско тржиште капитала и робног промета. Познато је да су први озбиљнији експерименти у том смислу вршени у Шенжену, који се граничио с Хонгконгом и био неважно рибарско насеље. Тада није било мудро вршити пробе и реформе у престоници, у центрима попут Шангаја или у главним градовима провинција, већ се бирало међу наизглед безначајним местима. Четрдесетак година касније, у време вођства председника Си Ђинпинга, Шенжен изравнава волумен своје привреде са оним из Хонгконга! Када се томе дода да је у Шенжену седиште Хуавеја, Тенсента и неколицине других водећих светских компанија, јасне су размере економског напретка у изузетно кратком времену са становишта историје.

Међутим, верујем да је најнепосреднији показатељ успешности нечијег руковођења проценат писмености становништва. Последњи статистички подаци наводе да је постигнута скоро 100% писменост у Кини. Верујем да ова чињеница најречитије исказује зрелост једне државе. Из ње проистичу све друге околности. Здравствено осигурање имају сви становници.

Када помислимо да се ради о земљи од преко 1,4 милијарде становника, сваки додатни коментар био би излишан.

Сигурно је да општа писменост утиче и на све већа улагања Кине у истраживања и развој. Вероватно је већ досегнут циљ да 2,5% бруто националног дохотка буде посвећено изучавању и проналасцима. Кина је произвела и поседује један од најмоћнијих суперкомпјутера (Tianhe-2). Колико се пажње томе посвећује потврђују и одлуке највиших партијских тела (последњи Конгрес КП Кине, овогодишње заседање Свекинеског народног конгреса итд.) и залагања самог председника републике и генералног секретара КП Кине Си Ђинпинга, да Кина мора да постигне технолошку аутономију, да више не зависи од испорука компанија које припадају државама с уздржаним или веома неповерљивим, па и непријатељским ставовима према кинеској држави (China Daily, 2020). Разуме се, то неће утицати на кинеску сарадњу са свим земљама које то желе. Напротив, таква сарадња ће јачати. Имамо у виду и да Кина последњих година организује веома успешне сајмове посвећене искључиво увозу иностране робе, што је вероватно јединствен случај у свету. Такође, кинеско државно и партијско руководство одлучно наставља с политиком Појаса и пута, која својим дејством превазилази све што је до данашњег дана познато у историји човечанства.

Занимљиво је да је у свом програмском говору на последњем пленуму ЦК КП Кине, као и на заседању Свекинеског народног конгреса, кинески лидер Си Ђинпинг недвосмислено одредио смер даљег напретка нације и државе, процењујући да је дошло време да се с екстензивне

привреде у потпуности пређе на интензивну привреду, да квалитет засени квантитет, да се боље живи, да даље јача средња класа (најбројнија на свету у овој земљи), да се примени принцип „дупле циркулације“ (јачање домаће куповне моћи и потрошње, као и наставак трговине са светом) и др. Почетком ове године формално је усвојен 14. петогодишњи план до 2025. године, али су усвојене и смернице дугорочнијег развоја до 2035. године. Ако, при свему томе, имамо у виду да је Кина изједначила приватну и државну својину, могу се наслутити значај и размере овог јединственог подухвата.

Недавно је светом прострујала вест да се кинески космички модул спустио на површину Марса. Знамо да је Кина била једина која је упутила летилицу на тамну страну Месеца. Такви и слични подаци сведоче о најкомплекснијим и најрафиниранијим подухватима које смо до сада везивали углавном за САД и Русију. Очигледно је да је Кина почела да предњачи у неким областима производње технологије за освајање космоса, што је за сваку похвалу, нарочито када свемирска пространства бивају коришћена у мирољубиве сврхе.

Према бројним вестима, коронавирус регистрован је први пут у Кини. Болест је затекла многе земље света, углавном неспремне, па је број жртава и заражених растао геометријском прогресијом. Кина, иако најмногољуднија земља света, успела је применом огромних напора и стављањем у покрет читавог друштвеног система (не само здравственог) да обузда ову пошаст и у релативно кратком временском периоду стави опасност ковида 19 под контролу. Тиме је, по ко зна који пут, доказала своју ефикасност и

брижљивост. У тренутку када је овај текст писан, скоро годину и по дана након почетка пандемије, Кина, земља с највећим бројем становника, имала је испод 100.000 укупно регистрованих случајева (а у свету је забележено преко 160 милиона). Кинеска вакцина употребљена је међу првима широм света. Огроман број земаља био је заинтересован за њу, а Кина је настојала да свима изађе у сусрет. Светска здравствена организација (СЗО) препоручила је Синофармову вакцину и прихватила њено коришћење. Чињеница да је више од трећине становништва у Кини већ вакцинисано сведочи сама по себи о каквој се врхунској организацији ради.

Кина је, по речима Хенрија Кисинџера, најзад „у прилици да води своју спољну политику, не више на основу својих дугорочних могућности или крајњег стратешког циља већ сагласно својој садашњој моћи“.

Србија и Кина

Србија подржава политику Кине, посебно ону која се односи на Хонгконг и Тајван. У мултилатералним форумима наше две земље скоро се истоветно изјашњавају. Много нам значи подршка коју пружа Кина у вези с Косовом и Метохијом.

Председник Србије Александар Вучић више од 10 пута срео се с председником Кине Си Ђинпингом, а нема броја њиховој сталној и редовној комуникацији.

Редак је случај да у једној држави постоји Национални савет који се бави искључиво Кином и Русијом, на чијем челу је бивши председник Републике Томислав Николић. У саставу Савета има девет министара из садашње Владе Србије.

У току су бројни заједнички пројекти саобраћајне и инфраструктурне изградње. Процењују се на више од 10 милијарди долара (неки тврде преко дванаест). Поменуо бих, на пример, обилазницу око Београда, ауто-пут Прељина–Пожега, брзу железницу до Будимпеште итд. Знамо да су кинеске компаније преузеле железару у Смедереву и рудник Бор. Кинеска предузећа већ су изградила мостове преко Дунава и Саве. Бројни су ангажмани и у другим областима од неизмерне важности за привреду наше земље.

Србија неће заборавити помоћ Кине током заразе узроковане коронавирусом. Посебно смо захвални што је кинески тим лекара провео много недеља у Србији и конкретно помагао да ставимо болест под контролу.

Наглашавамо да ће Република Србија увек бити против санкција Кини и било коме другом. Због веома горког искуства, нисмо у могућности да се саглашавамо с таквим мерама.

Наше две земље имају већ веома солидан и охрабрујући регистар заједничке прошлости и гарантоване будућности.

Закључак

Кина је земља која најдуже памти и негује свест о државности. Једна је од ретких држава која може да се похвали таквом чињеницом. Позната је књига последњег кинеског цара Пу Јиа *Од цара до цара*, која садржи јединствено сведочанство о човеку који је такав прелаз доживео и преживео (овде „обичне“ краљеве и краљице не рачунамо). Слично њему, Кина је доживела и преживела прелаз од моћног царства, до моћне републике засноване на социјалној правди.

Могли бисмо претпоставити да би љубитељи Александра Диме преточили начела социјализма у крилатицу „један за све, сви за једног“. Кина, кроз Комунистичку партију, негује одавно утврђено правно начело да је држава изнад појединца, али уједно врло делотворно доказује да је држава увек ту за појединца и за његову околину, као неодвојиви услов опстанка.

Кина врло успешно препознаје да кинески држављани могу жњети добре плодове живота само ако су у дослуху са остатком света. Наизглед, чини се да такав закључак порађа парадоксе који се, ипак, после доброг промишљања, испостављају крајње логични. Тако, на пример, Кина, која није учествовала у обликовању послератног поретка, заговара политичко-економска начела која из њега произилазе, али са сопственим „зачинима“.

Она је постала суперсила, не само по економско-политичкој и војној моћи већ и захваљујући вишевековној традицији и култури (Novačić, 2018). Она се определила за уређење које многи виде као „реликт прошлости“ – социјализам. Зна се, међутим, да постоје различита решења и путеви изградње истински задовољног друштва и његове организације власти. Испоставља се да такво уређење служи друштву

које бележи завидан напредак у свим сферама живота.

Поновио бих нешто што сам у више наврата заступао. Бесмислено је у савременом свету глорификовати унутрашња друштвена уређења појединих земаља чланица Уједињених нација. Права демократија у светским односима требало би да се састоји у томе да свака држава саму себе одмерава. Њен избор треба сви да поштују. То не значи да се не треба свим силама залагати за принципе живљења који представљају највише тачке досадашњег цивилизацијског хода. Међутим, ни под каквим изговорима не треба друге „учити памети“, јер се то лако може претворити у сопствену негацију.

Такође, поново бих истакао да је кинески социјализам својствен само Кини. Разумљиво је, такође, да је Кина у ратном и послератном периоду преузимала и од других идеолошки оно што је у то време сматрала корисним за себе и што је верно спроводила, понекад и превише орно. Садашња кинеска држава, међутим, доказује у безброј области своју делотворност и посебност. Нема двојбе, ради се о мудрој и свеобухватном руковођењу.

Честитам кинеској Комунистичкој партији стогодишњицу оснивања.

References / Литература

- Allison, G. (2017). *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*. New York: Houghton Mifflin Harcourt. [In English]
- China Daily*. Highlights of President Xi Jinping's explanatory speech on CPC proposals for 14th Five-Year Plan, targets through 2035. Available at: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202011/06/WS5fa52803a31024ad0ba839e1.html> [In English]
- Kissinger, H. (2011). *On China*. New York: Penguin Books. [In English]
- Menzies, G. (2002). *1421: The Year China Discovered America*. London: Batam press. [In English]
- Novačić, A. (2018). *Xi Jinping, Chinese dream*. Beograd: Filip Višnjić. [In Serbian]
- Vogel, E. (2013). *Deng Xiaoping and the Transformation of China*. Cambridge, MA: Belknap press. [In English]

Ivan M. Mrkić

Former Minister of Foreign Affairs of Serbia
Member of the National Council for Russia and China
Belgrade (Serbia)

Socialism with Chinese characteristics

Summary

The text speaks about the formation of the Communist Party of China, its beginnings and development, as well as the categorizations ever since the establishment of the People's Republic of China in 1949. The new geopolitical reality has been explained, especially since the fall of the Berlin Wall. The argumentation is made about the peculiarities of Chinese history and modern development. The immeasurable importance of the Communist Party of China in governing the most populous country is pointed out. A short section on the relations between Serbia and China has been included. The conclusion highlights the general views encompassing most of the claims presented in the previous text.

Keywords: Communist Party of China, Serbia, new geopolitics, contemporary Chinese politics, COVID-19, Belt and Road

Шенжоу 12 свемирска летелица је успешно лансирана и послата у свемир са три кинеска астронаута

Чланци | Articles

Сонг Тао

Министар Одељења за међународне
односе у Централном комитету КП Кине
НР Кина

УДК 316.323.7(510)

327(510)

Документарна грађа

Примљен 18. 06. 2021.

Прихваћен 18. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32803

Напоран рад за постизање благостања кинеског народа и промоцију напретка човечанства^[1]

„Комунистичка партија Кине“, изјавио је генерални секретар Си Ђинпинг, „стреми подједнако благостању кинеског народа и људском напретку.“

Савремени свет доживљава огромне промене без преседана током једног века. Поједине земље, услед глобалног ширења заразе изазване вирусом ковид 19, све више прибегавају унилатерализму, протекционизму, застрашивању и политичком блаћењу других. Широм света је све очигледнији недостатак управљања, поверења, мира и развоја, што изазива повећану неизвесност и представља фактор дестабилизације. Упркос томе, треба напоменути да су мир и развој и даље главне теме нашег доба, незаустављиви тренд, заједно са узајамним поштовањем и сарадњом у којој сви побеђују.

С обзиром на то да стоји на правој страни историје, КП Кине је посвећена не само уједињавању кинеског народа и његовом подстицању да правилно управља унутрашњим пословима већ и изградњи заједнице са

заједничком будућношћу за човечанство ради промовисања мира у свету и заједничког развоја. Осим тога, КП Кине одбацује менталитет хладног рата и противи се политици моћи, покушавајући да допринесе узвишеној борби за светски мир и развој.

КП Кине: строг заговорник филозофије „народ и живот на првом месту“

Према речима генералног секретара Си Ђинпинга, изворна тежња и трајни циљ Партије су стремити благостању кинеског народа, делити добро и зло и одржавати блиске везе с народом. Током последњих седам деценија, а поготово од оснивања Народне Републике Кине, КП Кине води свој народ ка остваривању брзог економског развоја и дугорочне друштвене стабилности, чему се, као огромном успеху какав се ретко среће, диви читав свет. Осећања испуњености, среће и сигурности стално се увећавају у кинеском народу. Година 2020, под

[1] <http://www.lcparty.org/en/party-news-en/item/33579-working-hard-to-bring-happiness-to-the-chinese-people-and-promote-progress-of-all-mankind>

одлучним вођством Централног комитета КП Кине, с другом Си Ђинпингом на челу, представља историјски тренутак када је заувек укинута апсолутно сиромаштво, проблем који је пратио кинески народ хиљадама година. Достигнућа Кине у смањењу сиромаштва поздравиле су значајне личности из политичких партија широм света као „чудо у историји људског развоја“.

Начин на који је Кина реаговала приликом недавног избијања пандемије ковида 19 речито говори о филозофији управљања КП Кине која на прво место ставља људе. Највећа вредност ове филозофије јесте то што КП Кине свесрдно служи свом народу. У критичном тренутку кризе, природа и препознатљива карактеристика неке политичке партије и њене политичке моћи могу се најбоље проценити на основу главног циља њеног програма. Суочавајући се са изненадним избијањем пандемије, генерални секретар Си Ђинпинг лично усмерава и планира напоре Кине да реагује на кризу. КП Кине све време поштује филозофију управљања „народ и живот на првом месту“, постављајући здравље и безбедност људи као приоритет. Мобилисани су сви расположиви ресурси у свеобухватном напору да се излечи и спасе сваки пацијент. Више од 39 милиона чланова Партије неуморно се борило на првој линији фронта. Од преко 40.000 медицинских радника који су из свих крајева земље послати да помогну Хубеју, 56,1% су чланови Партије. Готово 400 чланова Партије дало је свој живот да би се заштитили здравље и безбедност сународника. Према изјавама политичких партија и њихових лидера из читавог света, напори Кине да реагује

на пандемију под вођством КП Кине потврдили су огромну бригу коју Партија показује за своје људе, као и њено хуманитарно опредељење.

Историја и пракса су у више наврата показале да КП Кине увек дели добро и зло с кинеским народом и одржава блиске везе са њим. Кинески народ је у најбољој позицији да то процени. Према најновијем извештају о барометру расположења који је објавила позната америчка фирма за односе са јавношћу, 95% кинеске јавности има поверење у владу, што је највећи проценат од свих анкетираних земаља. КП Кине и кинески народ су чврсто повезани, као „крв и месо“. Сваки покушај да се оцрни Партија или да се унесе раздор између Партије и народа осуђен је на пропаст. Стављање народа на прво место и свесрдно служење народу увек ће остати највеће вредности и најпрепознатљивије карактеристике КП Кине.

КП Кине: стамени чувар трајног мира и свеопште безбедности

Као што је генерални секретар Си Ђинпинг истакао, ми, кинески комунисти, врло добро знамо колико је драгоцен мир, па смо зато одлучни да га сачувамо. КП Кине је рођена с генима мира који су већ дуго уграђени у темеље кинеске цивилизације. Због тога је кинеска нација увек ишла путем мирног развоја, а то је касније и званично инкорпорисано у Устав Партије и Устав Народне Републике Кине. КП Кине је посвећена решавању спорова и разлика дијалогом и консултацијама. Увек је спремна да сарађује с политичким партијама широм

Сонг Тао

Напоран рад за постизање
благостања кинеског народа
и промоцију напретка човечанства

света како би нашла политичко решење за међународна и регионална горућа питања и ухватила се укоштац с глобалним изазовима као што су, између осталих, тероризам, криза јавног здравља и климатске промене. Многе политичке партије и њихови лидери истакли су да је КП Кине, која у последњих седам деценија одступања на власт није ратовала нити извршила агресију, и даље важна сила у светском миру.

Данашњи свет доживљава дубоке и сложене промене. И даље се испољавају екстремизам, тероризам и сепаратизам. Све више се преплићу традиционалне и нове безбедносне претње. Све то представља компликованије и озбиљније изазове за светски ред и мир. КП Кине ће наставити да промовише миран развој, улаже највеће напоре у међународне односе дајући приоритет дијалогу а не сукобљавању, односно партнерству а не стварању савеза. КП Кине никада неће тражити хегемонију, имати експанзионистичке захтеве или наметати сопствену утицајну сферу. У исто време, она је увек спремна да одбрани националну независност, суверенитет, безбедност и достојанство и никада неће попустити под спољашњим притисцима.

КП Кине је уложила огромне напоре у сарадњу с политичким партијама широм света како би одржала регионални и глобални мир и стабилност. Повећавајући узајамно поверење у погледу безбедносних питања са политичким партијама суседних земаља, олакшавајући комуникацију и сарадњу са њима, КП Кине је успела да помогне да се стабилизује ситуација у Јужнокинеском мору, чиме је задобила велико

признање међународне заједнице. Више од 240 политичких партија и политичких организација и 280 познатих експертских група и невладиних организација из преко 120 земаља подржало је став Кине у вези са питањем Јужнокинеског мора. Упркос сталним покушајима шачице земаља ван региона да изазову тензију због овог питања, државе у региону задржале су смиреност и сталоженост приликом анализе и поступања у датој ситуацији. Многе политичке партије у региону и њихови лидери обавестили су Кину о свом изричитом ставу да неће бити заварани триковима појединих земаља који имају за циљ изазивање невоља у Јужнокинеском мору, јер знају да ће се они који изазивају невоље извући без повреда након што подметну пожар, а да ће земље у региону и њихови људи претрпети штету. КП Кине ће и даље јачати солидарност и сарадњу с политичким партијама суседних земаља како би остварила мирољубиву коегзистенцију и заједнички развој. Радићемо заједно да бисмо одржали мир, стабилност, просперитет и развој региона.

КП Кине: чврст бранитељ правде и снажног осећања одговорности

Генерални секретар Си Ђинпинг изјавио је да је правда узвишени циљ којем стреме народи свих земаља у међународним односима. Међутим, правда и поштење су још далеко од остварења у савременим међународним односима. Политичке партије у свету треба да покажу своје осећање одговорности, подрже међународну правду и поштење, одбране мултилатерализам,

изграде отворену светску економију и залажу се за праведнији и равноправнији међународни поредак. Политичке партије многих земаља високо цене напоре КП Кине за промовисање међународне сарадње током пандемије ковида 19 и пружање помоћи остатку света, док поједине земље непрекидно оптужују друге и безобзирно прете санкцијама. Лако је закључити ко ради праву ствар, а ко не. Више од 240 водећих политичких партија из 110 земаља, као и бројне међународне политичке организације, упутиле су заједничко отворено писмо са КП Кине како би се успротивиле политизацији питања јавног здравља. Ово је помогло постизању снажног политичког консензуса за чвршћу међународну сарадњу у борби против пандемије и изградњу здраве глобалне заједнице за све људе.

Поступајући у складу с кинеским традиционалним поштовањем правичности и кредибилитета, КП Кине примењује принцип подржавања правде, истовремено се залажући за заједничке интересе у својим односима с међународном заједницом. Тежећи правди, никада нисмо посрнули пред моћи нити нам је намера да користимо моћ. Одувек смо спремно прихватили своје одговорности и играли улогу која нам је намењена. КП Кине се недвосмислено залаже за једнакост земаља без обзира на њихову величину, одлучно се противи сваком виду хегемоније и застрашивања, чврсто брани и промовише мултилатерализам, као и вишестраност и већу демократију у међународним односима. Наше ставове и поступке су у значајној мери и са ентузијазмом признале политичке партије широм света. У

својој комуникацији на међународном нивоу КП Кине цени добронамерност и искреност, па је зато стекла много правих и добрих пријатеља. На врхунцу пандемије ковида 19 у Кини политичке партије и важне личности из разних земаља пружиле су своју помоћ. Осим обезбеђивања стабилног напретка у спречавању даљег ширења епидемије код куће, КП Кине је узвратила љубазношћу и на најбољи могући начин упутила помоћ у преко 200 политичких партија и организација. Заједно смо дали светли пример како политичке партије у свету треба да превазилазе тешкоће солидаришући се и узајамно се подржавајући. Свако обећање се мора испунити. То је изузетна традиција наше Партије у међународним односима и препознатљиво обележје дипломатије водеће земље с кинеским карактеристикама. Као што су вође бројних земаља у развоју изјавиле, помоћ коју неке земље обећавају често је само слово на папиру или долази у пакету с грубим политичким захтевима. Ово је још један пример позитивног поступања КП Кине – она ради оно што каже и испуњава своја обећања помажући земљама у развоју.

КП Кине: посвећени заговорник узајамне користи и заједничког развоја

Као што је истакао генерални секретар Си Ђинпинг, управо су незауостављиви напори кинеског народа учинили Кину оним што она данас представља. Док уједињује кинески народ и предводи га на изванредном путовању,

Сонг Тао

Напоран рад за постизање
благостања кинеског народа
и промоцију напретка човечанства

наша Партија се ослања на фину традицију самопоуздања и напорног рада, снажну свест о преузимању одговорности и пионирском духу „опрезног прелажења реке опипавајући сваки камен“. Исто тако, координишући домаћи развој и отварање према свету, повезивање развоја Кине са светским развојем, интегришући заједничке интересе кинеског народа са интересима осталих народа, наша Партија је дала значајан допринос светској економији и глобалном развоју. Међу политичким партијама у свету преовлађује став да се КП Кине бори подједнако за благостање кинеског народа и свих људи широм света. Реформе и отварање Кине према свету, којима је промењена судбина Кине и промовисан развој региона, па чак и света, наставиће да доноси корист читавом човечанству.

КП Кине ће остати посвећена стратегији отварања према свету и сарадње у којој сви побеђују, чиме ће наставити да се активно залаже за отворену светску економију. Да би се позабавила неравномерним развојем, који представља највећу неравнотежу с којом се суочава савремени свет, КП Кине је покренула и промовисала сарадњу Појас и пут по принципу обимних консултација, удружених доприноса и заједничке користи, како би свим земљама обезбедила платформу за остваривање узајамне користи и заједничког развоја. Удруженим напорима свих партија иницијатива Појас и пут постепено постаје модел сарадње у превазилажењу изазова помоћу солидарности, солидан модел за заштиту безбедности и благостања људи, модел опоравка за обнављање економских и друштвених активности, и модел

раста за ослобађање развојног потенцијала. Политички лидери и општа јавност у многим земљама говоре у прилог иницијативи Појас и пут. Сви они деле став да ова иницијатива нипошто није „сфера утицаја“ нити „дипломатска замка“, како је описују поједини политичари, већ транспарентна и значајна иницијатива која све земље води ка заједничком просперитету и отвара светлу будућност за још веће опште благостање човечанства. Она је оправдала своју репутацију „највеће развојне иницијативе 21. века“.

Приликом промовисања развоја боље је подучити човека како да пеца него му само сервирати уловљену рибу. КП Кине придаје велики значај сопственим праксама у истраживању законитости према којима се одвија еволуција људског друштва, а са осталим земљама дели научене лекције. Посвећена је размени искустава у управљању с политичким партијама других земаља. Од свог 18. националног конгреса, КП Кине је позвала десетине хиљада представника политичких партија из иностранства да посете Кину, а истовремено води дискусије и различите видове комуникације с политичким партијама у свету. Исцрпна дискусија са циљем дељења искустава и чвршће сарадње вођена је о темама као што су изградња партија у оквиру заједнице, борба против корупције, циљано смањивање сиромаштва, заштита животне средине, економски развој и повећавање средстава за живот људи. Политичке партије и њихове вође из бројних земаља изјављују да КП Кине није само безрезервно поделила са светом дивиденде економског раста већ и дивиденде мишљења и

идеја, нудећи другим земљама, нарочито онима у развоју, добре смернице у истраживању развојних путева у складу са њиховим националним условима.

КП Кине: првак у подржавању отворености, инклузивности и узајамног подучавања међу цивилизацијама

Генерални секретар Си Ђинпинг нагласио је да не постоје два потпуно истоветна политичка система и да се неки политички систем не може просуђивати у апстрактном смислу без узимања у обзир његовог друштвеног и политичког контекста, историје и културне традиције. Руководство КП Кине и социјалистички систем с кинеским карактеристикама избор су који су направили историја и народ. Од самог оснивања, наша Партија је јасно изражавала своју политичку природу као марксистичка политичка партија, што представља научни темељ и суштинско образложење за наше пуно поверење у пут, теорију, систем и културу социјализма с кинеским карактеристикама. Посвећени смо властитом путу. Не желимо да „увозимо“ моделе из других земаља нити да „извозимо“ кинески модел, а још мање да од других земаља захтевамо да пресликају кинеску праксу. Наша пракса да не правимо разлику између идеологија у односима на међународном плану добила је широко признање и похвалу од политичких партија широм света.

Лидери политичких партија из многих земаља слажу се с тим да бољу будућност за чо-

вечанство треба да подрже складна коегзистенција, размена и узајамно подучавање међу цивилизацијама, културама и друштвеним системима. Исто тако, уколико будемо приписивали спорове између земаља разликама између цивилизација и уређења, користећи их као оправдање да се приклонимо „истомишљеницима“ и да се удаљимо од оних с другачијим погледима, и уколико будемо дозвољавали јакима да малтретирају слабије, само ћемо озбиљно подрити постојећи међународни поредак, па чак и ризиковати да између различитих цивилизација изазовемо отуђење и сукоб.

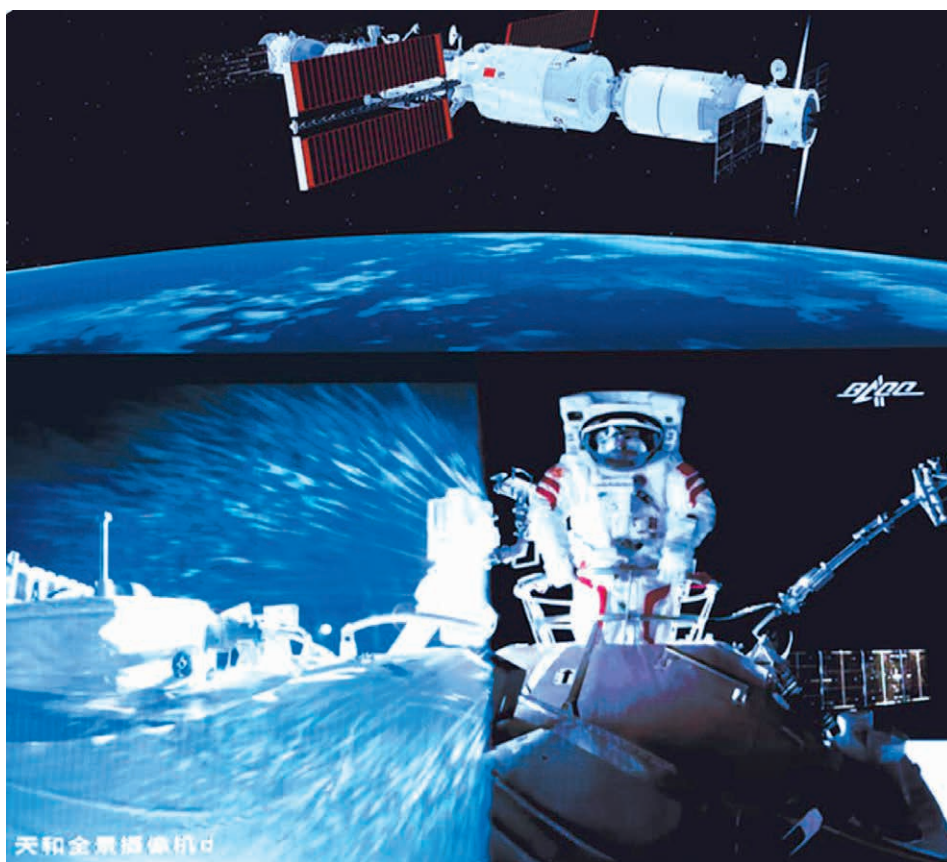
КП Кине увек поздравља достигнућа других култура и прихвата их отвореног ума и из широке перспективе. Важно је да превазиђемо културолошке неспоразуме, сукобе и превласт помоћу размене, узајамног подучавања и коегзистенције. У последњих неколико година КП Кине активно истражује изградњу новог типа међупартијских односа, чији је циљ проширивање заједничких основа за право на различитост, као и повећано узајамно поштовање и узајамно подучавање. Успоставили смо разне врсте односа са више од 600 политичких партија и организација у преко 160 земаља и региона и изградили свеобухватну вишестрану међународну мрежу за међупартијску размену и сарадњу. Успех КП Кине на састанку на високом нивоу о дијалогу са светским политичким партијама добио је значајно признање међународне заједнице, јер је наша Партија показала велику политичку инклузивност и моралност, што даје огроман допринос унапређењу политичке цивилизованости у свету.

Сонг Тао

Напоран рад за постизање
благостања кинеског народа
и промоцију напретка човечанства

Генерални секретар Си Ђинпинг истакао је да је „КП Кине највећа политичка партија на свету. Она мора да поступа на начин који је у складу са њеним статусом“. Као велика партија која ће прославити стогодишњицу свог оснивања, КП Кине је посвећена примени Си Ђинпингове замисли о социјализму с кинеским карактеристикама за ново доба као смерници за своје поступање. Имајући у виду препород кинеске нације као најважнији стратешки

задачак, заједно с дубоким и јединственим променама кроз које свет пролази у овом веку, КП Кине ће, као и увек, дати важан допринос светском миру и стабилности, заједничком развоју човечанства, те размени и узајамном подучавању између цивилизација. Сарађујући са политичким партијама широм света, КП Кине ће тежити стварању моћне синергије са циљем изградње заједнице са заједничком будућношћу за човечанство и за боље сутра у читавом свету.

Кинеска свемирска станица и један од астронаута који су изашли у свемир

Мост Хонг Конг-Џухаи-Макао представља највећи светски пројекат икада направљен преко мора, укупне дужине 55 километара

Ши Сјаоху^[1]

Извршни декан Факултета за
међународне односе на Универзитету
за међународне студије у Пекингу
Пекинг (НР Кина)

УДК 329(510)

327(510)

Стручни рад

Примљен 09. 06. 2021.

Прихваћен 21. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32684

Политичка партијска дипломатија с кинеским карактеристикама током седам деценија од оснивања НР Кине: иновације у теорији и пракси

Сажетак: Приликом оснивања Народне Републике Кине, КП Кине се нашла у сложеној међународној ситуацији, имајући пред собом тешке развојне задатке. КП Кине је одувек доследно промовисала размену искустава у међународним односима у процесу наслеђа и развоја. Остварила је велики успех у пракси теоријских иновација када је реч о партијској демократији с кинеским карактеристикама, што је знатно допринело главним циљевима Партије и народа, као и целокупној стратегији државне дипломатије. На почетку нове историјске фазе неопходно је сумирати искуство у практичним и теоријским иновацијама у изградњи партијске демократије с кинеским карактеристикама. Такође, веома је значајно откривање основне логике и принципа те демократије. Све то би повећало важност и дало знатан практични допринос промовисању позитивне интеракције између праксе и теорије партијске дипломатије.

Кључне речи: партијска дипломатија са кинеским карактеристикама; иновације у теорији и пракси; историјски допринос

Од оснивања Народне Републике Кине комуникација између КП Кине као владајуће партије и политичких партија у иностранству очекивано је прерасла у политичку партијску дипломатију. Током последњих 70 година, градећи политичку партијску дипломатију с кинеским карактеристикама, НР Кина је у потпуности схватила историјску мисију, улогу и изградила ставове, трудећи се да истражује

у пракси, оствари побољшања сагледавајући искуства, прилагођава се и уноси иновације, те тежи сублимацији теорије. Темељно истраживање иновација у теорији и пракси политичке партијске дипломатије с кинеским карактеристикама, као и њиховог садејства, пресудно је за планирање даљег развоја и откривање нових могућности за политичку партијску дипломатију у новом добу.

[1] shixiaohu@bisu.edu.cn

Велики успеси у пракси: историјска перспектива

Током последњих 70 година КП Кине, као владајућа партија у социјалистичкој земљи, захваљујући својој сталожности, широкогрудости и међународној визији, у потпуности је схватила ситуацију у свету и задатке различитих историјских периода. Ослањајући се на дипломатску стратегију водеће земље с кинеским карактеристикама, КП Кине је осмислила политичку партијску дипломатију из целокупне дугорочне перспективе, трудећи се да је развија у складу са историјском логиком и савременим трендовима. Исто тако, КП Кине је остварила три велика успеха у политичкој партијској дипломатији и постепено створила данашње окружење за политичку партијску дипломатију.

Прво, братски односи између КП Кине и осталих комунистичких партија, као и радничких партија из других земаља, постепено су прерасли у потпуно етаблиране односе. Након оснивања НР Кине, Комунистичка партија је одлучила да се приклони социјалистичком блоку са Совјетским Савезом на челу, у контексту међународних околности тога доба. Шездесетих и седамдесетих година 20. века КП Кине се суочила с препрекама у односима с комунистичким партијама појединих земаља и са упадљиво смањеним бројем политичких партија које су биле спремне да комуницирају са њом. Од Трећег пленума 11. заседања Централног комитета, КП Кине је стално унапређивала своје ставове и постепено покушавала да у пракси нормализује односе с комунистичким и радничким партијама из других земаља.

Успела је да обнови односе с комунистичким партијама из Европе, Западне Азије, Северне Африке и Латинске Америке, те да постепено унапреди односе са комунистичким партијама појединих земаља Југоисточне Азије. Након пада Совјетског Савеза и промена које су уследиле у Источној Европи, КП Кине је убрзо успоставила контакт и одржала нормалну комуникацију са новоосованим комунистичким партијама и преименованим левичарским партијама бивших источноевропских земаља. Данас, у партијским односима с прогресивним снагама, тј. комунистичким и радничким партијама, КП Кине даје приоритет доследностима или међусобним сличностима карактера, идеја и циљева, трудећи се да повећа усаглашеност, као и да у пракси нагласи очување безбедности националних интереса.

Друго, КП Кине је започела успостављање пријатељских односа са легитимним политичким странкама свих земаља, уместо да ограничи свој ангажман само на комунистичке или радничке странке. Током вишегодишњег периода од свог оснивања, КП Кине је била само спорадично у контакту са социјалистичким партијама земаља у развоју. Али упоредо с развојем међународне ситуације, ова партија је од 1977. почела да успоставља контакт са националним демократским партијама. Од 1981. КП Кине је постепено проширила своју комуникацију и сарадњу са социјалистичким партијама развијених земаља, успоставивши везе пре свега са Социјалистичком партијом Француске. Од почетка 21. века КП Кине је такође остварила односе с разним новооснованим политичким партијама у Европи у складу с променама у партијским по-

Ши Сјаоху

Политичка партијска дипломатија с кинеским карактеристикама током седам деценија од оснивања НР Кине: иновације у теорији и пракси

литикама у иностранству. Тако, КП Кине често контактира са више од 600 политичких партија и организација из преко 160 држава. Уобличено је свестрано, широко и вишеслојно окружење за политичку партијску дипломатију. КП Кине сада има проширен „круг пријатеља“, који обухвата политичке партије у оквиру влада, државних институција и организација цивилног друштва, али и ван њих.

Треће, КП Кине сада придаје подједнак значај билатералним и мултилатералним односима. После оснивања НР Кине, поучена искуством управо расформиране Треће интернационале, КП Кине се није придружила Обавештајном бироу Комунистичко-радничке партије коју је предводио Совјетски Савез. У то време у спољнополитичким односима доминирали су билатерални односи. Средином осамдестих година прошлог века КП Кине је почела да успоставља контакт са Социјалистичком интернационалом и започела процес изградње мултилатералних односа с политичким партијама. По завршетку хладног рата КП Кине је постепено проширивала контакте с регионалним и међународним политичким партијама и организацијама. Средином осамдесетих такође је почела да се повезује с политичким партијама десног крила у Европи. У 21. веку КП Кине одржава редовне контакте с Партијом европских социјалиста, Европском народном партијом, Партијом европске левице, Европском партијом зелених, Сталном конференцијом политичких партија Латинске Америке и Кариба, Форумом Сао Паоло и Саветом политичких партија Африке. Од 2017. године КП Кине води дијалог с политичким странка-

ма широм света: састанак на тему дијалога на највишем нивоу одржан је у Бејџингу, па је и овај контакт постепено институционализован.

Иновације у теорији: историјски развој

КП Кине је одувек придавала велики значај развоју теорије и стално је продубљивала теоријско истраживање контаката с иностраним политичким партијама. Пре оснивања НР Кине, КП Кине је, кроз комуникацију и везе с Комунистичком партијом Совјетског Савеза и Комунистичком интернационалом, формирала иницијална схватања и принципе за поступање у односима с братским партијама.

По оснивању НР Кине, Комунистичка партија увела је водеће принципе за поступање у политичкој партијској дипломатији, која се одликује независношћу, потпуном једнакошћу, узајамним поштовањем и немешањем у унутрашњу политику других земаља, као тековинама периода револуционарне борбе. Наглашава се да свака политичка партија има право да одлучује о сопственим питањима и противи се аутоматском преузимању искустава других земаља. Залаже се за једнакост свих политичких партија без обзира на то да ли имају велики или мали утицај. Захтева се да политичке партије различитог карактера негују узајамну толеранцију, траже заједничке особине, задржавајући истовремено право на разлике, те да сарађују не мешајући се у туђу унутрашњу политику. Захтева се и вођење рачуна о значају пролетерског интернационализма и међународне сарадње, као и отпор кршењу

легитимних права и интереса других политичких партија у корист искључивих интереса једне земље или партије.

Од Трећег пленума 11. заседања Централног комитета, КП Кине је искористила снагу историјског развоја и почела да сарађује с радничким партијама широм света како би изградила нови тип партијских односа, чије су особине самосталност, потпуна једнакост, узајамно поштовање и немешање у унутрашњу политику других, чиме се доприноси учвршћивању и одржавању међупартијских и међудржавних односа. Исто тако, КП Кине је поставила важне водеће принципе за главна теоријска и практична питања, укључујући и начин третирања историјског наслеђа у међупартијским односима, начин превазилажења идеолошких разлога, начин правилног поступања у међупартијским и међудржавним односима. На почетку 21. века КП Кине је дала смернице за свој међународни рад на смени векова, указујући на правце унапређивања политичке партијске дипломатије. На тој основи је КП Кине постепено објаснила свој став о политичкој партијској дипломатији, која представља не само незаобилазни фронт партијског деловања већ је и значајна компонента целокупне дипломатије Кине. У контексту развоја ситуације, КП Кине је указала на то да треба тежити политичкој партијској дипломатији као важном каналу за развој односа Кине са иностранством, као битном прозору за истицање доброг међународног имиџа Партије, као важној платформи помоћу које ће функционери посматрати и проучавати свет,

али и важном каналу за извлачење поука из туђих искустава да би се Централном комитету олакшало доношење одлука.

Од 18. националног конгреса КП Кине на којем је представљена замисао Си Ђинпинга о социјализму с кинеским карактеристикама за ново доба, као и његова замисао дипломатије, политичка партијска дипломатија ушла је у нову фазу развоја теорије. Си Ђинпинг лично учествује у усмеравању међународног рада КП Кине, утврђујући опште захтеве за фокусом на политичким партијама, њиховом истраживању, повезивању и имиџу. Он сматра да политичке партије из разних земаља треба да повећају узајамно поверење, учврсте комуникацију и координацију како би изградиле нови тип међупартијских односа, тражећи заједничке основе и истовремено задржавајући право на разлике, узајамно поштовање и заједничко учење засноване на новом типу међународних односа, као и да би се изградила мрежа за размену искустава и сарадње политичких партија у разним облицима и на разним нивоима. Си Ђинпинг јасно ставља до знања да КП Кине никада неће „увозити“ стране моделе нити „извозити“ кинески модел, а камоли тражити од других земаља да „пресликају“ кинеску праксу. Осим тога, КП Кине прати промене ситуације и предлаже увођење тројног плана, којим се комбинују политичка партијска дипломатија и дипломатија цивилног друштва, као и механизам са „великом синергијом“ за политичку партијску дипломатију како би се дао још већи допринос целокупној националној дипломатији.

Иновације у теорији: главне карактеристике

Пре свега, КП Кине је наследила и развила марксистички модел међупартијских односа. Након оснивања Народне Републике Кине, КП Кине је креативно спојила основне принципе марксистичког модела међупартијских односа са ситуацијом у самој Кини и у КП Кине, залажући се за једнакост и узајамно поштовање. Супротставила се неприхватљивим односима између „надмоћне партије“ и „подређене партије“ у међународном комунистичком покрету, наглашавајући принципе независности и немешања у унутрашње послове партија других земаља. Исто тако, КП Кине је домишљао обогатила и унапредила марксистички модел међупартијских односа у контексту измењене међународне ситуације и кључних тема конкретног периода, дајући том моделу модерно и научно опредељење. КП Кине је нарочито довела у питање идеолошке стереотипе, повећавајући разноликост својих веза, предлажући принципе потпуне једнакости, узајамног поштовања и заједничких основа, а задржавајући право на разлике у својом контактима са свим легитимним политичким партијама како би могла што боље да поступа у међупартијским односима.

Друго, КП Кине у великој мери одговара на захтеве одређеног доба. У различитим историјским периодима КП Кине је увек правилно схватала кретања, односно трендове у свету, стално обогаћујући конотацију политичке партијске дипломатије у складу с развојем и променама околности, спроводећи

праксу политичке партијске дипломатије и остварујући добре резултате. Од избијања међународне финансијске кризе 2008. године, на основу заједничких напора ка развоју и бољем управљању, као и савременом тренду да земље у развоју генерално „гледају ка Истоку“, КП Кине је поклонила већу пажњу комуникацији и узајамном учењу, унапређујући на тај начин размену искустава и мишљења о вођењу партије и државе како би повећала руководећу способност политичких партија других земаља. Од 18. националног конгреса КП Кине, политичка партијска дипломатија чврсто делује са циљем одржавања политичког интегритета, размишљања у оквиру шире слике, праћења лидерског језгра и даљег усклађивања са централним вођством Партије, уз пуно поверење у правац, теорију, систем и културу социјализма с кинеским карактеристикама и истовремено подржавање ауторитета генералног секретара Си Ђинпинга и Централног комитета КП Кине. Руководећи се Ђинпинговом идејом о дипломатији, стално се траже нове могућности и остварују нова достигнућа.

Треће, врховни вођа партије одувек је уводио иновације у теорију. Врховне вође политичких партија увек су најважнији практичари и промотери политичке партијске дипломатије јер не само да учествују у политичкој партијској дипломатији и управљају њоме већ и предводе теоријске иновације. Врховне вође КП Кине одлично сумирају искуство и научене лекције политичке партијске дипломатије на историјској прекретници ради унапређења теорије; пра-

вилно доносе нови план политичке партијске дипломатије зато што разумеју промене које доноси време и учвршћују врхунску замисао дипломатије; савршено се баве реалним проблемима како би реаговали на забринутост међународне заједнице и побољшали међународну представу о КП Кине. Од 18. националног конгреса КП Кине Си Ђинпинг придаје огроман значај теоријским иновацијама о политичкој партијској дипломатији, па је предложио теорију овог типа дипломатије с препознатљивим особинама савременог доба и кинеским карактеристикама, пружајући теоријску подршку политичкој партијској дипломатији како би она што боље служила кинеској мудрости и решењима. Године 2017. Си Ђинпинг је у свом обраћању на уводној седници састанка КП Кине на највишем нивоу посвећеном дијалогу са светским политичким партијама навео конотације заједнице са заједничком будућношћу за човечанство, као и начин на који је треба изградити. Он заступа мишљење да, руководећи се новим типом међудржавних односа, треба изградити нови тип међупартијских односа, који се одликују тражењем заједничких основа, уз истовремено задржавање права на разлике, узајамно поштовање и учење, чиме се најављује нова фаза политичке партијске дипломатије за ново доба.

Четврто, практичне и теоријске иновације међусобно се допуњавају. Током последњих 70 година, КП Кине је у процесу унапређивања политичке партијске дипломатије стално била усмерена на циљеве, процесе и проблеме, подржавајући праве перспективе о историји, широј слици и сопственој улози. КП Кине је увек

одлично сумирала искуство и научене лекције, те схватала развојне трендове са историјског становишта, залажући се на тај начин за одрживи развој политичке партијске дипломатије. У разним историјским периодима КП Кине је доследно истраживала правила развоја политичке партијске дипломатије, сумирајући корисна искуства и међупартијске односе, спроводећи сопствено иновирање и побољшање и тежећи сублимацији теорије. Садејство иновација у пракси и теорији довело је до још ширег пута политичке партијске дипломатије с кинеским карактеристикама и светлом будућношћу.

Иновације у теорији: важан историјски допринос

Пре свега, реч је о стварању повољног међународног окружења и очувању националног суверенитета, безбедности и развојних интереса. Када је 1. октобра 1949. године КП Кине ступила на власт, поставила је себи историјски задатак да ће стремити срећи кинеског народа и обнови кинеске нације. Упркос нестабилној међународној ситуацији с наглим и збуњујућим променама, као и компликованим односима између водећих земаља, КП Кине је морала да нађе велики број блиских пријатеља да уложи огромне напоре у отварање нове перспективе међународних односа и створи повољно спољашње окружење. Када је спољнополитичка активност Кине била на најнижем нивоу, политичка партијска дипломатија је успостављањем контаката с политичарима и вођама великих и кључних земаља успела да прошири обим спољнополитичких односа и да постепено утиче на преокрет у спољашњем ок-

Ши Сјаоху

Политичка партијска дипломатија с кинеским карактеристикама током седам деценија од оснивања НР Кине: иновације у теорији и пракси

ружењу. У релативно повољном међународном окружењу КП Кине је морала да консолидује своје темеље, настави ширење свог глобалног „круга пријатеља“ и допринесе учвршћивању и увећавању важних стратешких прилика Кине. Од почетка 21. века, бавећи се питањима од највећег значаја, као што су она у вези са Тајваном, Тибетом и Синђаном, нуклеарним наоружањем Северне Кореје, реформом Савета безбедности УН, ситуацијом у Јужнокинеском мору и трговинским неслагањима између Кине и САД, политичка партијска дипломатија је такође искористила своје предности јер је у њеној суштини брига о људима. Оваква дипломатија може да примени напредне методе током читавог процеса, штитећи истински на тај начин националне интересе.

На другом месту је превазилажење идеолошких разлика ради постизања снажног развоја међудржавних односа. Приликом оснивања НР Кине, под утицајем строгог идеолошког менталитета, КП Кине је тежила да утврди да ли је боље имати блиске односе с неком земљом или се удаљити од ње на основу државног уређења те земље и природе политичке партије. Оваква самоограничења била су неопходна у одређеном историјском периоду, али су исто тако имала и негативне последице. С развојем међународне ситуације и интеграцијом Кине у светске токове, КП Кине је постепено потиснула утицај идеологија у остваривању спољнополитичких контаката, повећавајући комуникацију са свим типовима легитимних политичких партија широм света. Она је наставила да остварује синхронизоване контакте с водећим политичким партијама, било да су на власти било да нису,

како би обезбедила снажан развој међудржавних односа чак и у случају промене режима. У последњих неколико година КП Кине придаје огроман значај појави нових политичких партија у Европи и проширује контакте са њима, учвршћујући међусобно пријатељство и остварујући позитивне резултате. Новоосноване политичке партије у појединим јужноевропским земљама, нпр. у Италији и Грчкој, након доласка на власт прошириле су сарадњу са КП Кине, сматрајући Кину својеврсним уточиштем и показујући повећану активност и ентузијам за сарадњу у оквиру иницијативе Појас и пут.

На трећем месту је улога главне политичке партије водеће земље у обезбеђивању јавног добра с кинеским карактеристикама за међународну заједницу. Као владајућа партија водеће социјалистичке земље и највеће земље у развоју, КП Кине је непрекидно била у центру пажње и очекивања међународне заједнице. На пример, бројне земље у развоју надају се да ће из мера које предузима Кина научити како да постигну модернизацију, те да искористе искуства КП Кине у изградњи сопствених партија и да, заједно с њом, развију праведнији и солиднији међународни поредак. У 21. веку, нарочито од међународне финансијске кризе 2008. године, међународна заједница полаже велике наде у бољи развој, очување светског мира и промовисање глобалног управљања које Кина може да пружи. Таква велика очекивања и наде несумњиво су значајна покретачка снага за иновације у теорији политичке партијске дипломатије. Током разних историјских периода КП Кине је увек водила рачуна о томе да ефикасно и правовремено реагује на позив међународне

заједнице, доприносећи јавном добру на међународном плану. Од 18. националног конгреса, КП Кине даје активан допринос међународној заједници користећи кинеску мудрост и решења, остварујући широку сагласност помоћу темељне комуникације, дијалога и усмеравања међународног јавног мњења, повећавајући, самим тим, међународну „меку“ моћ КП Кине.

После 70 година успона и падова, политичка партијска дипломатија с кинеским карактеристикама сада представља ново доба иновација, истраживања и енергичног развоја.

С новог историјског полазишта, међународно деловање КП Кине ће, под централизованим и уједињеним вођством Централног комитета КП Кине, остварити обимније научно планирање на основу сопствених дужности, у потпуности искористити институционалне предности „велике синергије“, отворити нове перспективе и направити пут ка политичкој партијској дипломатији како би што боље и садржајније допринела остваривању два стогодишња циља и кинеског сна о националној обнови.

Shi Xiaohu

Executive Dean of School of International Relations
Beijing International Studies University
Beijing (PR China)

Political Party Diplomacy with Chinese Characteristics in Seven Decades since Founding of PRC: Innovations in Practice and Theory

Summary

Since the founding of the People's Republic of China, the Communist Party of China has found itself in a complicated international situation and arduous development tasks. The CPC has steadily promoted its foreign exchanges in the process of inheritance and development. It has achieved leaps in practice of the theoretical innovations in party to party diplomacy with Chinese characteristics, which contributed significantly to the central missions of the Party and the nation, as well as the overall strategy of the state diplomacy. Starting at a new historical phase, it is crucial to summarize the experience of the practical and theoretical innovations in party to party diplomacy with Chinese characteristics. It is also of great importance to discover the basic logic and principles therein. All of which would provide practical significance for promoting a benign interaction between the practice and theory of party to party diplomacy, and make greater contribution.

Keywords: Party diplomacy with Chinese characteristics; Innovations in Practice and Theory; historical contribution

Ванг Цунганг^[1]
Државни универзитет Нанкај „Цоу Енлај“
НР Кина

УДК 327(510)
Оригинални научни рад
Примљен: 09. 06. 2021.
Прихваћен: 22. 06. 2021.
doi: 10.5937/napredak2-32692

Дипломатска трансформација и развој новог типа међународних односа: становиште за посматрање и разумевање нове кинеске дипломатије

Сажетак: Од 1949. дипломатија Народне Републике Кине успешно је трансформисана у три наврата: приликом оснивања Народне Републике Кине, затим ради унапређења земље и ради изградње дипломатије водеће земље. Развој новог типа међународних односа јесте делотворан начин за остваривање дипломатске трансформације нове Кине, али његове конотације варирају у зависности од историјског периода.

Приликом две прекретнице, од 1949. до 2012. дипломатија нове Кине, која примењује Принцип независности и Пет принципа мирољубиве коегзистенције, обликована је у пракси развојем новог типа међународних односа. Принцип независности имао је важну улогу у очувању кинеског суверенитета и достојанства, у заштити националне безбедности и промовисању развоја земље. Пет принципа мирољубиве коегзистенције постали су основна норма међународних односа и главни принцип међународног права, захваљујући њиховој отворености и свеобухватности.

Од 18. националног конгреса Комунистичке партије Кине, суочавајући се с великим променама без преседана у овом веку и новим положајем Кине која се све брже приближава центру светских збивања, председник Си Ђинпинг уложио је огромне напоре да промовише дипломатију водећих земаља с кинеским карактеристикама, активно говорећи о изградњи новог типа међународних односа, који се одликују узајамним поштовањем, правичношћу, правдом и сарадњом у којој сви побеђују. То представља како иновацију, тако и надоградњу Принципа независности и Пет принципа мирољубиве коегзистенције, а истовремено и подстицај процесу светске мултиполаризације и изградње заједнице са заједничком будућношћу за човечанство.

Кључне речи: нови тип међународних односа, дипломатска трансформација, дипломатија Кине

[1] wangcungang@nankai.edu.cn

Оснивање Народне Републике Кине 1949. представља највећу прекретницу у политичкој, али и дипломатској историји Кине током 20. века. Комунистичка партија Кине преузела је политичку власт у најзначајнијој земљи на Истоку, с 5.000 година дугом историјом цивилизације. Због тога су се створиле потреба и могућност да дипломатија Кине отвори ново поглавље своје историје. У последњих 70 година, под чврстим вођством Комунистичке партије, кинеска дипломатија је три пута прошла трансформацију проузроковану ветровима промене у међународној ситуацији^[2], а напослетку је почела да развија нови тип међународних односа као резултат остварених претходних трансформација.

Три фазе дипломатске трансформације нове Кине приликом оснивања Народне Републике Кине, с циљем унапређивања земље и изградње дипломатије водеће земље

Прва фаза трансформације нове Кине почела је 1949, а први резултати остварени су средином педесетих година 20. века. У средишту ове фазе било је претварање дипломатије понизности у дипломатију оснивања Народне Републике Кине.

Током ове фазе нова Кина заувек је променила непријатан став „клецања на коленима ради спровођења дипломатије“, који је потрајао готово читав век, и успоставила спољну политику чија је основна одлика независност која спаја патриотизам с интернационализмом. Нова спољна политика тежила је да оствари истински равноправан положај Кине у међународним односима и да делотворно заштити њен суверенитет, достојанство и безбедност. Трансформација дипломатије омогућила је Кини да одмах успостави дипломатске односе са социјалистичким земљама, а постепено и с независним земљама Азије, Африке и Латинске Америке, али и с неким капиталистичким земљама у Скандинавији. То је означило уобличавање основног оквира односа нове Кине с осталим земљама. Средином шездесетих и почетком седамдесетих година 20. века Кина је усвојила спољну политику с циљем постизања „светске револуције“, заузимајући дипломатски став „борбе чврсто стегнутих песница и напада у свим правцима“, због чега се земља тада нашала у веома сложеној међународној ситуацији (Yang, 2000, str. 45–50). Међутим, Кина је поново добила легитимно место у Уједињеним нацијама и сва законска права, односи између Кине и САД почели су да се поправљају, док су се односи између Кине и Јапана нормализовали.

[2] Академска заједница постигла је договор о концепту дипломатске трансформације. Овај рад има за циљ да опише државне напоре за увођење великих промена у елементе, нивое и садржај дипломатских послова. Када је реч о елементима, дипломатска трансформација садржи концепт, принцип, циљеве, стратегију, политику и систем дипломатије, као и начин деловања на спољнополитичком плану. Када је реч о нивоима, постоје три основна нивоа: глобални, регионални и билатерални. Говорећи о садржају, обухваћене су области економије, политике и безбедности.

Захваљујући томе, визија и спровођење „револуционарне дипломатије“ постепено су потиснути у други план и убрзо је почела нова фаза убрзане трансформације дипломатије.

Друга фаза дипломатске трансформације нове Кине трајала је од краја седамдесетих до почетка осамдесетих, закључно с 1989. годином, када су нормализовани кинеско-совјетски односи. Суштина ове фазе јесте у томе да се дипломатија која је била на снази од оснивања Народне Републике Кине замени дипломатијом ради унапређења земље. Трећи пленум 11. заседања Централног комитета Комунистичке партије донео је главну стратешку одлуку о преусмеравању стремљења Партије и државе на социјалистичку модернизацију, заједно с одговарајућим променама у главном задатку и циљу кинеске дипломатије. У говору којим је отворио 12. национални конгрес Комунистичке партије, Денг Сјаопинг јасно је ставио до знања следеће: „Иако кинески народ цени своје пријатељство и сарадњу с осталим државама и народима, још више цени своју тешко стечену независност и суверена права. Ниједна страна земља не би требало да очекује да јој Кина буде вазал, нити да прихвати било шта што би шкодило кинеским интересима.“ Он је, такође, најавио да ће убрзана социјалистичка модернизација, стремљење поновном уједињењу Кине, те супротстављање хегемонизму и заштита светског мира, бити три главна задатка кинеског народа током осамдесетих, с привредним развојем у основи ове фазе (Deng, 1993, str. 3) Усредсређујући се на поменута три задатка и ослањајући се на процену главне теме модерног

доба и на системско сумирање историјског искуства и научених лекција, Кина је у великој мери прилагодила идеолошке смернице дипломатије и конкретну спољну политику, успостављајући дипломатске смернице које сличност или разлику у друштвеном систему и идеологији више нису сматрале условом за добре међудржавне односе. Исто тако, снажно се заступала политика уздржавања од уласка у неки савез или стварања стратешког односа с било којом великом земљом или блоком земаља. Од тада је кинеска дипломатија заузела активнији став. Од 1978. па до краја осамдесетих, Кина је изградила релативно стабилне односе са свим водећим земљама света, успоставила дипломатске везе с већином суседних земаља, истовремено одржавајући пријатељске односе с многим земљама Трећег света и придружујући се бројним значајним међународним организацијама, као и глобалним и регионалним мултилатералним механизмима, што је довело до даљег усавршавања њеног оквира за међународне односе. Од почетка деведесетих године 20. века до прве деценије 21. века, упркос новом ставу у обрасцу међународних односа, уведеном на крају хладног рата, Кина је наставила да поступа у складу са Денг Сјаопинговим принципом међународних односа „да треба мирно посматрати, обезбедити наш положај, сталожено се бавити стварима, не истицати се, никада не наметати вођство, заклањати светлост или живети умраку, а увек тежити достигнућима“. Све ово води ка одлучном путу мирног развоја и снажном заступању независне и мирољубиве спољне политике. Кина је наставила да остварује

напредак у односима с водећим силама, са својим суседима и осталим земљама у развоју, активно учествујући у мултилатералној дипломатији, повећавајући и даље своје присуство и улогу у међународним односима.

42 | Трећа фаза дипломатске трансформације нове Кине почела је после 18. националног конгреса Комунистичке партије, а њена суштина била је да „дипломатија унапређења земље“ прерасте у „дипломатију водеће земље“. Изванредан учинак земље током светске финансијске кризе 2008. и место друге по величини економије на свету наметнули су потребу за поновном дипломатском трансформацијом Кине. На 18. националном конгресу, одржаном у новембру 2012, зацртан је циљ изградње просперитетног друштва у свим аспектима и продубљивања реформи и потпуног отварања према свету, а наглашено је да ће Кина наставити да високо држи заставу мира, развоја, сарадње и узајамне користи, те да ће подржати светски мир и заговорати заједнички развој. Истог месеца Си Ђинпинг први пут је изнео значајну претпоставку да је „национална обнова највећи сан кинеског народа од почетка модерне ере“. У октобру 2013. представио је нову замисао о спровођењу спољне политике према суседима на „предузимљив и пионирски начин“ и изнео предлог за остваривање тог циља. Израз „предузимљив и пионирски“ био је потпуно супротан концепту „заклањања светлости и живота умраку“ који је пре тога дуго био на снази, па је одмах привукао велику пажњу међународне заједнице. На Централној конференцији о раду у вези са спољном политиком, одржаној

у новембру 2014, Си Ђинпинг нагласио је да „Кина мора да спроводи дипломатију водеће земље са сопственим карактеристикама“. Исто тако, рекао је да је „на основу наше сумиране праксе из прошлости и искуства неопходно обогатити и даље развијати принципе према којима се руководи наш дипломатски рад, односно водити дипломатију с препознатљивом кинеском визијом, стилем и начином поступања“ (Xi, 2018, str. 200). У октобру 2017. Си Ђинпинг је у свом извештају за 19. национални конгрес Комунистичке партије јасно истакао да дипломатија водеће земље с кинеским карактеристикама, предвиђена за ново доба, има за циљ да створи нови тип међународних односа и изгради заједницу са заједничком будућношћу за човечанство“. На централној конференцији о раду у вези са спољном политиком, одржаној у јуну 2018, истакнута је формулација концепта дипломатије социјализма с кинеским карактеристикама за ново доба, што представља значајан почетни резултат треће фазе дипломатске трансформације нове Кине.

У процесу дипломатске трансформације који је у току, усвојена је смерница Си Ђинпинга за концепт дипломатије, при чему се заступа идеја о изградњи заједнице са заједничком будућношћу за човечанство. Ово је постао истакнути стандард Кине у праћењу савременог тренда и усмерености ка људском напретку; поставка дипломатије која се одликује свеобухватношћу, разноликошћу и мултидимензионалношћу продубљена је и унапређена на премиси учвршћивања централизованог и уједињеног вођства Партије у погледу дипломатског рада,

Ванг Цунганг

Дипломатска трансформација и развој новог типа међународних односа: становиште за посматрање и разумевање нове кинеске дипломатије

реформе дипломатског система и механизма који се стално унапређују. Неопходно је успоставити ситуацију у којој постоји боља координација рада у вези са спољном политиком, а Партија увек обезбеђује целокупно вођство и усклађује напоре свих укључених учесника. Исто тако, дипломатски став Кине постао је предузимљивији и ставља нагласак на предузимање иницијативе ради свеобухватног планирања и врхунске замисли, па је зато уведена иницијатива Појас и пут. Позива се на велико укључивање у реформе и развој глобалног система управљања, као и на активно учешће у процесу решавања међународних жаришта и озбиљних проблема.

Три фазе дипломатске трансформације нове Кине представљају развој и напредак кинеске дипломатије и показују њен капацитет за иновације. Кинеска дипломатија не залаже се само за повољно спољашње окружење ради безбедности, развоја и просперитета социјалистичке Кине, већ је такође дала значајан допринос миру и развоју човечанства.

Даља посвећеност дипломатије нове Кине развоју новог типа међународних односа

У пролеће 1949. Мао Цедунг поставио је спољнополитички принцип који треба да

примени новооснована Народна Република Кина, назвавши га „нови почетак“. Принцип је имао две конотације; прво, да Кина обнови међународне односе и друго, да обнови свој дипломатски систем и контингент. Принцип „новог почетка“ остварио је изванредне позитивне резултате, а како је приметио истакнути оснивач и велики заговорник дипломатије нове Кине Џоу Енлај, захваљујући овом принципу „Кина више није полуколонијална земља и успоставила је самосталне дипломатске односе са осталим земљама“ (Zhou, 1990, str. 49). Сprovedена је реформа као циљ прве дипломатске трансформације нове Кине.

У ствари, још у првим годинама од оснивања нове Кине, Комунистичка партија увела је значајан концепт „новог типа међународних односа“, чији је основ пролетерски интернационализам који је првобитно био ограничен на означавање односа само између социјалистичких земаља. Касније, по усвајању Пет принципа мирољубиве коегзистенције, уследиле су промене како у конотацијама, тако и у денотацијама овог концепта. Постављање и примена Пет принципа мирољубиве коегзистенције јесте успешна пракса нове Кине у изградњи новог типа међународних односа.^[3] Пет принципа постали су основне норме за међународне односе и главни принципи међународног права. Као њихов наставак и надоградња, на Конференцији у Бандунгу 1955.

[3] У јуну 2014. године Си Ђинпинг је поводом шездесетогодишњице потписивања Пет принципа мирољубиве коегзистенције рекао: „Ових пет принципа као интегрисан, међусобно повезан и недељив концепт, одражавају суштину савремених међународних односа и могу се применити на односе између свих земаља, без обзира на њихов друштвени систем, фазу развоја или величину.“

усвојен је концепт Десет принципа. Покрет несврстаних који се појавио шездесетих година прошлог века усвојио је Пет принципа као своје водеће принципе, док су релевантне декларације Генералне скупштине Уједињених нација из 1970. и 1974. недвосмислено усвојиле Пет принципа мирољубиве коегзистенције.

Крајем седамдесетих и почетком осамдесетих, када је почела друга фаза дипломатске трансформације нове Кине, приступило се прилагођавању „новог типа међународних односа“ у теорији и пракси. Управо је у оквиру изградње новог међународног поретка Денг Сјаопинг покренуо питање „новог типа међународних односа“. У том погледу рекао је да „хегемонизам, политички блокови и уговорни савези више не функционишу“. Говорећи о принципу који би требало применити у управљању новим међународним односима, Денг Сјаопинг позвао је на наставак примене Пет принципа мирољубиве коегзистенције јер су они веома јасни и једноставни, изузетно витални и прошли су све тестове; надаље, они могу да послуже земљама с другачијим друштвеним системом и нивоом развоја, као и суседима Кине (Deng, 1993, str. 282–283). Ђанг Цемин и Ху Ђинтао наследили су и наставили горепоменути концепт који је увео Денг Сјаопинг. Ђанг Цемин позвао је на „поштовање норми међународних односа у чијој су основи једнакост суверенитета и не мешање у унутрашњу политику других земаља“ и предложио „развијање новог типа међународних економских односа који заговарају међусобну корист, комплементарност и заједнички развој“ (Jiang, 2006, str. 478–479). У том смислу,

Пет принципа мирољубиве коегзистенције били су доследни циљу Повеље УН и одражавали су основне одлике новог типа међународних односа (Jiang, 1997). Представљајући нови тип међународних односа, Ђанг Цемин нагласио је поштовање и подржавање различитости у свету, истичући да све земље имају право да одаберу сопствени друштвени систем, модел развоја и развојни пут. Ху Ђинтао сложио се с предлогом „новог типа међународних односа“, додатно се залажући за „побољшање узајамно корисне сарадње и развој новог типа спољнополитичких односа водеће земље“ (Hu, 2016, str. 583). Тај нови тип спољнополитичких односа водеће земље без сумње био је конкретизација до тада важећег типа међународних односа. Укратко, између осамдесетих година 20. века и прве деценије 21. века кинеска влада и вође нагласили су да је право време и да постоји потреба за изградњом новог типа међународних односа, поновивши да су Пет принципа мирољубиве коегзистенције потпуно у складу с циљем Повеље УН, односно унапређењем процеса у правцу стварања мултиполарног света и промовисања развоја демократије у међународним односима.

После 18. националног конгреса Комунистичке партије, Кина се суочила с великим променама без преседана у овом веку и новим положајем где се све брже приближавала центру светских збивања, па је постепено започела следећа фаза дипломатске трансформације нове Кине, као иновација дипломатске теорије и наставак остваривања резултата у пракси. Значајна област у оквиру ове фазе била је про-

Ванг Цунганг

Дипломатска трансформација и развој новог типа међународних односа: становиште за посматрање и разумевање нове кинеске дипломатије

мовисање изградње новог типа међународних односа за ново доба. Си Ђинпинг је у неколико прилика, како у земљи, тако и у иностранству, говорио о концепту „новог типа међународних односа“, а у свом извештају за 19. национални конгрес Комунистичке партије систематично је изложио нови предлог о изградњи новог типа међународних односа који се одликују узајамним поштовањем, правичношћу, правдом и сарадњом у којој сви побеђују. Од три квалификације новог типа међународних односа, основна премиса јесте узајамно поштовање, што подразумева да све земље у садејству треба да поступају као равноправни партнери спремни да решавају спорове и разлике кроз консултације и мирним путем, као и да се противе намерној примени силе или претњи силом. То ову премису чини дијаметрално супротном хегемонизму и политици моћи. Правичност и правда јесу основни принципи који подразумевају да све земље у садејству треба да поштују универзалне међународне норме и да буду спремне да у пракси остваре суштинску сарадњу, због чега се овај принцип изричито противи кршењу правила, пристрасности и злу. Сарадња у којој сви побеђују јесте основни циљ, а подразумева да све земље у садејству морају да одбаце антагонистичка средства и да остваре сопствени циљ кроз узајамну координацију, па је овај циљ сам по себи дијаметрално супротан једностраности и идеји да „победник узима све“.

У замисао Си Ђинпинга о новом типу међународних дубоко су уграђени драгоцене искуство и теоријски резултати спољне политике нове Кине, а првенствено представља

иновацију и надоградњу Пет принципа мирољубиве коегзистенције. Наиме, овај концепт одражава главне карактеристике новог доба и, захваљујући интеграцији суштине традиционалне кинеске културе, представља отелотворење идеалистичког става да „не треба радити другима оно што не желиш да други раде теби“ и да „сви народи треба да живе у хармонији“. Исто тако, овај концепт даје нове конотације циљу и принципима Повеље УН који су видљиви, практични и које треба следити; потпуно се уклапа у нови развојни тренд људске цивилизације и поставиће чврст темељ бољем животу за људе широм света и за изградњу заједнице са заједничком будућношћу за човечанство.

Кина је већ уложила огромне напоре у развој новог типа међународних односа за ново доба. Пре свега, Кина упорно развија односе с економијама у фази настајања и земљама у развоју, што је преломна тачка за изградњу новог типа међународних односа. Кина је нова економија с брзим успоном на међународној сцени и најутицајнији члан породице земаља у развоју, па њени напори да промовише изградњу новог типа међународних односа представљају директиву. Чињеница да се кинеско-руско стратешко партнерство и даље развија на високом нивоу већ дуже од 20 година пресудно утиче на начин на који разне земље граде нови тип међународних односа. Друго, Кина доследно инсистира на односима с европским земљама као централној тачки изградње новог типа међународних односа. Европа је колевка традиционалних међународних односа, али се њена спољна политика

данас суштински променила у односу на оно што је била вековима уназад. Кина и Европа имају много заједничких интереса и обе стране имају исте или сличне погледе на нека од главних међународних питања. Стога постоји практична основаност за изградњу дугорочних и стабилних односа између Кине и Европе. Поред тога што, као и сви савремени кинески лидери, придаје велики значај развоју односа са земљама Европске уније, Си Ђинпинг покренуо је иницијативу за изградњу партнерства између Кине и ЕУ заснованог на миру, расту, реформама и цивилизацији (Xi, 2018, str. 102–103).

У ширем смислу, вишегодишња пракса нове Кине у изградњи новог типа међународних односа превазилази трајност и историјски карактер парадигме традиционалних међународних односа. У традиционалним међународним односима, стратешка игра заснована на предострожности у начину размишљања јесте најубичајенији облик; антагонизам, конфликт, па чак и рат најчешћа су средства поступања у односима између укључених страна које очекују да ће постићи равнотежу у међусобним међународним односима. Према теоретичарима реалистичке школе међународних односа, разлог због којег су традиционални међународни односи настали и даље трају лежи у међународној анархији. Због тога што постоји и још увек се развија, међународна анархија „чини међународни систем суровом и опасном ареном у којој земље, да би опстале, немају другог избора него да се међусобно такмиче за превласт. Чак и оне земље које су задовољне што живе у миру бивају оптужене да учествују у суровом такмичењу за

превласт“ (Mearsheimer, 2003, str. 38). Човечанство очигледно неће толерисати понављање трагедије великог уништења, па мора потражити ново решење и нови излаз. Управо из тог разлога, Кина улаже сталне напоре у изградњу новог типа међународних односа.

Историјско искуство и будућност дипломатске трансформације нове Кине и новог типа међународних односа

Три фазе трансформације јесу важна пракса у дипломатској историји нове Кине, а резултат су свеобухватних утицаја вишеструких фактора као што су чврсто вођство Комунистичке партије Кине, сталне промене у односима нове Кине с остатком света, стално обнављање спознаје кинеских вођа о главној теми савременог доба, као и знатна прилагођавања кинеске националне стратегије развоја. Труд уложен у изградњу новог типа међународних односа представља неопходну импликацију и ефикасну централну тачку дипломатске трансформације нове Кине. Дипломатска трансформација ствара премису за изградњу новог типа међународних односа и обликује ток њиховог даљег развоја, при чему тај нови тип међународних односа отелотворује и обogaђује конкретан садржај дипломатије.

У пракси ће свака фаза дипломатске трансформације нове Кине и сви напори уложени у изградњу новог типа међународних односа, заједно с обликовањем повољног спољашњег окружења за земљу, помоћи Кини да и даље повећава своју националну

Ванг Цунганг

Дипломатска трансформација и развој новог типа међународних односа: становиште за посматрање и разумевање нове кинеске дипломатије

снагу, конкурентност у свету и међународни утицај. С обзиром на то да је Кина велика земља, њена дипломатска трансформација, а нарочито напори који се улажу у изградњу новог типа међународних односа, превазишли су билатерални и регионални ниво и сваку појединачну област, производећи на тај начин глобалне и вишестране ефекте.

Гледајући у будућност, упркос све већој нестабилности и неизвесности међународне ситуације у свету који пролази кроз трансформативну транзицију, и суочавајући се са све турбулентнијим спољним окружењем током периода у којем се поклапају временски оквири за два стогодишња циља Кине, за све напоре, било да је реч о сталном унапређењу нове фазе

дипломатске трансформације или о активној изградњи новог типа међународних односа, неопходни су иновативније размишљање, визија и мере. Под условом да руководство Комунистичке партије Кине има сталну подршку и да главна линија служења националној обнови и промовисању људског напретка остане чврсто утемељена, спољна политика Кине ће сасвим извесно донети корист људима у свим државама света, као и кинеском народу. То ће се постићи још снажнијим подржавањем интереса суверенитета, безбедности и развоја земље, делотворнијом заштитом светског мира и заговарањем заједничког развоја, као и још смелијим промовисањем структуре заједнице са заједничком будућношћу човечанства.

| 47

References / Литература

- Deng, X. (1993). *Selected Works of Deng Xiaoping III*. Peking: People's Publishing House. [In Chinese]
- Gongsu, Y. (2000). Some Reviews on New China's Revolutionary Diplomacy. *The Journal of International Studies*, Vol. 3.
- Hu, J. (2016). *Selected Works of Hu Jintao III*. Peking: People's Publishing House. [In Chinese]
- Jiang, Z. (2006). *Selected Works of Jiang Zemin I*. Peking: People's Publishing House. [In Chinese]
- Jiang, Z. (1997). Making Joint Efforts to Build a Rational and Equitable New International Order. *People's Daily*.
- Mearsheimer, J. (2003). *The Tragedy of Great Power Politics*. Šangaj: Shanghai People's Publishing House. [In Chinese]
- Ministry of Foreign Affairs of China, Party Literature Research Center of the CPC Central Committee (1990). *Selected works of Zhou Enlai on Diplomacy*. Beijing: Central Party Literature Press. [In Chinese]
- Xi, J. (2018). *On Building a Human Community with a Shared Future*. Peking: Central Party Literature Press. [In Chinese]

Wang Cungang

Zhou Enlai School of Government of Nankai University
PR China

Diplomatic Transformation and Developing a New Type of International Relations: A Perspective to Observe and Understand New China's Diplomacy

Summary

48 |

Since 1949, diplomacy of the People's Republic of China has successively undergone transformation for three times, namely diplomacy of establishing the PRC, diplomacy of enriching the country and major-country diplomacy. Developing a new type of international relations is an effective way to achieve diplomatic transformation of New China, but its connotations vary with different periods of history.

During the two turnarounds from 1949 to 2012, New China's diplomacy, which holds up the Principle of Independence and Five Principles of Peaceful Coexistence, took shape in the practice of developing a new type of international relations. The former principle have played an important role in safeguarding China's sovereignty and dignity, protecting national security and promoting the country's development. The latter became basic norm of international relations and basic principle of international law due to its openness and inclusiveness.

Since the 18th CPC National Congress, in face of profound changes unseen in a century and a new posture for China to increasingly move toward the center of the world arena, President Xi Jinping made great endeavors to promote major country diplomacy with Chinese characteristics, and actively touched upon building a new type of international relations featuring mutual respect, fairness, justice, and win-win cooperation, which innovates on and develops the Principle of Independence and Five Principles of Peaceful Coexistence, as well as pushes forward the world multi-polarization process and the building of a community with a shared future for mankind.

Keywords: A new type of international relations, diplomatic transformation, China's diplomacy

Лин Јонглијанг^[1]

Кинески центар за савремене светске студије
Пекинг (НР Кина)

УДК 327::911.3(510:4)
Прегледни научни рад
Примљен 09. 06. 2021.
Прихваћен 21. 06. 2021.
doi: 10.5937/napredak2-32686

Систем сарадње Појас и пут: општи оквир и развојни пут

Сажетак: Од увођења иницијативе Појас и пут 2013. године, у оквиру ње се појавио читав низ механизма и платформи које су активно продубиле ову иницијативу и учиниле је практичнијом. Организација за европску сарадњу и развој (OECD), Светски економски форум и остали механизми и платформе са вишегодишњим искуством могу да подстакну ову иницијативу у изградњи сопственог система сарадње. Ради промовисања тог система треба нагласити водећу, стручну, практичну популарност и заснованост ових механизма и платформи на правди да би се утврдило с којим напредним идејама и институцијама они треба динамично да се интегришу у дати процес.

Кључне речи: Појас и пут, системи сарадње, механизми сарадње, глобално управљање

Као главна земља са систематичним утицајем, Кина је предложила и промовише сарадњу у оквиру иницијативе Појас и пут. Та сарадња свакако ће имати значајан утицај на међународни поредак и управљање. С обзиром на то да је сарадња у оквиру ове иницијативе ушла у нову фазу захваљујући високом квалитету, неопходно је сагледати развој релевантних механизма и платформи користећи истовремено искуство разних видова система сарадње да би се остварили што бољи резултати у оквиру иницијативе.

Општи оквир за систем сарадње у иницијативи Појас и пут

Од предлагања иницијативе Појас и пут пре осам година појавио се велики број релевантних

механизма и платформи сарадње. Неки од њих настали су као резултат врхунског нацрта, док су остали били „додатни бонус“ захваљујући активном учешћу партнера у сарадњи. Спој врхунског нацрта и партнерског деловања представља суштински оквир система сарадње Појас и пут.

Пре свега, успех првог и другог форума Појас и пут о међународној сарадњи створио је конкретно „језгро“ за систем сарадње у оквиру ове иницијативе. Наиме, други форум је био репрезентативнији, већег обима и богатијег садржаја. Разни учесници су у заједничком комуникеу донетом на округлом столу лидера истакли: „Поздрављамо напоре у циљу даљег промовисања билатералне и међународне сарадње са Кином у оквиру иницијативе Појас и

[1] linyongliang_idcpc@163.com

пут. Планирамо редовно одржавање форума Појас и пут и могућност одржавања накнадних догађаја.“ Учесници су такође нагласили да се радују трећем форуму (Међународна сарадња, 2019). Редовни форуми Појас и пут имаће значајнију улогу у сарадњи у оквиру иницијативе и обезбедити најрелевантнију платформу за постизање консензуса, усмеравање тока и промоције сарадње, стварајући на тај начин снажно „језгро“ за систем сарадње Појас и пут.

Друго, потписивање више од 200 билатералних и мултилатералних међуржавних докумената поставило је важне институционалне темеље за систем сарадње Појас и пут. До краја јануара 2020. године 138 земаља и 30 међународних организација потписало је 200 докумената о сарадњи с Кином. Та документа су важан елемент у систему сарадње Појас и пут. Исто тако, Појас и пут и његов концепт сарадње такође су укључени у документа о резултатима значајних међународних механизма као што су УН, G20, Азијско-пацифичка економска сарадња и Шангајска организација за сарадњу. Потписивање и објављивање ових докумената о сарадњи пружа неопходне институционалне гаранције за систем сарадње Појас и пут на међународном плану.

Треће, успостављање низа механизма омогућило је платформе у пракси. Захваљујући развоју „шест коридора и шест канала који служе многобројним земљама и лукама“, појавиле су се и разне платформе сарадње под називом Појас и пут: Кина и Пакистан основали су заједнички комитет за сарадњу у оквиру коридора Кина–Пакистан; у Пакистану је основан парламен-

тарни комитет о коридору Кина–Пакистан; у Немачкој је покренута савезна асоцијација Појас и пут; истраживачки центар Појас и пут отворен је на британским универзитетима у Кембриџу и Ланкастеру; у Јапану је отворен Јапански истраживачки центар Појас и пут. Покренуте су и друге платформе, укључујући Удружење стручњака Пут свиле и Мрежу за сарадњу невладиних организација Пут свиле. Све ове платформе промовишу различите аспекте сарадње у оквиру иницијативе, а из дана у дан су све професионалније и специјализованије.

Четврто, унапређивање кинеских националних политика које је у току даје подстрек систему сарадње Појас и пут. Водећа група иницијативе поступа као главни координатор за њен развој тако што сазива конференције реагујући на разна питања у вези са сарадњом у оквиру Појаса и пута. Одељења у Централном комитету Комунистичке партије Кине и у Државном савету развијају механизам координације за повезивање у пет главних области (координација политике, инфраструктурно повезивање, неометана трговина, финансијска интеграција и блискији међуљудски односи) и такође граде дигитални, чист и зелени (еколошки) Пут свиле. Та одељења учвршћују координацију и уводе нове стратешке планове и иновативне мере. Разне локације у Кини такође учествују у развоју иницијативе на основу сопствених снага, постављајући себи све захтевније научне и прецизне циљеве. Уопштено узев, систем координације политике Појас и пут уобличава се у Кини „од врха надоле“ и „одоздо ка врху“, заједно са иновативним мерама.

**Основни оквир система сарадње
„Појас и пут“**

Форум за међународну сарадњу Појас и пут	14-15. мај 2017, први форум за међународну сарадњу Појас и пут; 25-27. април 2019, други форум за међународну сарадњу Појас и пут.
Механизми међудржавне сарадње	Од јануара 2021. Кина је потписала 205 докумената о сарадњи Појас и пут са 171 државом односно међународном организацијом. Кина је развила механизме сарадње са владама тих држава.
Функционални механизми	– Механизам за консултације Појас и пут у оквиру политичких партија; – Мрежа за сарадњу невладиних организација Пут свиле; – Удружење стручњака Пут свиле; – Информативна мрежа Појас и пут; – Савез међународних научних организација.
Кинески систем за подршку унутрашње политике	– Главна група за промовисање иницијативе Појас и пут на националном нивоу; – Повезани механизми координације које су успоставили Централни комитет КП Кине и централна влада; – Главна група за промовисање иницијативе Појас и пут на нивоу провинција, аутономних покрајина и општина.

**Историјско искуство у вези са
механизмима мултилатералне
сарадње**

За иновативни концепт попут система сарадње Појас и пут не постоје савршено развијени модели или искуство. Међутим, инспирација се може наћи у анализи искуства репрезентативних механизма и платформи кроз историју.

Први пример је Организација за европску сарадњу и развој (OECD). Њена претходница, Организација за европску економску сарадњу и развој (OEEC) основана је 1948, да би 1961. била преименована у OECD. До априла 2020. OECD је имала 37 чланова и успоставила је партнерства са бројним земљама, међу којима су Кина, Бразил, Индија, Индонезија и Јужноафричка Република (Организација за економску сарадњу и развој). OECD као своје вредности промовише објективност, отвореност, иновације, истраживање и правду. Осим годишњих извештаја, ова организација издаје и Економску прогнозу OECD и редовне економске прегледе. Њени извештаји постали су важна референца за међународну заједницу у процени глобалних економских кретања, док су индустријски стандарди које је OECD поставила за управљање предузећима, образовање, пољопривреду и опорезивање такође постали прихваћени међународни стандарди. Постоји неколико разлога за међународни утицај ове организације. Први разлог је то што има фокус. Готово све њене активности усмерене су на економску сарадњу, без претераног позивања на политику и безбедност. Друго, она

ужива велики стручни углед. OECD показује своје стручно знање објављујући квалитетне истраживачке извештаје који су допринели њеној компетентности у области развоја. Треће, ова организација ради на промоцији. OECD тежи да уведе разна правила и стандарде за међународну заједницу, покушавајући да их учини прихватљивим на међународном плану.

Други пример је Светски економски форум (Светски економски форум), односно његов претходник, Европски форум за менаџмент (основао га је немачки професор Клаус Шваб 8. фебруара у 1971). Професор Шваб је желео да изгради форум за дискусије о руковођењу и да подстакне европске компаније да прихвате амерички начин руковођења. Предложио је и промовисао концепт „заинтересоване стране“, позивајући руководиоце компанија да узму у обзир интересе и потребе разних заинтересованих страна, укључујући акционаре, клијенте, купце, запослене, заједнице и локалне управе. Касније, због раздвајања вредности долара од вредности злата, професор Шваб је проширио тему са самог руковођења на привреду и друштво, поклањајући више пажње важним темама као што су светски економски трендови. Од 1979. овај форум редовно објављује Извештај о глобалној конкурентности и истраживачке извештаје у разним областима, па је постепено постао центар знања. Године 1987. Европски форум за менаџмент преименован је у Светски економски форум (WEF). Данас Форум тежи да поступа као међународна организација за сарадњу између јавног и приватног сектора, позивајући политичке и пословне вође да заједно направе глобалне, регионалне и

индустријске планове. Форум има огроман међународни утицај пре свега због следећих достигнућа. Прво, као и његов претходник, овај Форум такође је стално усредсређен на горућа питања у светској привреди која су системски значајна; друго, створио је стручни имиџ. Осим што редовно објављује квалитетне извештаје, форум такође на конференцијама представља релевантне извештаје, нпр. „Ограничења раста“, који покрећу дискусију на међународном нивоу. Треће, Форум заступа објективан и инклузиван став и подстиче сагледавање света на строг, систематичан и непристрасан начин. Позива разне учеснике да поделе своја гледишта и окупља чланове међународне заједнице да сарађују како би се изборили са међународним изазовима.

Развој система сарадње Појас и пут у будућности

Претходно поменути међународни механизми и платформе знатно се разликују од Појаса и пута у односу на историјску позадину, функције, позиционирање, концепт, принципе и карактеристике. Међутим, њихово развојно искуство може послужити као инспирација за развој система сарадње Појас и пут.

Пре свега, систем сарадње Појас и пут требало би да се усредсреди на иновативност, односно пионирске напоре. Треба да тежи иновацији система, да смишља и успоставља мултинационалне системе руковођења за главне пројекте, залаже се за либерализацију и ублажавање правила о међународним инвестицијама и доприноси изградњи нових

међународних система финансијских правила како би се остварила међународна економска сарадња. У међувремену, овај систем сарадње требало би још више да користи потенцијал за сарадњу и подстиче учешће и деловање компанија, медија, стручних саветодавних тела и невладиних организација кроз механизме и платформе Појаса и пута.

Друго, овај систем сарадње треба да задржи професионалност. Може се усредсредити на кључну улогу „платформе за сарадњу и развој“ и олакшати сарадњу на пројектима тако што ће прикупљати и објављивати информације. Сходно томе, треба редовно да објављује стручне истраживачке извештаје о економској ситуацији, инвестиционим ризицима, технолошком напретку, безбедносним ризицима и повезаности политике, трговине, финансија, инфраструктуре и размене искустава међу људима. Треба да се залаже за комуникацију и дебате разних партнера, да у системе и правила интегрише консензус, те да постепено промовише идеје, правила и стандарде на међународној сцени.

Треће, систем сарадње Појас и пут треба да буде практичан. Наиме, неопходно је да прати развој релевантних пројеката Појас и пут како би осигурао сопствену снагу. Стога систем сарадње Појас и пут треба да узме у обзир практичне потребе и проблеме, да промовише изградњу центара знања, укључујући и велику базу података Појас и пут: треба да оправда своју улогу у постизању консензуса и подстицању сарадње, користи потенцијал за сарадњу, избегава непотребне сукобе и решава спорове, а све ради осигурања сталног унапређења развоја иницијативе Појас и пут.

Четврто, систем сарадње Појас и пут такође треба да подржава правду. Он поштује принцип остваривања заједничког раста кроз дискусију и кооперацију. Дељење користи од развоја није само циљ у оквиру Појаса и пута, већ и значајна гаранција за његов одрживи развој. Овај принцип и приступ оријентисан на људе рефлектује став Кине о давању првенства правди у односу на интересе, као и промоцији развојне перспективе. Изградња система сарадње Појас и пут треба да има јединствену улогу у помагању обичним људима и осигуравању чврстог садејства између пројеката и локалног економског и друштвеног развоја.

Потенцијалне праксе за систем сарадње Појас и пут

Без обзира на то да ли боље служи релевантним пројектима или се залаже за иновативни развој глобалног управљања, „међуповезаност“ би требало да буде приоритет у промоцији система сарадње Појас и пут. „Међуповезаност“ би требало да се остварује између концепата, институција и у пракси. На тај начин ће систем сарадње Појас и пут постати свеобухватнији и кохерентнији, компатибилнији са системом глобалног управљања, па ће задржати сопствени квалитет и снагу.

Пре свега, „међуповезаност“ може да допринесе иновацијама у концепту глобалног управљања. Систем сарадње Појас и пут има за циљ да „повећа квантитет“ на основу постојећег система глобалног управљања. Због тога би требало да поштује Повељу УН и релевантне принципе, пружи свеж подстицај

светској привреди кроз развој система Појас и пут и повећа позитивну енергију за иновирање глобалног управљања. Исто тако, систем сарадње Појас и пут треба да позове разне стране на иновацију, истраживање нових концепата, нових начина и путева међународне сарадње и глобалног управљања. Неопходно је да подржи отвореност и инклузивност, повећа поштење и правду, те покуша да уклони негативне утицаје протекционизма, конзервативизма, унилатерализма и популизма.

54 |

Друго, „међуповезаност“ може помоћи повећаној интерној координацији система сарадње Појас и пут. Иако у оквиру овог система постоје разни механизми и платформе, неким од њих недостаје комуникација са осталима, неки су сувишни, док неки нису добро координисани са осталима. Да би се осигурало да систем сарадње Појас и пут може да оправда своју улогу, треба повећати координацију између ових механизма и платформи ради обезбеђивања неометаног унутрашњег функционисања система сарадње Појас и пут. Конкретно, требало би повећати међуповезаност и координацију кроз смернице „од врха надолу“ и истраживање „одоздо ка врху“ како би овај систем био још стручнији и ефикаснији. Исто тако, неопходно је примењивати регулисано руковођење засновано на развоју Појаса и пута да би релевантни рад био уредан, добро организован и делотворан.

Треће, „међуповезаност“ може допринети промоцији интегрисаног развоја система сарадње Појас и пут, као и осталих система сарадње. Појас и пут је већ у великој мери усклађен са разним системима сарадње на глобалном и регионалном нивоу (Форум међународног самита о сарадњи,

2019). Државни органи у Кини такође остварују све већу сарадњу са сличним институцијама у партнерским земљама (Форум Појас и пут, 2019). Систем сарадње Појас и пут у будућности може додатно да учврсти усклађеност са глобалним и регионалним механизмима сарадње као што су УН, Асоцијација нација Југоисточне Азије, Европска унија и Евроазијски економски савез. Области сарадње обухватиће концепт развоја, планирање развоја, економски и друштвени систем, културне вредности, обичаје, праксе и пројекте, уз заговарање свеобухватног развоја за све.

Четврто, „међуповезаност“ може осигурати да се систем сарадње Појас и пут развија упоредо с променама које доноси одређени временски период. С обзиром на то да овај систем стално напредује, требало би да остане отворен и флексибилан како би обезбедио довољно простора за будуће реформе. На пример, како иницијатива Појас и пут буде напредовала, поједине државе ће усвајати нове развојне планове, док ће друге уводити нове развојне стратегије, па самим тим систем сарадње треба да остави довољно „прозора“ за нове планове о сарадњи. Нова фаза научне и индустријске револуције промениће начин живота на упадљив начин – пореметиће чак и неке традиционалне области и довести до нових модела пословања. Стога систем сарадње Појас и пут треба да одговори на те промене. Исто тако, пандемија ковид 19 нагласила је потребу за сарадњом и координацијом између држава, па би у тој ситуацији требало припремити конкретан систем сарадње Појас и пут.

У закључку, систем сарадње Појас и пут је значајна историјска пракса која изискује

уједињене напоре. Треба наставити са смишљањем иновативних идеја о сарадњи, с повећањем њене ефикасности и дељењем

користи од остварене сарадње да би се заједно омогућила још светлија перспектива за друштво са заједничком будућношћу за човечанство.

Sources / Извори

Сарадња Појас и пут обликовање светлије заједничке будућности – заједнички комунике округлог стола лидера на 2. форуму Појас и пут о међународној сарадњи, 27. април 2019, http://www.xinhuanet.com//2019-04/27/c_1124425237.htm.

Организација за економску сарадњу и развој, <http://www.oecd.org/about/history/>.

Светски економски форум, <https://www.weforum.org/>.

Механизми и планови регионалне сарадње поменути у Заједничком комуникеу округлог стола лидера на 2. форуму Појас и пут о међународној сарадњи: Главни план *ACMECS* (2019–2023), Афричка унија, укључујући Програм за развој инфраструктуре у Африци (*PIDA*), *APEC* Нацрт повезаности, Арапска лига, Асоцијација нација Југоисточне Азије (*ASEAN*) укључујући Главни план о повезаности *ASEAN 2025*, *ASEAN* Мрежа паметних градова и *ASEAN* Иницијатива о повезивању повезаности, *ASEM* Група за повезивање, *BIMP* – подручје раста источно *ASEAN*, Централноазијска повезаност, Заједница латиноамеричких и карипских земаља (*CELAC*), Дубаи стратегија пута свиле, Стратегија ЕУ о повезивању Европе и Азије, Платформа повезивања ЕУ и Азије, Источно партнерство ЕУ, Евроазијски економски савез, Евроазијско партнерство, Форум о сарадњи Кине и Африке (*FOCAC*), Шире подручје Меконга (*GMS*), Савез за глобалну инфраструктурну повезаност, Међународни глобални пројекат, Сарадња између Ланцанга и Меконга, Организација америчких држава, Пацифичка алијанса, Форум пацифичких острва, Савез за средоземне и подрегионалне иницијативе сарадње између свих партнера. Видети: Сарадња Појас и пут обликовање светлије заједничке будућности – заједнички комунике округлог стола лидера на 2. форуму Појас и пут о међународној сарадњи, http://www.xinhuanet.com//2019-04/27/c_1124425237.htm.
Списак задатака и Други форум Појас и пут, 28. април 2019, http://www.xinhuanet.com//2019-04/28/c_1124425293.htm.

Lin Yongliang

China Center for Contemporary World Studies
Beijing (PR China)

Bri Cooperation System: General Framework and Development Path

Summary

56 |

Since the Belt and Road Initiative was brought up in 2013, a wide variety of mechanisms and platforms under its framework have sprung up, which actively led the initiative to a deeper and more practical fashion. OECD, WEF and other mechanisms and platforms with long-accumulated experience can inspire the initiative in building its cooperation system. In order to promote the system, we need to highlight the leading, professional, practical, popularity and justice-based characteristics of those mechanisms and platforms, to connect with which advanced ideas and institutions should be integrated dynamically into the process.

Keywords: Belt and Road, cooperation system, cooperation mechanism, global governance

Динг Јифан^[1]

Институт за светски развој
Центар за истраживање развоја при Државном савету
НР Кина

УДК 616.98:578.834]:339.9

327::911.3(510)

Стручни рад

Примљен: 09. 06. 2021.

Прихваћен: 29. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32687

Економска ситуација у свету и нови развојни образац Кине током пандемије Covid-19

Сажетак: Пандемија ковида 19 пољуљала је целокупну светску привреду, што је довело до наглог привредног пада чак и у развијеним државама Запада. Иако су оне усвојиле „ултраолакшавајућу“ монетарну политику, у стварности се привреда није опоравила од рецесије, а уместо тога створио се глобални „балон ликвидности“. Економска рецесија изазвана пандемијом у развијеним државама могла би да потраје годинама. Владе појединих држава у Европи, као и влада САД, усвојиле су строге методе државне интервенције како би контролисале понашање у погледу инвестиција и трговине у предузећима, а затим их присилила да „раскину“ односе с Кином. На основу објективне анализе тренутне међународне ситуације, Кина је предузела активне контрамере: с једне стране, она се ослања првенствено на „домаћи економски циклус“ како би одржала и даље подстицала привредни раст. С друге стране, она развија „међународни економски циклус“ с фокусом на кинеску привреду. Успостављање овог новог „двојног“ обрасца развоја, у којем домаћи економски циклус има водећу улогу, док међународни економски циклус остаје његов наставак и допуна, представља главни стратешки избор с циљем постизања висококвалитетног привредног развоја.

Кључне речи: светска привреда, пандемија ковида 19, двојни промет, кинеска иницијатива Појас и пут, нови образац развоја

Пандемија ковид 19 озбиљно је утицала на светску привреду. САД, Европска унија и остале развијене економије усвојиле су „ултраолакшавајућу“ монетарну и финансијску политику, али такве неконвенционалне економске политике не могу да подрже средњорочни и дугорочни опоравак. У међувремену, захваљујући строгој

научној превенцији и контроли, Кина је успела да брзо стане на пут пандемији и да убрзо настави рад и производњу, дајући тако значајан подстрек расту у атмосфери глобалне рецесије изазване пандемијом. Међутим, због стрепње, зависти или неких других комплекса, поједине развијене државе Запада и даље позивају на

[1] yifan_ding@126.com

„раскид“ с Кином. Суочена с оваквом ситуацијом, Кина мора јасно да дефинише сопствене потребе, да се придржава сопствене стратегије међународног развоја и да избегне спољашње негативне утицаје.

Преусмеравање економске политике западних економија због пандемије ковида 19

Због пандемије доведен је у питање неолиберализам као некадашња смерница у економској политици западних држава, док су се полако на сцену вратиле државне интервенције.

Пре свега, западни економски академски кругови напуштају неолиберализам и почињу да правдају државне интервенције. Још од међународне финансијске кризе 2008, све гласније се говори у корист државног интервенционизма и индустријских политика у економским академским круговима на Западу. Осамдесетих година 20. века, када је неолиберализам био у успону, поједини економисти са Запада критиковали су индустријске политике које су спроводиле привреде у развоју, тврдећи чак да оне доприносе корупцији и неефикасној производњи земаља у развоју. Иронијом судбине, током међународне финансијске кризе 2008. немачка привреда је сасвим добро функционисала и задржала је снажан раст управо зато што се ослонила на индустријске политике које су јој поново дале предност у производњи.

Друго, САД и европске државе манипулишу законима како би појачале протекционизам. С једне стране, оне спроводе строгу истрагу

о директним иностраним улагањима у име такозване националне безбедности; с друге стране, оне директно примењују одређене законе како би спречиле предузећа да купују или припајају домаће компаније које испуњавају тржишне норме. Западне земље злоупотребљавају правна средства, нарочито када је реч о значајном повећању тарифа и осталим протекционистичким политикама, што би могло да изазове глобални трговински рад између супротстављених блокова и да напослетку доведе до глобалне економске кризе.

Треће, земље Запада користе државне финансијске ресурсе како би подржале сопствена предузећа. Иако САД и европске земље немају довољно средстава да финансирају своја предузећа која се суочавају са све мањом ликвидношћу и несолвентношћу, монетизација дугова омогућава њиховим централним банкама да откупе државни дуг како би оне имале новца да субвенционирају предузећа. Штавише, поједини европски медији чак подстичу национализацију неких предузећа да би се што боље заштитиле одређене гране индустрије у случају да највеће индустрије падну у руке странаца.

Развијене земље искористиле су пандемију да би убрзале свој „раскид“ с Кином

Захваљујући успешном спречавању и контроли пандемије током прве фазе, Кина је прва успела да настави рад и производњу, а међународној заједници, укључујући САД и европске земље, обезбедила је велике залихе медицинске опреме. Међутим, поједини политичари из САД и Европе

и даље користе пандемију да би стигматизовали, па чак и неосновано оптужили Кину да примењује „маскирану дипломатију“ како би проширила свој геополитички утицај. Ти политичари десног крила доводе у везу економску зависност од Кине с такозваном националном безбедношћу како би оправдали и гласно се залагали за што бржи „раскид“ с кинеском привредом. За то време, пандемија подсећа САД и европске земље на то да зависе од кинеске медицинске опреме и залиха. Да би смањиле ризик од прекида у снабдевању, неке земље непрекидно и убрзано повећавају инвестирање у домаће произвођаче, смањујући на тај начин увоз из Кине.

Као што се може видети из актуелне међународне ситуације, САД суне само одбациле принципе поштовања тржишне економије и заштите приватне својине него су почеле и да подржавају велике државне доктрине које се одликују интервенцијом државних власти на тржишту и узурпирањем међународне трговине на основу хегемоније америчког долара. Иако су САД и Кина оствариле прву фазу економског и трговинског договора, америчка влада одбија да одбаци менталитет хладног рата, па покушава да домаћим предузећима и онима који се ослањају на америчку технологију забрани извоз у Кину, користећи своју надлежност као продужену руку ради потискивања Кине у други план. Упркос томе, Кина и САД и даље су најважнији партнери у трговини и инвестицијама, што значи да такозвани нови хладни рат између САД и Кине није могућ. У процесу који САД упорно намећу ради „раскида“ с Кином, могућности САД да набаве јефтине индустријске производе се смањују, док истовремено расту трошкови

услед успостављања новог ланца снабдевања, те ће америчка економија највероватније поново стагнирати.

Како истиче британски часопис *The Economist*, услед пандемије редуковани ланац снабдевања у глобалној економији доводи до интеграције регионалних ланаца снабдевања. Тако Северна Америка интегрише свој ланац снабдевања с Мексиком као производном базом, у Европи долази до интеграције с источноевропским земљама као производном базом, а у Источној Азији с Југоисточном Азијом као производном базом. У оваквим околностима, транснационалне корпорације морају да ревидирају своје инвестиционе стратегије и основе ланца снабдевања. Међутим, та предузећа не могу да занемаре супериорност кинеске индустрије у глобалном ланцу снабдевања, нити да се одрекну развијеног кинеског тржишта. Треба напоменути да су током 2020. глобална транснационална улагања смањена за 40%, али да су порасла директна страна улагања у Кину. Подаци говоре о томе да је Кина и даље атрактивно одредиште за улагање на светском тржишту, мада се поједине транснационалне корпорације надају да ће се одупрети ризицима тако што ће престати да улажу у Кину.

Сталан раст Кине у економској глобализацији

Отварање Кине према свету и њене реформе временски се поклапају с економском глобализацијом коју предводе развијене земље Запада под окриљем неолиберализма, што

Кини омогућава да без одлагања узме учешће у глобализацији и да упадљиво убрза и повећа квалитет кинеске индустријализације. Сасвим је извесно рећи да су отварање светске економије и глобализација у великој мери промовисали индустријализацију Кине, а све већа инострана потражња подржала је стални привредни раст Кине.

Међутим, међународна финансијска криза је 2008. довела до наглог пада иностране потражње за Кину. Ипак, она је одржала привредни раст ослањајући се на снажно домаће тржиште. Захваљујући значајним стимулативним пакетима, међу којима су и домаће тржиште инвестиција у инфраструктуру и потрошачко тржиште, Кина је остварила одржив економски развој.

Економска глобализација је заиста у великој мери подстакла брз развој индустријализације у Кини, учинивши је привредом с најкомплетнијим индустријским категоријама на свету. Према статистичким подацима изнетим на Конференцији Уједињених нација о трговини и развоју, Кина је сада једина земља која поседује све индустријске категорије наведене у Међународној стандардној индустријској класификацији Уједињених нација (ISIC). Током пандемије ковида 19, само је Кина успела да благовремено обезбеди свету најпотребније медицинске залихе и свакодневне потрошштине. Године 2018. вредност индустријске производње Кине била је испред САД, Јапана и Немачке, што ју је несумњиво учинило највећим произвођачем индустријске робе на свету. Због тога повлачење транснационалних корпорација са Запада неће спречити напредак Кине, већ ће ослобо-

дити простор и додатно тржиште за кинеска предузећа. Осим тога, упорност, организациона способност и снага које је Кина показала још од самог почетка пандемије немају премца и не може их угрозити ниједна друга земља. Стога транснационалне корпорације са Запада заправо нису напустиле Кину, већ су повећале обим улагања.

„Двојни промет“ Кине као пут ка будућем развоју

Имајући у виду да је Кина традиционално извозно тржиште, САД и земље Европе највероватније неће моћи да контролишу пандемију, па ће њихове привреде остати на ниском нивоу. Сходно томе, Кина ће морати да промени своју економску структуру, укључујући и структуру извоза. Ради прилагођавања савременом међународном окружењу, на Петом пленарном заседању 19. националног конгреса Комунистичке партије Кине стављен је нагласак на убрзану изградњу нове развојне парадигме с домаћим прометом као главним ослоном, те с узајамним подржавањем домаћег и међународног промета. Када је реч о домаћем промету, Кина, с једне стране, мора да унапреди капацитете људи с ниским примањима и да повећа њихова примања како би подстакла потрошњу у оквиру домаћег тржишта. С друге стране, Кина мора да обрати пажњу на самосталну индустријску екологију како би спречила негативне последице изазване повлачењем осталих држава. Председник Си Ђинпинг је истакао: „Свет доживљава дубоке промене, незапамћене у овом веку, при чему су

научне и технолошке иновације кључни фактор тих промена. Да бисмо створили прилике усред кризе и обликовали нову ситуацију у условима тих промена, морамо се ослонити на научне и технолошке иновације.“

Обнављање међународног промета у новонасталој ситуацији јесте још један важан чинилац будућег развоја Кине. Она не треба само да одржи важан положај у глобалном индустријском ланцу, већ да достигне још виши ниво. У савремено доба, међународни промет подразумева успешно довођење предузећа из развијених земаља као што су САД, неке европске земље и Јапан, и омогућавање кинеским предузећима да изађу на страног тржиште. Треба напоменути да је Кина 2013. покренула иницијативу Појас и пут не само како би се изборила с проблемима успореног глобалног привредног раста већ и како би имала погодан аранжман „надохват руке“ за антиглобализацију. Ова кинеска иницијатива и уговори о сарадњи с иностраним владама у извесној мери представљају нови тип глобализације препознатљив за Кину. Пројекти у оквиру ове иницијативе донеће дугорочне бенефиције и обухватају огромно учешће како тржишта,

тако и власти. Као што се може закључити на основу кинеског искуства у економском развоју, у већини земаља у развоју држава има обавезу да негује домаће тржиште.

Данас у Кину стижу активни одговори из многих земаља у вези с њеном иницијативом, што је постао важан покретач глобалног економског опоравка после кризе. Међутим, поједини политичари из САД и неких западних земаља покушавају да на све могуће начине спрече растући утицај Кине тако што земљама Африке и средње Азије нуде средства и могућности за инвестирање у људске ресурсе, директно се такмичећи с иницијативом Појас и пут и наводећи становнике тих земаља да саботирају пројекте у оквиру ове иницијативе. Током пандемије, Асоцијација нација Југоисточне Азије (ASEAN) први пут је постала највећи трговински партнер Кине. Кинески образац развоја међународног промета је крајње виталан. Захваљујући ширем „кругу пријатеља“, индустријски потенцијал Кине може се у потпуности активирати, чиме ће се не само повећати инвестициона ефикасност Кине већ и проширити њено тржиште и омогућити уравнотеженији светски привредни развој.

Ding Yifan

World Development Institute
Development Research Center of State Council
PR China

World Economic Situation and China's New Development Pattern
against Background of COVID-19

Summary

62 | The COVID pandemic has devastated the world economy, which has also caused serious slumps in Western developed countries. Although they have adopted "ultra-easy" monetary policy, the real economy did not emerge from recessions because of it and a global "liquidity bubble" was caused instead. The economic recession caused by the pandemic in developed countries may last for years. The governments of some countries in the United States and Europe have adopted strong state intervention methods to control the investment and trade behaviors of enterprises, then force them to "decouple" from China. Based on an objective analysis of the current international situation, China has actively taken countermeasures: on the one hand, it emphasizes mainly relying on the "domestic economic cycle" to maintain growth momentum. And on the other hand, it develops an "international economic cycle" that focus on China's economy. Establishing a "dual circulation" new development pattern, in which domestic economic cycle plays a leading role while international economic cycle remains its extension and supplement, is a major strategic choice for achieving high-quality economic development.

Keywords: World economy; COVID pandemic; dual circulation; Belt and Road Initiative; new development pattern

Ли Веј^[1]

Универзитет Ренмин
Факултет за међународне односе
НР Кина

УДК 330.341.2:339.9(510)

339.9.012.23

Стручни рад

Примљен: 09. 06. 2021.

Прихваћен: 23. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32691

Међународни економски систем у историјском процесу и улога Кине

Сажетак: Историја изградње и развоја међународног економског система може се пратити у прошлости све до увођења бретонвудског система крајем Другог светског рата. После више од 70 година, међународни економски систем се непрекидно развијао, реформисао и унапређивао у разним економским областима, као што су трговина, финансије и инвестиције, али и на глобалном и регионалном нивоу, стварајући на тај начин разнолико окружење данашњег међународног економског система. Током тог периода улога Кине у међународном економском систему такође је доживљавала постепене промене и, уопштено узев, трансформацију од посматрача до елемента који покушава да се уклопи, затим до учесника и, на крају, до вође. Оваква еволуција улоге Кине није само узрок институционалних промена у међународном економском систему, већ и њихов исход. Они су комплементарни и међусобно блиско повезани. У развоју међународног економског система Кина се постепено померала с периферије ка центру, што за њу истовремено представља и прилику и изазов.

Кључне речи: међународни економски систем; институционалне промене; институционална стратегија; улога Кине

Међународни економски систем је важна платформа на којој Кина води економску дипломатију и учествује у управљању глобалном економијом. Од краја Другог светског рата изградња међународног система првенствено је била усредсређена на економски сектор. Ос-

нивањем Светске банке и Међународног монетарног фонда (ММФ) и потписивањем Општег споразума о тарифама и трговини (енгл. GATT) званично је покренут историјски процес изградње међународног економског система и постављени су темељи за институцио-

[1] liwei09@ruc.edu.cn

налне промене у будућности. Упоредо с даљим развојем међународног економског система мења се и улога коју Кина има у њему. Ово није само стратешки избор Кине на основу процене сопствене моћи и међународне ситуације већ и објективна потреба и неопходан услов за промену међународног економског система.

Успон међународног економског система и улога Кине као посматрача

64 |

Од краја Другог светског рата све до седамдесетих година прошлог века трајао је период у којем се уобличавао међународни економски систем. Током тог периода Кина није показивала снажну иницијативу да се укључи у институционалну изградњу, па је имала само улогу „посматрача“.

Бретонвудски систем, уведен крајем Другог светског рата, био је први глобални економски систем у правом смислу те речи. Он је препознао либерализацију капитала, либерализацију међународне размене и либерализацију трговине као принципе послератног управљања глобалном економијом. Уз подршку Светске банке и ММФ-а и допуњен Општим споразумом о тарифама и трговини овај систем имао је важну улогу у одржавању послератног глобалног финансијског и трговинског поретка. Током овог периода САД су, позивајући се на своју неупоредиву снагу, постале језгро целокупног међународног економског система и задржале апсолутно доминантну позицију у аспектима изградње система и доношења правила. Најти-

пичнији пример био је принцип везивања за долар (тј. долар се „везивао“ за злато, док су се валуте осталих држава везивале за долар) према бретонвудском систему и систему фиксног девизног курса. Насупрот томе, Кина је током овог периода била „заузета обновом свог унутрашњег развоја“, а њен модел самосталног и државног планирања економског развоја поштедео ју је хитне потребе за укључивањем у изградњу међународног економског система и управљања глобалном економијом. У међувремену, услед утицаја хладног рата, већина земаља била је подељена у јасно дефинисане супротстављене блокове – Источни и Западни. Простор за учешће Кине у међународном економском систему био је изузетно мали, а њена економска дипломатија била је ограничена на успостављање економских односа за узајамну помоћ са социјалистичким земљама Источне Европе и на пружање економске помоћи азијским и афричким земљама у развоју. Такође, идеолошка разлика коју је нагласио хладни рат изазвала је у Кини отпор према међународном систему са САД као доминантном државом.

Стога, током три деценије, од четрдесетих до седамдесетих година прошлог века, Кина није показивала снажну иницијативу за учешћем у међународним економским институцијама, те је остала удаљена од њих, као посматрач. Тек између седамдесетих и осамдесетих, када се напета међународна ситуација ублажила и када је препознат значај институција за спољни економски развој, Кина је помоћу дипломатских напора почела да покреће иницијативу за добијање легитимног места у овим институцијама.

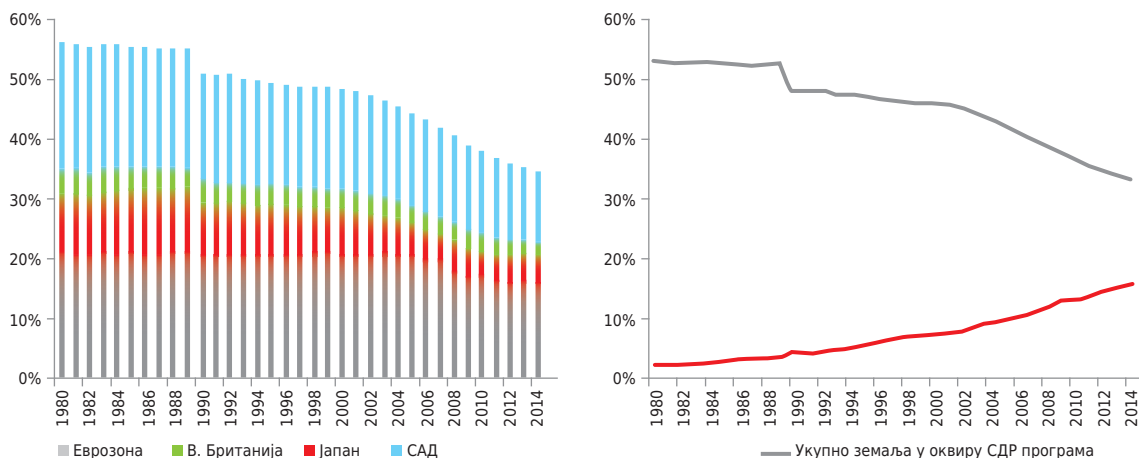
Развој међународног економског система и интегришућа улога Кине

Од краја седамдесетих, упоредо са даљим развојем ММФ-а и Светске банке и даљим развојем Општег споразума о тарифама и трговини, као и појавом нових међународних економских институција на регионалном нивоу, Кина је почела да показује велики ентузијазам да учествује у међународном економском систему, покренувши иницијативу за интеграцију у постојеће међународне системе. Такође, почела је да се пријављује за пријем или обновљено чланство у међународним економским организацијама различитог типа.

Година 1980. представља прекретницу за Кину. Тада је она, сукцесивно, обновила чланство у ММФ-у, Светској банци и њиховим подређеним телима, отварајући ново поглавље финансијске дипломатије. Као што се види на слици 1, ММФ је усвојио одлуку о повећању кинеских специјалних права вучења са 550 милиона на 1,2 милијарде приликом поновног приступања Кине овој организацији. Од 1981. године Светска банка такође је почела да одобрава зајмове Кини и постепено унапређује сарадњу с њом у областима инфраструктуре и промоције талената. Након тога, учешће Кине у економској дипломатији у оквиру међународног економског система увећавало се из дана у дан како хоризонтално, тако и вертикално. На пример, у финансијском сектору учешће Кине у међународном систему почело је да се повећава с глобалног на регионални ниво. Године 1986.

Кина је постала чланица Азијске развојне банке и изабрана је за представника у Управном одбору ове банке, а затим је приликом реизбора наредне године добила и статус независне чланице Управног одбора. У трговинском сектору, Кина је предала званичну пријаву за поновно чланство у Општем споразуму о тарифама и трговини и започела дуготрајне преговоре за приступање Светској трговинској организацији. Осим тога, Кина је одбацила ограничења своје економске дипломатије из прошлости и отпочела изградњу билатералних економских механизма. У околностима када су САД у потпуности ублажиле своју технолошку контролу над Кином осамдесетих година прошлог века, нагло повећавајући извоз и премештајући своју технологију у Кину, 1983. је основана Заједничка комисија за трговину и привреду. Овај систем је био један од најранијих дипломатских механизма за дијалог у економском и трговинском сектору између Кине и САД, а постао је и делотворни кинески модел за праћење билатералне изградње институција са САД у будућности. С обзиром на то да је економска моћ Кине била ограничена и да још није била упозната са међународним економским правилима, њено учешће у међународном економском систему преваходно се сводило на „сопствено регулисање и покушаје да се интегрише“. Међутим, после низа спроведених активности у области економске дипломатије, Кина је упознала правила функционисања разних економских система у свету, па је прелиминарно изградила свест и способност да примењује институционалне стратегије у економској дипломатији.

Графикон 1: **Важност СДР економије у свету постепено опада, у поређењу са кинеском, која расте**

Извор података: Wind

Извор: „Куда после добијања специјалних права вучења?“, <http://usstock.jrj.com.cn/2015/12/10222020220163.shtml>

Деведесетих година 20. века Кина је тежила да се одлучније и активније интегрише у постојећи међународни економски систем. Покренула је иницијативу за проучавање постојећих међународних економских правила и почела да се интегрише у међународну поделу рада. С друге стране, Кина је учествовала у међународним економским системима на регионалном нивоу. Године 1991. одазвала се позиву да се придружи Азијско-пацифичкој економској сарадњи (енгл. АПЕС) и 1993. је први пут учествовала

на самиту, покрећући своју међународну економску сарадњу на свим нивоима у оквиру ове организације. Азијско-пацифичка економска сарадња затим је постала значајна платформа преко које је Кина водила своју економску дипломатију у региону Азије и Пацифика. Године 1997. Асоцијација нација Југоисточне Азије (ASEAN) покренула је механизам сарадње ROK (10 + 3) у контексту економске глобализације и периоду после финансијске кризе. Кина је активно учествовала у дијалозима и осталим активностима у оквиру овог механизма и допринела његовом сазревању и усавршавању. С друге

стране, успешно је окончала преговоре за улазак у Светску трговинску организацију. Почев од деведесетих, Кина је укупно 13 година преговарала о поновном приступању Општем споразуму о тарифама и трговини и Светској трговинској организацији, при чему је главне преговоре водила са САД. Напослетку је званично постала држава чланица Светске трговинске организације у новембру 2001, што је означило почетак новог периода кинеског учешћа у међународном економском систему. Преговори за улазак у ову организацију били су драгоцен прилика за Кину да проучи међународна правила трговине и да им се прилагоди. То јој је такође помогло да формира основне ставове и принципе слободне трговине које ће касније примењивати на међународној сцени. Уопштено говорећи, кључна реч за учешће Кине у међународном економском систему током овог периода била је „проучавање“, тј. даље проучавање правила ради потпуне интеграције у међународни економски систем. То је поставило чврсте темеље за даље учешће Кине у постављању међународних економских правила.

Проширивање међународног економског система и улога Кине као учесника

Током прве деценије 21. века Кина је приступила Светској трговинској организацији, а истовремено је постала званични члан међународног економског система и активни учесник на међународној економској дипломатској сцени. Учесће у изградњи међународног економског

система и управљању глобалном економијом пренело се на целокупну дипломатију Кине. С друге стране, Кина је боље упознала правила игре у међународној економији, подигла ниво свог учешћа у међународном економском систему и побољшала способност примене стратегије међународног економског система. Исто тако, расла су и очекивања остатка света од конструктивне улоге Кине у изградњи тог система. Током овог периода њена интегрисана улога у међународном економском систему постепено је прерасла у иновативну и партиципаторну улогу.

Пре свега, Кина је активно учествовала у изградњи међународног економског система на глобалном нивоу. Позиција највеће земље у развоју на свету и све бољи међународни положај Кине захтевали су да брзо из „стања прилагођавања“ пређе у „стање активног учешћа“ након приступања Светској трговинској организацији како би се подстакло стварање праведнијих и прихватљивијих правила и прописа у међународном економском систему. На преговорима у Дохи Кина је показала имиџ одлучног чувара и практичара мултилатералног трговинског система. У управљању глобалним финансијама, по избијању међународне финансијске кризе 2008. године, Кина је активно допринела унапређењу састанка министара Г20 у самит Г20 и одиграла конструктивну улогу у том процесу.

Друго, Кина се залагала за стварање подручја слободне трговине на регионалном нивоу и активно је покренула увођење финансијског реда у оквиру Источноазијског региона. Године 2000. први пут је предложила успостављање подручја слободне трговине Кина–ASEAN (енгл. CAFTA);

то подручје слободне трговине успостављено је 2010. и сада је треће по величини подручје ове врсте на свету, а највеће у земљама у развоју. У процесу преговора и припреме за стварање подручја слободне трговине улога Кине била је незамењива. Најупадљивији пример била је њена снажна подршка земљама чланицама ASEAN након што су се нашле на удару азијске финансијске кризе. Захваљујући подршци Кине те земље су успеле да стекну самопоуздање у регионалној сарадњи и у великој мери је убрзан процес стварања подручја слободне трговине Кина–ASEAN. Осим тога, од 2003. до 2004. Кина је у више наврата предложила концепт изградње подручја слободне трговине у Источној Азији на многобројним састанцима источноазијских земаља. Ово је био значајан покретач за одлуку о спровођењу Свеобухватног регионалног економског партнерства на 19. самиту Асоцијација нација Југоисточне Азије 2011. године. Овај уговор о слободној трговини истовремено је и најзначајнији међународни економски механизам на регионалном нивоу у оквиру Источне Азије, па чак и региона Азије и Пацифика.

У области регионалне изградње финансијског система Кина је активно учествовала у иницијативи Чијанг Мај у оквиру механизма „10 + 3“. Овај споразум о успостављању регионалне мреже за девизну размену знатно је допринео стварању регионалних механизма финансијске помоћи и значајно је институционално достигнуће у финансијском и монетарном сектору Источне Азије, па чак и Азије у целини. Полазећи од регионалне сарадње, заједно са учвршћивањем економске моћи и сакупљањем

искустава о управљању финансијама, Кина је постепено превазишла улогу учесника у међународном економском систему и почела да преузима вођство, које је у складу са њеном снагом.

Промене у међународном економском систему и водећа улога Кине

После међународне финансијске кризе 2008. и рангирања Кине као друге по величини економије 2010, Кина је постала један од вођа у међународној економској дипломатији. Под утицајем финансијске и дужничке кризе ослабило је традиционално вођство Сједињених Америчких Држава и Европске уније. Због огромног обима њене економије и утицаја на светску економију Кина се придружила САД и Европи као вођа у међународној економској и дипломатској арени. Ова водећа позиција била је још приметнија после 2013, а углавном се испољавала њеном истакнутом улогом у изградњи међународних економских институција.

Првенствено је реч о предвођењу стварања нових система и реформисања старих. У последњих неколико година Сједињене Америчке Државе и остале западне силе готово да су изгубиле жељу да граде међународне системе. Кина је иницирала преузимање одговорности за промоцију управљања глобалном економијом и активно учествовала у стварању бројних међународних економских механизма. У суседству је Кина покренула иницијативе за регионалну економску сарадњу, нпр. Економски коридор Кина–Пакистан, Економски коридор Банг-

ладеш–Кина–Индија–Мјанмар и сарадњу на релацији Ланцанг–Меконг. Од успостављања сарадње Ланцанг–Меконг 2016. године, она се за кратко време развила у један од најутицајнијих и најделотворнијих механизма економске сарадње у том подрегиону, па чак и у читавој Југоисточној Азији. На глобалном односно азијско-пацифичком нивоу Кина се залагала за оснивање финансијских институција као што су Нова развојна банка, Међубанкарски конзорцијум SCO и Азијска банка за инвестиције у инфраструктуру, што је пољуљало монополистичку позицију постојећих међународних финансијских организација попут ММФ-а, Светске банке и Азијске развојне банке у управљању глобалним и регионалним финансијама. Још једно велико достигнуће кинеског успостављања нових система било је одржавање форума Појас и пут и одлука о његовом претварању у стални међународни конференцијски механизам. Успех и континуирани развој овог форума означио је иницијативу Појас и пут као нови модел управљања глобалном економијом, што признаје и подржава све већи број земаља света и придружује се овој иницијативи.

Осим тога, Кина је имала и активну улогу у промовисању реформе постојећег међународног економског система. Приликом реформе Међународног монетарног фонда Кина је удружила снаге с другим земаљама с тржиштима у развоју, односно земаљама у развоју, како би захтевала од Извршног одбора ММФ-а да повећа деонице и право гласа ових земаља. У исто време, користећи разна средства као што су дипломатски преговори, Управни одбор ММФ-а

такође је прихватио да прошири обим своје SDR валуте укључивањем кинеске валуте ренминби. Залажући се за реформу Светске банке, Кина је тражила већа права за тржишта у развоју, односно земље у развоју, као и за земље у процесу транзиције. Када је реч о компликованијем питању реформе Светске трговинске организације, Кина поштује принцип да се одлуке у вези са реформом морају доносити на основу консензуса, чврсто се држећи традиционалног става Светске трговинске организације о „неутралности власништва“ и намећући централну позицију у развоју. Све је то у складу с принципима већине земаља у развоју или у процесу транзиције. Говорећи о решавању спорова, Кина се залаже за што брже померање с мртве тачке приликом избора чланова апелационог тела, те за пружање неопходних објашњења и ограничења надлежности апелационог тела, што је у складу са идејама већине држава чланица Светске трговинске организације, изузев САД. На основу овог става, Кина је овој организацији доставила свој предлог реформе СЗО и спровела активну комуникацију и заједничке активности са члановима СЗО, као што је Европска унија. Међутим, уопштено гледајући, услед озбиљних разлика у ставовима држава чланица реформа СЗО још није почела.

Друго, реч је о иницијативи да се разна питања изнесу на платформама међународног економског система. Уочи самита G20 у Лондону 2009. године, Џоу Сјаочуан, тадашњи гувернер Народне банке Кине, предложио је увођење „међународне резервне валуте изнад суверенитета“, која би заменила садашњу „јединствену

ну међународну резервну валуту“. Исто тако, предложио је и промовисање специјалних права вучења као међународне валуте, као и активно промовисање реформе међународног финансијског система. На самиту Г20 у Ханџоу 2016, Кина је званично изнела „кинески програм“ за управљање глобалном економијом. У економској дипломатији са САД покренула је питања „безбедности девизне имовине“ и „протекционизма у улагањима“ у САД. Увођење тих реформи и иницијатива за сарадњу значи да је Кина постала вођа у решавању проблема у међународном економском систему.

На трећем месту је слање талентованих кадрова у међународне економске организације. У области трговине Ји Сјаочун, некадашњи стални представник Кине у Светској трговинској организацији, постао је први заменик генералног директора Светске трговинске организације из Кине. У области финансија кинески економиста Џастин Јифу Лин именован је за вишег потпредседника и главног економисту Светске банке, што је први пут да неко из земље у развоју заузме ову важну позицију; Чу Мин, заменик гувернера Народне банке Кине, био је први Кинез на месту потпредседника ММФ-а. У пољопривредном сектору Ђу Донгју, бивши заменик министра пољопривреде и руралног развоја Кине, изабран је 2019. за генералног директора Организације уједињених нација за храну и пољопривреду (енгл. FAO), поставши тако први Кинез на овој позицији. Кинези су се појавили и у неколико важних међународних организација, укидајући на тај начин монопол европских земаља и Америке на челу великих

међународних економских организација. Ова промена такође се поклапа с признањем и очекивањима међународне заједнице поводом водеће улоге коју Кина треба да има у међународном економском систему.

Четврто се односи на учешће и вођство у доношењу међународних економских правила. Принцип „заједничке, али диференциране одговорности“ који Кина примењује у заштити животне средине и ублажавању климатских промена признат је у бројним земљама света, услед чега је постао важан принцип у међународним преговорима о климатским променама. Након избијања међународне финансијске кризе 2008. Кина је предложила чвршћи надзор над финансијским сектором и успротивила се немешању државе у економска питања (*laissez-faire*) у америчком стилу. Касније, овај предлог је прихваћен као основни приступ у области управљања међународним финансијама. Осим тога, бројни економски системи у свету на чије је стварање утицала Кина, као што су Нова развојна банка, Азијска банка за инвестиције у инфраструктуру и форум Појас и пут, такође представљају иновације у међународним правилима. Ови механизми су у пракси укинули важећи образац управљања глобалним финансијама и економијом доминантан на Западу и увели нови низ међународних финансијских и економских правила, која заступају земље у развоју с Кином на челу. Тако је настала садашња ситуација у којој истовремено функционишу два система правила.

Судећи по трендовима историјског развоја, промене у међународном економском систему

Ли Веј

Међународни економски систем
у историјском процесу и улога Кине

све су разноликије и сложеније, па ће наставити да имају незамењиву улогу у будућој изградњи глобалног економског поретка. У развоју међународног економског система улога Кине се постепено преместила с периферије у центар. За Кину је то истовремено и прилика и изазов.

Прилика је изражена у њеном повећаном утицају и све гласнијем залагању у управљању глобалном економијом, али је и изазов, углавном зато што се сразмено повећавају међународна одговорност Кине и притисци стратешке конкуренције које на Кину врше остале земље.

Wei Li

Renmin University
Faculty of international relations
PR China

The International Economic System in the Historical Process and China's Role

| 71

Summary

The history of the construction and development of the international economic system can be traced back to the establishment of the Bretton Woods system at the end of World War II. After more than 70 years, the international economic system in different economic fields such as trade, finance and investment, as well as at the global and regional levels, has been continuously built, reformed and evolved, forming a scene of variety of current international economic system. During this period, China's role in the international economic system has also experienced gradual changes, and has generally undergone a transformation from a bystander to a part trying to fit in, then to a participant, and finally a leader. The evolution of China's role is not only the cause of the institutional changes in the international economic system, but also the outcome. They are complementary and closely related to each other. In the development of the international economic system, China has gradually moved from the periphery to the center, which is both an opportunity and a challenge for China.

Keywords: International economic system; institutional change; institutional strategy; China's Role

Поглед на град Гуанџоуа у Гуангдонг провинцији

Ган Чонг^[1]

Новинар и уредник
часописа *Савремени свет*
НР Кина

УДК 364.662-78:316.43(100)

339.9.012.23

Стручни рад

Примљен: 09. 06. 2021.

Прихваћен: 30. 06. 2021

doi: 10.5937/napredak2-32696

Глобални значај достигнућа Кине у смањењу сиромаштва

Генерални секретар Си Ђинпинг је 25. фебруара 2021. одржао важан говор на Националној конференцији о искуствима и препорукама за смањење сиромаштва, нагласивши да је Кина однела велику победу у смањењу сиромаштва управо у пресудном тренутку, када се ближи стогодишњица оснивања Комунистичке партије Кине. Ова значајна победа и слава нису само незапамћени успех Кине већ су и споменик борби за глобално смањење сиромаштва, који има огромну вредност за наше време, као и за свет у целини.

Спремни смо да дамо допринос светским напорима за смањење сиромаштва тако што ћемо са свима поделити кинеско искуство. Комунистичка партија Кине је политичка партија која стреми благостању кинеског народа, али се такође бори и за напредак човечанства. Од 18. националног конгреса КП Кине, Генерални секретар Си Ђинпинг изнео је низ важних експозеа који су обогатили и развили марксистичку теорију усмерену против сиромаштва, унели иновације и проширили пут ка смањењу сиромаштва у контексту кинеских карактеристика, истовремено обезбеђујући водеће начело

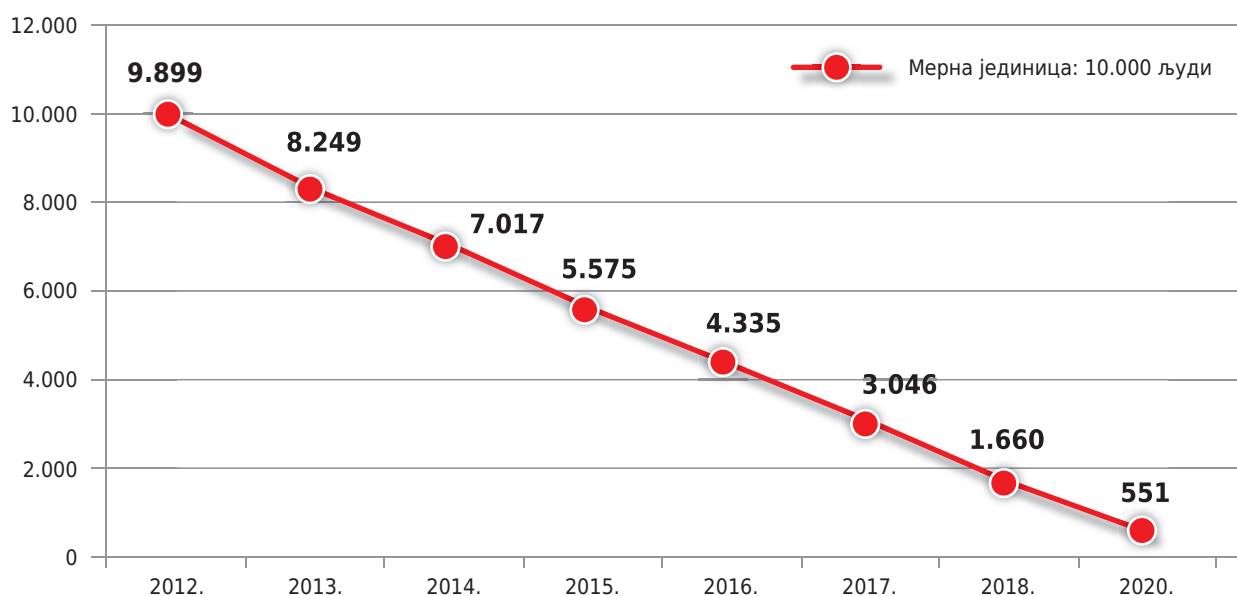
за поступање ради победе над сиромаштвом. На Националној конференцији о искуствима и препорукама за смањење сиромаштва, генерални секретар Си Ђинпинг такође је сумирао искуство Кине и њен специфичан поглед на овај проблем, што не само да има практичан значај за изградњу дугорочних механизма Кине за одрживо смањење сиромаштва и остваривање заједничког напретка већ у великој мери и унапређује теорију о смањењу сиромаштва међу људима, чиме се доприноси управљању и борби за смањење сиромаштва на светском нивоу. Иностране политичке партије, стручна тела и медији генерално верују да је Кина изградила делотворну политику, систем рада и институционални систем за смањење сиромаштва, што је драгоцен допринос овој области и може да послужи као корисна референца земљама широм света које се боре против сиромаштва. По мишљењу Афричке уније (АУ) и афричких земаља, кинеско искуство у смањењу сиромаштва веома је значајно за Африку, а Кина није само њихов пријатељ већ је и узор. Генерални секретар УН Антонио Гутереш изјавио је да је циљана стратегија за смањење сиромаштва једини начин

[1] 35276701@qq.com

да се помогне сиромашнима и да се оствари велики циљ утврђен у Агенди одрживог развоја до 2030. године, при чему кинеско искуство може да обезбеди корисне референце осталим земљама у развоју.

права на живот и развој као примарних и основних људских права. Ове идеје нису само имале водећу улогу у кинеској елиминацији крајњег сиромаштва већ су такође обезбедиле кинеска решења за борбу против проблема

Графикон 1. Тренд у броју сиромашног становништва у Кини
(мерна јединица: 10.000 људи)

Извор: Национални биро Кине за обнављање села (China's National Bureau of Rural Revitalization), <http://www.cpad.gov.cn/col/col2355/index.html>

Ми желимо да са другима поделимо кинеска решења за смањење глобалног сиромаштва. Борба против сиромаштва је упадљив проблем у глобалном развоју и управљању. Кина је одувек поштовала развојни концепт усмерен на људе, елиминацију разлога који се налазе у корену сиромаштва развојем, као и уважавањем

сиромаштва на светском нивоу. Иако је пре свега посвећена решавању проблема сиромаштва на домаћем плану, Кина активно учествује и у управљању глобалним сиромаштвом и дели властите идеје и праксу преко вишеструких механизма за размену и сарадњу, као што су Кинески међународни форум за смањење

сиромаштва, Форум Кине и Асоцијације нација Југоисточне Азије (ASEAN) о друштвеном развоју и смањењу сиромаштва, Источноазијски пројекат за демонстрацију искустава и сарадњу у смањењу сиромаштва итд. Концепт и пракса циљаног смањења сиромаштва које Кина заступа укључени су у резолуцију о смањењу сиромаштва на селу коју је Генерална скупштина УН усвојила на својој 73. седници 2018. године. На Међународном семинару о искорењивању сиромаштва и одговорности политичких партија, одржаном 2020. године, учесници из разних земаља једногласно су закључили да су кинеска мудрост и решења дали значајан допринос напретку у смањивању сиромаштва на светском нивоу, као и у глобалном управљању смањењем сиромаштва.

Спремни смо да снагу Кине употребимо и у борби против сиромаштва на светском нивоу. Својим напорима за смањење сиромаштва Кина је постигла право чудо у историји човечанства. Од почетка реформи и отварања према свету, Кина је 770 милиона становника из руралних подручја подигла изнад линије сиромаштва, чиме је остварила удео од 70% у смањењу светског сиромаштва према стандарду за смањење сиромаштва Светске банке. У још увек озбиљној ситуацији када је реч о глобалном сиромаштву, са све већим јазом између богатих и сиромашних у појединим земљама, Кина је остварила циљ елиминације сиромаштва из Агенде УН о одрживом развоју до 2030. чак десет година пре задатог рока, што је несумњиво учврстило уверење у борбу за смањење сиромаштва. Кина је одувек учествовала у међународној сарадњи усмереној на смањење сиромаштва, дајући ве-

лики допринос смањењу глобалног сиромаштва. Кина, такође, у највећој могућој мери пружа помоћ осталим земљама у развоју давањем материјалне помоћи, ослобађањем од дугова, повећањем увоза и на многе друге начине. Кина активно промовише иницијативу Појас и пут са циљем истраживања могућности заједничког развоја и напретка са свим земљама света. Према извештају Светске банке, развој иницијативе Појас и пут допринеће да се 7,6 милиона људи подигне изнад линије крајњег сиромаштва, а 32 милиона људи изнад линије умереног сиромаштва. Алисија Барсена, извршна секретарка Економске комисије УН за Латинску Америку и Карибе (ECLAC), изјавила је да је током последњих 70 година Кина увек била посвећена искорењивању сиромаштва како сопственим снагама, тако и активним учешћем у сарадњи „југ–југ“. Напори које Кина улаже у смањење сиромаштва знатно су убрзали светску борбу против сиромаштва.

Међутим, један цвет не чини пролеће, док мноштво цветова у пуном цвату доноси пролеће у башту. У историјском тренутку, када се укрштају два стогодишња циља, Кина ће наставити у духу борбе за смањење сиромаштва и међународне сарадње. Услед огромних промена које доноси овај век, Кина ће подржати правилан историјски став, целокупан поглед на свет и сопствену улогу, чврсто се залажући за изградњу заједнице са заједничком будућношћу за човечанство и доследно поступајући као активан и моћан заговорник борбе против сиромаштва у свету. На тај начин ће давати све већи допринос изградњи уједињеног света без сиромаштва.

Река Јангцекјанг

Жарко В. Обрадовић^[1]

Универзитет у Београду
Факултет безбедности
Београд (Србија)

УДК 327(510:73)

327(510:4-672EU)

Прегледни научни рад

Примљен 09. 06. 2021.

Прихваћен 18. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32694

Елементи глобалне (над)моћи Народне Републике Кине у 21. веку

Сажетак: Кинеска држава постоји више од пет хиљада година и у историји развоја људског друштва увек је представљала посебну цивилизацијску тековину са израженим утицајем на простор Азије. Нова Кина, проглашена 1. октобра 1949. године, од свог оснивања а поготову у задњој деценији, својом економском снагом и развојним пројектима међународног карактера (међу којима се својим значајем издваја Појас и пут), „искорачила“ је с простора Азије на глобалну сцену, постала лидер развоја и промотер идеја сарадње држава у интересу мира и безбедности у свету и очувања будућности човечанства. Рад ће покушати да укаже на елементе развоја Народне Републике Кине у 21. веку, апострофирајући нарочито реализацију иницијативе Појас и пут и резултате у борби против пандемије ковида 19, који су Кину учинили важним фактором у односима моћи између великих сила и, у односу на то, промену односа Сједињених Америчких Држава и Европске уније према кинеској држави. Кина је, наиме, по величини територије и броју становника одувек била велика земља. Сада, у 21. веку, НР Кина постала је јака и моћна држава која је стекла статус глобалне силе. Такви резултати у организацији друштва и државе, промоцији нових развојних идеја и остварењу постављених циљева, не би били могући без Комунистичке партије Кине, као главног идејног, интегративног и организационог фактора кинеског друштва. Кинеска држава у свом деловању сублимира искуства прошлости Кине, разумевања садашњег тренутка у међународној заједници и потреба грађана Кине да се унапреди квалитет живота људи и осигура стабилан развој државе. Сједињене Америчке Државе и Европска унија различитим мерама супротстављају се јачању Народне Републике Кине, водећи рачуна о својим интересима, очувању позиције у међународној заједници и да уједно, ако је могуће, не угрозе ниво економске сарадње с Кином.

Кључне речи: Кина, глобална моћ, Појас и пут, Сједињене Америчке Државе, Европска унија, међудржавни односи

[1] obradovic.zarko60@gmail.com

Увод

У модерној историји развоја људског друштва није било државе која је у кратком временском периоду успела да направи тако велики скок у друштвеном и економском развоју као што је то учинила Народна Република Кина. Од 1949. када је основана, до данас, у протеклих 70 година, вишеструко је унапредила квалитет живота својих грађана, побољшала њихов животни стандард, инфраструктурно повезала целу земљу (мрежом ауто-путева, железничких и авио-линија), техничко-технолошки напредовала, постала једна од водећих држава света, са снажном економијом, јаком војском и великим политичким утицајем. Готово све иновативно у последњој деценији у свету долази из Кине. Али поред свега новог што је део идентитета савремене Кине, нису заборављене ни прошлост, традиција и историја земље. Кина је успела да повеже једно с другим, историју и садашњост, старе навике и нове жеље, мисао Конфуција и савремени живот. Другим речима, савремена Кина успела је да промени много ствари у целом друштву, да постане једна од најмоћнијих држава света а да ипак остане део вековне кинеске државе, традиције и вредности које трају пет хиљада година. На међународном плану, НР Кина се кроз различите мултилатералне развојне пројекте, међу којима предњачи Појас и пут, појавила као иницијатор регионалног и глобалног развоја друштва, који се истовремено залаже за заједничко деловање држава, пре свега у Организацији уједињених нација, али и другим међународним организацијама, очувању мира

и безбедности и договору држава у суочавању с глобалним изазовима и проблемима, а све у интересу заједничке будућности човечанства.

Елементи моћи Народне Републике Кине

Народна Република Кина јесте прва међу државама у свету по броју становника. Према подацима Организације уједињених нација, Народна Република Кина је 2020. имала 1,443 милијарде становника или 18,34% од укупне светске популације која је износила 7,868 милијарди становника. После Кине, највише становника има Индија: 1,392 милијарде становника а затим Сједињене Америчке Државе с 327 милиона лица, Индонезија, Пакистан, Нигерија, Бразил, Бангладеш, Русија и Мексико, све државе у односу на Кину, с далеко мањим бројем становника (United Nations, 2019). По површини територије, са 9.569.901 км², Кина је трећа држава у свету (после Руске Федерације и Канаде, а испред Сједињених Америчких Држава), а највећа је земља у Азији. Кина је политички једна од најутицајнијих држава у свету. Стална је чланица Савета безбедности Организације уједињених нација (једна од пет), и то од почетка рада ове најважније међународне мултилатералне организације (1945. године). Јачањем економске моћи НР Кине повећали су се њени политички значај и утицај. Ставови НР Кине о различитим глобалним питањима друге државе пажљиво прате, анализирају и поштују. Са своје стране, НР Кина подржава рад Уједињених нација као „најуниверзалније, најрепрезентативније и најважније међународне организације,

мултилатералне арене за промоцију мира и решавање регионалних и глобалних проблема“ (Мултилатерализам је значајан, 2020). Из тог разлога, НР Кина стално инсистира на томе да сва питања од значаја за мир и безбедност у свету, као и друга од значаја за будућност човечанства (очување животне средине, климатске промене или супротстављање савременим безбедносним изазовима и др.) буду предмет разматрања и договора унутар Уједињених нација.

У области економије, Народна Република Кина је међу водећим државама света, с добрим изгледима да врло брзо постане и прва економија у свету. Друштвени бруто производ Кине у 2020. години износио је 14.720 милијарди долара. Две деценије раније БДП Кине био је 1.210 милијарди долара, што значи да се БДП за две деценије повећао више од 12 пута.^[2] Испред Кине су Сједињене Америчке Државе чији је БДП 2020. износио 20.930 милијарди долара. Раст БДП-а САД у протекле две деценије није био тако „скоковит“ као у случају Кине, јер је 2000. године износио 10.250 милијарди долара, односно повећан је само два пута. Према проценама стручњака, разлике у снази економије између САД и Кине брзо ће се смањивати и тај процес је убрзан током

трајања пандемије ковида 19. Међу 10 водећих економија света, поред САД, Кине и Јапана јесу и Немачка, Велика Британија, Индија, Француска, Италија, Канада и Јужна Кореја.

Убрзани успон економске моћи НР Кине у 21. веку и њену способност да се активно укључи у процес глобалног, економског повезивања света потврђују и бројке о заступљености кинеских компанија које спадају међу највеће (најуспешније) у свету, према подацима *Fortune* магазина. Године 2000. међу првих 200 највећих мултинационалних компанија у свету само су две компаније биле из Народне Републике Кине: China Petrochemical Corp. на 58. месту и State Power Corporation of China на 83. месту (*Fortune*, 2000), док је, наравно, највећи број компанија био из Сједињених Америчких Држава, Јапана и Немачке.^[3] Десет година касније, међу 200 највећих компанија из НР Кине било је 14, из Сједињених Америчких Држава 60, Јапана 26 а Немачке 16, док су преостале 84 компаније имале седиште у различитим државама света (*Fortune*, 2010). Пре годину дана, 2020. године, међу 200 највећих компанија из НР Кине је већ била четвртина тог броја (50 компанија) а Сједињене Америчке Државе остале су на истој заступљености (60 компанија). Из Јапана

[2] Наведено према: <https://www.inf.org/en/Countries/USA#Countrydata> (преузето са сајта Међународног монетарног фонда, приступљено 26. маја 2021). Према подацима Кинеског завода за статистику, реални годишњи привредни раст (у %) Кине у периоду од 1993. до 2003. износио је у просеку 9,57% по години. Од 2003. до 2010. привредни раст био је просечно годишње 10,15%. Раст БДП-а Кине наредних година био је нешто нижи (у 2011. – 9,2%, 2012. и 2013. – 7,7%, 2014. – 7,4%, 2015. – 6,9%, 2016. циљана стопа раста била је између 6,5% и 7%, док је у 2017. износила 7,1%). Наведено према: Јанковић 2017, стр. 48–54; Манџанг, 2018, стр. 10.

[3] Видети детаљније: *Истио*. Доказ глобалне надмоћи економија САД, Јапана и Немачке (односно снаге мултинационалних компанија из ових земаља) на крају 20. века јесте податак да су 1999. године 142 највеће мултинационалне компаније имале седишта управо у ове три земље. Наведено према: Стегер, 2005, стр. 45; Килибарда, 2008, стр. 208.

су биле 22 компаније, из Немачке 10, док су остале компаније, њих 58, биле из других држава света (*Fortune*, 2020). Пораст броја компанија из НР Кине у току прве две деценије 21. века (с две компаније на 50 компанија међу 200 највећих у свету) најбоље показује снагу, разноврсност, технолошке, организационе и развојне могућности компанија из НР Кине, тј. кинеске привреде.

Економски развој Кине и њен политички утицај прати и јачање војне моћи. Према подацима сајта Global Firepower, који од 2006. објављује годишње извештаје и ранг-листе националних оружаних снага, почетком 2021. Народна Република Кина била је трећа најјача војна сила на свету међу 139 земаља које су биле на ранг-листи. Војна снага сваке земље рачуна се на основу индекса који обухвата више од 50 различитих фактора (не само војну моћ на основу броја војника и врсте и броја различитих типова оружја већ и финансијске ситуације, логистичких капацитета, географских услова и др.) (Објављена нова ранг-листа војних снага света, 2021). Сједињене Америчке Државе су као и раније на првом месту, с Power Indexом

од 0,0718 (што је индекс ближи нули, то је војна снага државе већа). На другом месту је Руска Федерација (Power Index је 0,0791), а на трећем НР Кина с Power Index-ом од 0,0854.^[4] Војна моћ НР Кине несумњиво је вишеструко већа него пре две деценије или раније, што је последица укупног развоја Кине и улагања у развој војних снага. Да остале земље заостају за водећим војним силама света показује Power Indeks Indije која је на четвртном месту (Index 0,1207), затим Јапана који је пети (Power Index 0,1599) и друго.

Иницијатива Појас и пут

Глобалну развојну кинеску иницијативу Појас и пут о повезивању простора Азије с Африком и Европом различитим територијалним и поморским правцима (на трагу некадашњег Пута свиле) промовисао је Си Ђинпинг, председник Народне Републике Кине, приликом посета Казахстану^[5] у септембру и Индонезији^[6] у октобру 2013. године. Појас и пут представља нову развојну стратегију Кине на глобалном плану, с далекосежним позитивним економским и политичким импликацијама, како по државе учеснице, тако

[4] Војни буџет НР Кине (178 милијарди долара) мањи је од буџета САД, али већи од буџета Русије. Кина има највећи број активних припадника оружаних снага (са 2,185 милиона припадника), као и 3.260 војних летелица, 35.000 оклопних возила (укључујући 3.205 тенкова) и 770 ратних бродова, укључујући два носача авиона (Објављена нова ранг-листа војних снага света, 2021).

[5] У свом обраћању на Универзитету Назербајев у Астани (Казахстан), 7. септембра 2013. председник Си указао је на чињеницу да је пре 2100. године, у време династије Хан, кроз мисије мира и пријатељства остварен контакт између Кине и земаља централне Азије и започет Пут свиле који повезује Исток и Запад, Азију и Европу. Видети детаљније: Jinping, 2014, str. 315–319.

[6] Месец дана касније, приликом посете Индонезији, 3. октобра 2013, председник Си нагласио је намеру Кине да заједно с другим државама развија поморско партнерство у заједничким напорима да се изгради поморски Пут свиле 21. века. Видети детаљније: *Ibid*, str. 320–324.

и по развој међународне заједнице, мир и безбедност у свету. Позив на сарадњу у реализацији стратегије Појас и пут упућен је свим државама које се налазе на територијалним и поморским правцима овог великог пројекта.^[7] Дијапазон сарадње и повезивања држава, како унилатералним односима, тако и на регионалном нивоу, веома је широк. Поред заједничке изградње различитих инфраструктурних пројеката (изградња железнице и ауто-путева), Појас и пут обухвата и изградњу лука, пројекте у области енергетике (гасне, нафтне и енергетске инфраструктуре), изградњу информационих и телекомуникационих објеката, мрежу зона слободне трговине, олакшање међусобне трговине, инвестирања, финансијске сарадње, сарадње у заштити животне средине, образовања, науке, информисања, културе, здравља, туризма, размене људи

и др. (Office of the Heading Group for the Belt and Road Initiative, 2017, str. 18–48). Квалитет иницијативе Појас и пут јесте и њена инклузивност – могућност за сваку државу која то жели да се укључи у процес сарадње и реализације пројеката (дакле нико, тј. ниједна држава није у обавези да се прикључи иницијативи). Сарадња у реализацији ове иницијативе за све учеснике тј. државе и њихове грађане обезбеђује различите врсте добробити.

Огроман значај Појаса и пута потврђује и број држава које учествују у овом пројекту. У време када је промовисан обухватао је 64 државе, плус Кину, које су се налазиле на правцима (територијалним и поморским) повезивања три континента: Азије, Африке и Европе.^[8] Појас и пут је тада (са 65 држава чланица) обухватао простор од 51.491.201

[7] Узимајући у обзир старе правце (трасе) територијалног и поморског Пута свиле, Кина је одредила пет праваца унутар Појаса и пута – три „територијална“ и два „поморска“. Један правац полази од северозападне и североисточне Кине, преко централне Азије и Русије, до Европе и Балтичког мора. Други, од северозападне Кине до Персијског залива и Средоземног мора, пролазећи кроз централну и Западну Азију, а трећи правац повезује југозападну Кину с простором Индокинеског полуострва, до Индијског океана. Поморски Пут свиле има два правца: један правац, који полази од приобалних лука Кине, пролази кроз Јужно кинеско море до Индијског океана и продужава до Европе, и други, који такође почиње од приобалних лука Кине, пролази кроз Јужно кинеско море и продужава до јужног Пацифика. Наведено према: Office of the Heading Group for the Belt and Road Initiative, 2017, str. 18–19.

[8] У тренутку када је промовисана иницијатива Појас и пут, поред Кине, обухватала је још 64 земље на простору између Азије (Кине) и Европе, укључујући и делове Африке. Из централне Азије, поред Русије и Монголије, државе чланице Појаса и пута биле су и Казахстан, Таџикистан, Киргистан, Узбекистан и Туркменистан. Из Југоисточне Азије укључене су Индонезија, Камбоџа, Источни Тимор, Малезија, Филипини, Сингапур, Тајланд, Брунеи, Вијетнам, Лаос и Мјанмар. Из Јужне Азије чланице су Непал, Бутан, Малдиви, Авганистан, Пакистан, Индија, Бангладеш и Сри Ланка. У Европи Појас и пут обухватио је 16 држава (чланица процеса сарадње Кине са земљама централне и Источне Европе): Пољску, Црну Гору, Македонију, Босну и Херцеговину, Албанију, Литванију, Летонију, Естонију, Чешку Републику, Словачку Републику, Мађарску, Словенију, Хрватску, Румунију, Бугарску и Србију. Из Западне Азије и Северне Африке чланице Појаса и пута јесу: Иран, Сирија, Јордан, Израел, Ирак, Либан, Палестина, Египат, Турска, Саудијска Арабија, Уједињени Арапски Емирати, Оман, Кувajt, Катар, Бахреин и Јемен. Из Централне и Источне Европе још су биле укључене Грузија, Белорусија, Украјина, Азербејџан, Молдавија и Јерменија (Wang, 2018, str. 76).

км², на ком је живело више од 4.400.000.000 људи (World Bank, 2021),^[9] дакле, више од половине укупне светске популације. Број држава заинтересованих за учешће у Појасу и путу у међувремену је повећан. На (првом) форуму Појас и пут, одржаном маја 2017. у Пекингу, учествовали су, као учесници или посматрачи, представници око 100 држава, као и представници 70 међународних организација (Obradović, 2018, str. 159). На другом форуму, одржаном априла 2019, такође у Пекингу, учествовало је око 140 шефова држава и влада учесница (Бркић, 2019). Ширину и значај Појаса и пута, на билатералном и глобалном плану, потврђују и подаци Државног комитета Кине за развој и реформе из новембра 2020, према којима је Кина потписала 201 документ о сарадњи у оквиру иницијативе Појас и пут са 138 земаља и 31 међународном организацијом, упркос утицају коронавируса (Бета, 2020).

Многе државе и регионалне организације, прихватајући сарадњу на реализацији циљева

(пројеката) који су део Појаса и пута, прихватиле су и усаглашавање планова инфраструктурног развоја држава потписница са садржајем овог пројекта (Obradović, 2016, str. 84). Значај Појаса и пута на глобалном плану препознала је и Организација уједињених нација, која је подржала овај пројекат.

Промоцијом великог глобалног развојног пројекта „Један појас, један пут“, 2013. године, кинески председник Си Ђинпинг суштински је најавио нове кораке НР Кине у јачању њеног друштвеног и државног развоја, али овог пута с наглашеном међународном димензијом. Појас и пут, наиме, није било могуће реализовати без способности НР Кине да се укључи у међународне економске токове, тј. економску глобализацију. Тај став Кине јасно је предочио Си Ђинпинг на Светском економском форуму одржаном у Давосу, јануара 2017. године.^[10] Крајем године, у октобру, у свом говору на 19. конгресу Комунистичке партије Кине, председник Си Ђинпинг учинио је „корак

[9] Видети детаљније: Obradović, 2018.

[10] Председник Си Ђинпинг је у свом обраћању нагласио да је „Кина начинила храбар корак и прихватила глобално тржиште“ и да се то „показало као добар стратешки избор“. Да би се привреда Кине развијала, Кина, према речима председника, „мора имати снаге да плива у неизмерном океану глобалног тржишта“ и зато треба да се прилагоди економској глобализацији и усмерава је да амортизује њен негативан утицај и постара се да „њене добробити дођу до свих земаља и народа“. Кроз објашњење начина деловања НР Кине на процес економске глобализације, председник Си је у ствари промовисао економску снагу Кине и њену позицију државе с великим глобалним утицајем и намером да ту позицију још више ојача. Си сматра да Кина треба да делује „проактивно“ и да процесом економске глобализације управља на „одговарајући начин како би се остварио његов позитиван развој (пошто економскиа глобализација има и негативне последице – примедба Ж. О.) и уравнотежио његов ток“. Намера Кине јесте да прати „општи тренд, полазећи од специфичних националних услова“ земље и да „примереном брзином“ крене путем интегрисања у процес економске глобализације. Коначни циљ који Кина на овај начин жели да постигне јесте да се успостави равнотежа „између ефикасности и праведности“ како би се осигурало да „различите земље, различити друштвени слојеви и различите групе људи имају користи од економске глобализације“. Наведено према: Ђинпинг, Beograd, 2019, str. 71.

напред“ у афирмацији планова развоја и циљева кинеске државе у периоду до обележавања 100 година проглашења Народне Републике Кине. Си је, наиме, изложио елементе „двостепеног плана развоја“ земље од 2020. до средине 21. века, при чему би на крају ове фазе развоја, поред других бројних циљева које треба остварити, Кина требало да постане глобални лидер у погледу националне снаге и међународног утицаја (Jinping, 2017, str. 25).

Борба Кине против ковида 19

У борби против ковида 19, који је постао глобална здравствена појава и опасност, Кина се показала као одговорна, добро организована и ефикасна држава. Она је била прва међу државама која је ставила под контролу нови вирус и прва која је покренула замајац економског развоја и успоставила сарадњу с другим државама. На тај начин, на глобалном плану, практично је започет незауостављив процес „транзиције економске моћи“ са САД на Кину.

Тајна успеха Кине у борби против ковида 19 садржана је у приступу кинеске државе који је обухватио широк дијапазон мера које су имале за циљ заустављање ширења инфекције,

заштиту здравља грађана, али и стварање могућности да се људи крећу и раде. НР Кина је увела софистицирани систем здравствених кодова за праћење кретања људи који је пратио кретање вируса ковид 19 са увођењем закључавања региона или градова без обзира на њихову величину или број становника.^[11] Контроли кретања вируса допринели су и висок степен дисциплине грађана у ношењу маски и поштовању епидемиолошких мера, као и строги надзор власти у контроли утврђених мера.

Упоредо са заустављањем ширења новог вируса, односно стављањем ковида 19 под контролу, НР Кина је донела економске мере које су имале за циљ обнављање производње и подстицање извоза,^[12] које су дале резултате. Обнављање домаће производње био је знак и за иностране компаније које производе или послују у Кини да наставе да раде и да инвестирају у привреду Кине (видети детаљније у: Obradović, 2020a). Захваљујући томе, Кина је обновила производњу и покренула замајац развоја, што је констатовано и Међународни монетарни фонд, који је издвојио Кину као једину земљу од водећих економија света где привредни раст у 2020. треба да буде позитиван, и то на

[11] Способност Кине да брзо реагује у спречавању ширења ковида 19 и затварању одређених подручја потврђује и случај који се десио у граду Куингдао на североистоку Кине, где је забележено 12 случајева преноса вируса међу локалним становништвом, због чега је за отприлике седам дана тестирано више од 10 милиона људи (М. А., 2020).

[12] Мере Владе НР Кине биле су усмерене на област спољнотрговинске политике и имале су за циљ да „продубе отварање и међународну сарадњу“. Предност у обнављању производње добила су предузећа „која имају важан утицај у глобалном ланцу снабдевања“ и одржавању његове стабилности. Влада је, с тим циљем, подржала кључна извозна предузећа кроз осигурање „извозних кредита“. Наведено према: Кина се свим силама труди да оствари двоструку победу – и у превенцији и контроли епидемије и у обнављању рада и производње, 2020, стр. 8.

нивоу 1% (Vujić, 2020). Привредни раст Кине у 2020. био је већи од прогнозе ММФ-а и износио је 2,3%. За 2021. годину кинеске прогнозе раста БДП-а још су веће и износе 6%, док Светска банка сматра да ће кинески економски раст на годишњем нивоу достићи 8,1%.^[13] Такав развој догађаја, раст кинеске економије у условима пандемије ковида 19 у односу на пад економија других држава, посебно у односу на Сједињене Америчке Државе, изазвао је бројне оцене о променама у економским односима између САД и Кине на глобалном плану и ограничењу либералног модела организације друштва и економије. Бројни економски стручњаци закључили су да се „идеја светске економије којој председава Америка... распада, а фактори су и узлет Кине и окретање Сједињених Држава ка национализму“ (Ово је крај економије какву смо знали, 2020, стр. 9). Француски лист *Монд* оценио је да „међународни поредак изграђен под вођством САД после Другог светског рата више није прилагођен стварности односа снага у 21. веку“ и да је „моћ Кине уздрмала цео систем“ (Моћ Кине је уздрмала цео систем, 2020). И познати научник Ф. Фукујама (иначе поборник друштва либералне демократије) сматра да „период у којем смо се нашли представља посмртно звоно добу неолиберализма које је започело с Реганом и Тачеровом осамдесетих година“ (Lalić, 2020, str. 8). Своју оцену о променама у односима моћи на глобалном нивоу под утицајем пандемије дао је и високи комесар Ев-

ропске уније за спољну политику и безбедност Ж. Борел, који је истакао да „има назнака да Азија од САД преузима улогу центра глобалне моћи“ и да се пандемија „може посматрати као тачка у којој је дошло до преласка моћи с Истока на Запад“ (Смена владара света пред нашим очима, 2020; Смена моћи се дешава пред нашим очима, 2020). Промене на глобалној економској сцени признала је и А. Меркел, канцеларка СР Немачке, констатацијом да је „Кина постала главна економска сила“ (Mitrić, 2020). Меркелова је у исто време изразила резервисаност око будућности либералног модела односа у економији а тиме посредно и предности кинеског модела економске организације друштва, уз позив европским земљама да имају „заједничку позицију у односу на Кину“ и да развијају политику која одражава „наше интересе и вредности“ (Mitrić, 2020).

Обнављањем производње и повећањем извоза, Кина је поред стабилизовања ланца снабдевања различитих компанија (и држава), а тиме и значајног дела светске економије, потребном робом и сировинама, успела да знатном броју држава допреми велике количине медицинске опреме за бробу против ковида 19. Поред тога, кинески лекари су уз помоћ видео-конференција и директним одласком у друге државе пренели своја искуства у борби против ковида 19, помогли да се предузму потребне мере у сузбијању пандемије и лечењу заражених. За велики број држава то је представљало

[13] Наведено према: Излагање амбасадорке Народне Републике Кине гђе Чен Бо на састанку Групе пријатељства Народне скупштине Републике са Свекинеским народним конгресом НР Кине, Београд, 27. април 2021. године.

значајну помоћ у борби против пандемије. Међу државама које су добиле медицинску помоћ и коју су посетили кинески лекари налазила се и Србија.

Постигнути резултати у економском развоју и изградњи кинеског друштва и нова улога Кине у међународној заједници не би објективно били могући без активне улоге водеће и владајуће партије – Комунистичке партије Кине. У протеклих 100 година постојања и рада, Комунистичка партија прешла је дуг и трновит пут, од странке опозиције, до владајуће партије, и успела да одоли бројним искушењима која су пратила кинески народ и државу, а самим тим и партију. Данас, КП Кине постала је највећа, најјача и водећа партија левнице не само у својој земљи него и у свету. Својим идејама и пројектима за развој кинеског друштва, сталним залагањем да Кина буде целовита и јака, да се унапреди квалитет живота грађана, трагањем за новим, бољим решењима у односу на постојећа решења, уз иновативност, прагматичност и одлучност које прате њен рад, добру организацију, сталну проверу остварености постављених циљева и квалитетна кадровска решења у партији и државним органима и институцијама, Комунистичка партија Кине у потпуности је променила НР Кину, учинила је развијеном, јаком и моћном државом.

Међу бројним личностима и догађајима који представљају део идентитета Партије, али и Народне Републике Кине, својим значајем издвајају се: Мао Цедунг, који је водио партију у тешким временима опозиционог деловања,

борбе кинеског народа за ослобођење од окупатора у Другом светском рату и који је био лидер стварања и развоја нове Кине – Народне Републике Кине и Денг Сјаопинг, који је осамдесетих година прошлог века био идејни творац привредних реформи и отварања Кине за стране инвестиције. Овај потез променио је Кину набоље, и друштвено и економски помогао да се економски развије и постане јака држава. Доласком Си Ђинпинга на чело кинеске партије и државе настављено је њено даље јачање, али су предузете и мере да се Кина, више него икада пре, укључи у светске глобалне економске и друштвене токове. Председник Си промовисао је Појас и пут, велики развојни, економски, инфраструктурни и цивилизацијски пројекат, захваљујући ком је НР Кина постала не само носилац (локомотива) глобалног развоја него и држава која утиче на бројне глобалне догађаје и процесе. На челу са Си Ђинпингом, НР Кина је постала држава с глобалним утицајем – моћна држава.

Однос Сједињених Америчких Држава и Европске уније према Кини

Раст моћи НР Кине на међународном плану није могао остати без реакције Сједињених Америчких Држава и Европске уније. Приликом објављивања Националне стратегије безбедности САД, децембра 2017. године (неколико месеци након што је одржан први форум Појас и пут у Пекингу), тадашњи председник САД Д. Трамп оценио је да је

86 | „Кина (поред Русије) ревизионистичка сила и конкуренцији који настоји да ослори моћ Америке и покрије њену безбедност и просперитет“ (Obradović, Stanojević, Jeftić, 2019, str. 84). Да САД сматрају Кину стратешким противником потврдило је Министарство одбране САД јануара 2018, које је у новој војној стратегији означило Кину (поред Русије) као главног конкурента, ком Америкатреба да се супротстави (Obradović i dr., 2019, str. 84). Иницијатива Појас и пут, такође, квалификована је негативно јер по мишљењу водећих представника америчке администрације представља „разбијање комплетног међународног либералног поретка који су САД успоставиле после Другог светског рата“ (Obradović i dr., 2019, str. 84). Различитим мерама САД су врло брзо с речи прешле на дела и показале однос према Кини. Америка је увела тарифе на бројне кинеске производе, чиме је отворен трговински рат с Кином. У исто време појачане су оптужбе Кине за милитаризацију острва у Јужном кинеском мору, која су иначе део територије Кине, за ситуацију у Хонгконгу и Тајвану, о кршењу људских права у Синјангу и све се то користи као основ за увођење санкција кинеским институцијама и појединцима. Започет је и технолошки рат с кинеским телекомуникационим компанијама. Године 2019. усвојен је закон с циљем „заштите америчких комуникационих мрежа“, на основу којег је Федерална комисија за комуникацију забранила америчким компанијама да купују опрему од кинеских телекомуникационих компанија Huawei и ZTE, јер оне „представљају неприхватљив ризик за националну безбедност

САД“ (Американци одлучили, 2021). Федерална комисија је, касније, проширила листу кинеских компанија које представљају претњу „националној безбедности, комуникационих мрежа“, тако да су се на тој листи, поред Huawei и ZTE, нашле и компаније Hytera Communicatious Corp, Haugzhou Hikvision Digital Tehnology и Dahau Technology (Американци одлучили, 2021). Током пандемије ковида 19 Америка је више пута (председник САД Д. Трамп и државни секретар М. Помпео) јавно оптужила Кину за постојање и ширење новог вируса уз тврдњу да је ковид 19 потекао из лабораторије у Вухану, а да није понуђен било какав доказ за ту тврдњу (Каваја, 2020, стр. 1–3). Сједињене Америчке Државе нису се зауставиле на томе, нити су оптужбе против Кине престале с новом администрацијом, предвођеном председником Џ. Бајденом. Почетком године Бајден је одржао видео-самит с лидерима Квада (Квадрилатерала – безбедносни дијалог) – лабавог савеза Сједињених Америчких Држава, Јапана, Индије и Аустралије. Иако се у изјавама учесника самита није помињала Кина, јасна је била намера земаља учесница, предвођених САД, да се успостави савез који ће се супротставити интересима Народне Републике Кине на простору Индо-Пацифика (Бајден окупио савез, 2021; Шамар Пекингу, Кинези бесне, 2021). Део фронта против Кине чини и међупарламентарна алијанса представника осам земаља (Сједињених Америчких Држава, Велике Британије, Јапана, Канаде, Норвешке, Шведске, Немачке и Аустралије). Циљ ове алијансе јесте да „ствара одговарајуће и

координисане одговоре и да жели да помогне у проактивном и стратешком одговору на питања која се тичу Народне Републике Кине“ (Међупарламентарна алијанса, 2020), тј. да се супротставе растућем утицају Кине.

Заразлику од Сједињених Америчких Држава које су у време администрације Д. Трампа заузеле оштар курс према Кини (увођење царине на робу из Кине, забране пословања одређених кинеских компанија, различите врсте оптужби кинеске званичне политике и др.), приступ Европске уније према НР Кини је софистициранији, мекши, али неспорно негативан, са све више критичких тонова и предузетих практичних мера против Кине. Такав став ЕУ према НР Кини разумљив је јер ЕУ „прати“ политику свог најважнијег стратешког, безбедносног политичког и економског партнера – Сједињених Америчких Држава, а у исто време настоји да што мање поквари достигнути ниво економске сарадње с Народном Републиком Кином, чији су међусобни односи од 2007. окарактерисани као „свеобухватно стратешко партнерство“ (Бабић, 2010). Економска сарадња између ЕУ и Кине деценијама се стално унапређивала, тако да је Кина 2020. године постала најважнији трговински партнер ЕУ (претекавши Сједињене Америчке Државе). Део сарадње ЕУ с НР Кином представља и Процес сарадње Кине са 17 држава

централне и Источне Европе (Процес сарадње 17 + 1), који постоји од 2012. и у ком учествује 12 чланица Европске уније.^[14] У протеклим годинама ове земље заједно с НР Кином започеле су (и оствариле) велики број пројеката из различитих области, у чему су предњачиле Пољска, Чешка и Мађарска (Zuokui, 2016). У државама чланицама ЕУ одржано је неколико самита Процеса сарадње (17 + 1), као нпр. у Букурешту, Дубровнику, Риги, Софији и друго. Ова сарадња представља не само део односа Кине с Европском унијом него и део имплементације иницијативе Појас и пут, с обзиром на то да се Процес сарадње 17 + 1 (значи и простор земаља чланица ЕУ) налази на западном правцу кинеске иницијативе.^[15] ЕУ и Кина потписале су више докумената којима је створена могућност да инфраструктурни пројекти Појаса и пута, у делу који се односи на Европу, буду интегрисани у планове инфраструктурног развоја земаља чланица ЕУ. Треба истаћи чињеницу да водеће земље ЕУ (Немачка, Француска, Италија, Велика Британија, док је била члан и др.) настоје, у исто време, да што више развију обим и садржај економске сарадње с Кином, што је укључивало међусобне посете на највишем нивоу (Си Ђинпинга Великој Британији 2015, Е. Макрона Кини 2018. и др.) и потписивање великог броја економски значајних уговора.

[14] Чланице Европске уније које учествују у Процесу сарадње 17 + 1 јесу: Пољска, Литванија, Летонија, Естонија, Чешка, Словачка, Мађарска, Словенија, Хрватска, Бугарска, Румунија и Грчка (Литванија је у међувремену изразила намеру да напусти Процес 17 + 1).

[15] О садржају сарадње унутар Процеса сарадње Кине са земљама централне и Источне Европе видети детаљније у Обрадовић, 2018.

Упоредо с развојем економских односа, између ЕУ и Кине постојали су периоди захлађења политичких односа, пре свега због оцена Европске уније о неким унутрашњим питањима у Кини, као што су „људска права“. Последњих година учестале су критике кинеске државне политике од стране ЕУ (око Хонгконга, Тајвана, Синђанга и др.). С друге стране, различитим административним мерама ЕУ настоји да контролише и успори активности кинеских компанија и на целом простору Европе укључујући чак и Балкан (Брисел муче Кина и Русија на Западном Балкану, 2021, стр. 2), као и реализацију појединих инфраструктурних пројеката.^[16] Поред тога, на нивоу ЕУ покренута је иницијатива да се донесе закон којим би се омогућила забрана „преузимања фирми из Европске уније државним субвенционисаним предузећима из трећих земаља“ (Avakumović, 2021; Sprema se zakon protiv kineskih firmi?, 2021). Иако се не помињу кинеске компаније, веома је јасно да се ова забрана односи на њих, поготову што је и раније унутар појединих чланица ЕУ (нпр. Немачке) било озбиљних критика на куповину домаћих компанија од стране кинеских компанија (Obradović, 2018, str. 165). Поједине чланице ЕУ, нпр. Пољска и Румунија (под утицајем САД или самостално), одлучиле су да увођењем „нових 5Г безбедносних правила“ онемогуће рад компаније Хуавеј у тим земаљама (I. Š. M., 2020). Поред њих,

владе Француске, Данске, Холандије и Белгије предузеле су мере да смање присуство Хуавеја у 5Г мрежама, а Шведска је увела забрану кинеског комплета за делове својих мрежа (I. Š. M., 2020). Да притисак за прекид сарадње с кинеским компанијама има ширу димензију потврђује и случај румунске компаније Нуклеар електрик, којој је румунска влада, због притиска САД и ЕУ, упутила захтев да прекине преговоре с кинеским партнером о изградњи два нова нуклеарна реактора (поред два постојећа) (Америка преко Румуније зауставила кинески Појас и пут, 2020; Obradović, 2020b). Европски лидери нису се либили да током пандемије ковида 19 оптуже Кину за прикривање информација о новом вирусу, као што је урадио Макрон, председник Француске, говорећи да „Пекинг није био до краја отворен говорећи о размерама епидемије“ (Kavaја, 2020).

Јасно је да Европска унија следи политику Сједињених Америчких Држава према Кини, али и да води рачуна (до сада) да ниво критика и мера предузетих против кинеске државе и компанија из Кине не „пређе праг“ који би довео у питање економску сарадњу са Кином, од које ЕУ неоспорно има користи.

Закључак

Народна Република Кина је захваљујући економском и укупном друштвеном развоју у по-

[16] Реализација Пројекта о реконструкцији и изградњи железничке пруге Будимпешта–Београд, у делу кроз Мађарску, касни јер је ЕУ поставила Мађарској захтев да поштује прописе ЕУ при расписивању јавног тендера за одабир компанија које ће реализовати пројекат изградње пруге.

следње две деценије постала глобална сила с великим утицајем на сва збивања у међународној заједници. Инфраструктурни пројекти, повезивање државе у различитим областима, економска сарадња, залагање за мир и безбедност у свету и заједничку бригу држава за будућност човечанства и др. јесу принципи које Кина примењује и промовише у међународним односима. Иницијатива Појас и пут на најбољи могући начин отелотворује све ове вредности. Кина се због тога, у односу на западне земље, појављује код многих трећих држава не само као алтернативни партнер за сарадњу него и као земља која у односу на западне земље нуди нови концепт односа између држава и народа у међународној заједници, нови систем вредности развоја људског друштва. Сједињене Америчке Државе у последењој деценији доживљавају Кину као глобалног противника и предузимају различите мере како би умањиле углед и утицај Народне Републике Кине у свету. Трговински рат Америке против Кине, забрана коришћења телекомуникационе опреме кинеске компаније Хуавеј у САД, као и кампања међу другим земљама да и оне прекину сарадњу са истом компанијом, само су неки од примера како САД посматрају своје односе с Кином. Европска унија, односно земље чланице, све више

критикују Кину (нпр. због стања људских права у Синђангу, ситуације око Хонгконга, Тајвана и др.) и предузимају административне и друге препреке за сарадњу с Кином, водећи притом рачуна да не угрозе постигнути ниво међусобне економске сарадње. Из Европске уније се могу чути и критике на рачун земаља кандидата за чланство у ЕУ, које остварују сарадњу с Кином у оквиру Процеса сарадње 17 + 1. Ове критике, наравно, имају за циљ да умање ниво сарадње и пријатељских односа тих држава с Кином. Суштински, западне земље предвођене Америком желе да елиминишу Кину као глобалног супарника, као и њено присуство у деловима света које сматрају зоном свог утицаја. Али то није могуће. Демографски потенцијали, достигнути ниво техничко-технолошког развоја, снажна економија, јака војска и утицајна дипломатија, чине Кину не само јаком земљом него и глобалном силом, чији се утицај на збивања у међународној заједници не може пренебрегнути. Будућност света зависи од тога у којој ће мери остале глобалне силе пре, свега САД, наћи снаге за договор с Кином о реформи глобалног система управљања и заједничкој сарадњи на решавању свих отворених питања у интересу мира и безбедности у свету и будућности човечанства.

References / Литература

- „A blow to Beijing, Chinese are furious“ (2021, May 10th). *B92*. Available at: https://www.b92.net/biz/vesti/svet.php?yyyy=2021&mm=05&dd=10&nav_id=1854936. [in Serbian]
- „A law against Chinese companies is being prepared? One of the reasons is the Pelješac Bridge“ (2021, May 7th). *B92*. Available at: https://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2021&mm=05&dd=07&nav_id=1853601. [in Serbian]
- A. M. (2020, November 1st). Only Chinese managed this and no one else: they emerged economically stronger from the crisis, and the secret lies in the words Serbs are familiar with. *Blic*. Available at: <https://www.blic.rs/biznis/ovo-je-uspelo-kinezima-i-nikome-više-iz-krize-su-izasl-ekonomski-jaci-a-tajna-se/j84vw99>. [in Serbian]
- Avakumović, M. (2021, May 11th). EU is preparing limitations for Chinese investments. *Politika*. Available at: <https://www.politika.rs/scc/clanak/478671/EU-priprema-ogranicenja-za-kineske-investicije>. [in Serbian]
- Babić, S. B. (2010). The relations between China and the EU: geoeconomic axis in development. *International Politics* 3: 418–462.
- „Biden gathered an alliance: The goal is to contain China“ (2021, March 12th). *B92*. Available at: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyy=2021&mm=03&dd=12&nav_category=78 &nav_id=1825959. [in Serbian]
- Brkić, B. (2021, June 1st). Chinese Belt for the Serbian Road. *RTS*. Available at: <http://www.rts.rs>story.politika.21.04.2019>. [in Serbian]
- „Brussels is tormented by China and Russia in the Western Balkans“ (2021, May 13th). *Politika*. [in Serbian]
- „China is using all means to win a double victory – both in prevention and control of the epidemic as well as the renewal of production“ (2020, June 22nd). *Politika*. [in Serbian]
- „China signed 201 documents on cooperation within the Belt and Road Initiative“ (2020, November 18th). *N1*. Available at: <https://rs.n1info.com/biznis/a673371-juba-potpisala-201-dokument-o-saradnji-u-okviru-inicijative-pojas-i-put/> [in Serbian]
- Dešan, J. i Šumej, Dž. (2015). *Communist Party of China and contemporary China*. Belgrade: Albatros Plus. [in Serbian]
- Džou, T. (2019). *Chinese dream and the Chinese way*. Belgrade: Čigoja štampa. [in Serbian]
- Fortune. (2000). *Global 500 2000. Fortune Magazine*. Available at: <https://fortune.com/global500/2000/search/?hgCountry=China>.
- Fortune. (2010). *Global 500 2010. Fortune Magazine*. Available at: <https://fortune.com/global500/2010/search/?hgCountry=China>.
- Fortune. (2020). *Global 500 2020. Fortune Magazine*. Available at: <https://fortune.com/global500/2020/search/?hgCountry=China>.
- „Interparliamentary alliance: Eight countries jointly against China“ (2020, June 7th). *B92*. Available at: https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2020&mm=06&dd=07&nav_category=78&nav_id=1692614. [in Serbian]

- I. Š. M. (2020, November 2nd). Huawei Company is suing Warsaw and Bucharest. *Danas*. Available at: <https://www.danas.rs/svet/kompanija-huavej-tuzi-varsavu-i-bukurest/>. [in Serbian]
- Janković, A. (2017). *Economic development of China – connecting on the Chinese way*. Belgrade: Centar za istraživanje povezivanja Puta svile – CIPO. [in Serbian]
- Jinping, X. (2014). *The Governance of China*. Beijing: Foreign Languages Press.
- Jinping, X. (2017, October 18th). *Secure a Decisive Victory in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects and Strive for the Great Success of Socialism with Chinese Characteristics for a New Era*. Speech delivered at the 19th Nacional Congress of the Communist Party of China, Beijing.
- Jinping, X. (2019). Jointly take on responsibilities of time and advance global development. In: R. Pušić (ed). *Almanach of the Confucius Institute*. Belgrade: Faculty of Philosophy and Čigoja štampa. [in Serbian]
- Kavaja, J. (2020, May 5th). America and the Western countries are increasing their accusations of China. *Politika*. [in Serbian]
- Kilibarda, Z. (2008). *Osnovi Geopolitike*. Belgrade: Faculty of Security Studies, University of Belgrade. [in Serbian]
- Lalić, V. (2020, April 12th). Francis Fukuyama exclusively for *Nedeljnik*: Neoliberalism is done. *Nedeljnik*. Available at: <https://www.nedeljnik.rs/fransisfukujama-ekskluzivno-za-nedeljnik-neoliberalizmu-je-odzvnilo/>. [in Serbian]
- Mančang, L. (2018, March 2nd). Traditional friendship opens up a new chapter: through cooperation and joint activities we strive for prosperity. *Politika*. [in Serbian]
- Mitrinović, B. (2020, July 7th). Merkel: We do not know if the liberal system will win. *Politika*. Available at: <http://www.politika.rs/scc/clanak/457904/Merekelova-Ne-znamo-da-li-celiberalni-sistem-pobediti>. [in Serbian]
- Multilateralism is important. (2020, October 1st). *Politika*. [in Serbian]
- „New global ranking of military power has been published: Serbia ahead of Croatia“ (2021, March 9th). *B92*. Available at: http://www.b92.net/biz/vesti/svet.php?yyyy=2021&mm=03&dd=09&nav_id=1824204. [in Serbian]
- Obradović, Ž. (2016). „Belt and Road“ – Balkan perspective (political and security aspects). In: V. N. Cvetković, Š. Binhong (eds). *New Silk Road – Balkan Perspective (political and security aspects)*, 83–97. Belgrade: Faculty of Security Studies, University of Belgrade. [in Serbian]
- Obradović, Ž. (2018a). „Belt and Road“ in the Balkans and Serbia (the challenges of cooperation). In: V. N. Cvetković (ed.) *New Silk Road – European Perspective (Security challenges/risks within the 16 + 1 Initiative)*, 157–177. Belgrade: Faculty of Security Studies, University of Belgrade. [in Serbian]
- Obradović, Ž. (2018b). Serbia and Balkans on the „New Silk Road“ (Economic and Chropolitical Aspects of China’s Cooperation with Balkan Countries). In: Y. Jiemian and Ž. Obradović (eds). *The Belt and Road and Centrl and Eastern Europe*, Shanghai: Institute for International Studies (SIIS).
- Obradović, Ž. (2020a). „Covid-19 Pandemic: Consequences in the International Community“. In: Z. Jeftić and M. Kopanja (eds) *Infectious Diseases as a global security challenge – Covid-19 Pandemic: reality and consequences*, 9–42. Belgrade: Faculty of Security Studies and Institute of International Politics and Economics. [in Serbian]

- Obradović, Ž. (2020b). „Geopolitical interests of great powers in the Balkans during the last decade and the Kosovo question“. In: Z. Jeftić and N. Stekić (eds) *The Challenges of the contemporary world: strategic action of states or the result of global and local causes and processes*, 176–200. Belgrade: Faculty of Security Studies, University of Belgrade and Institute of International Politics and Economics. [in Serbian]
- Obradović, Ž., Jeftić Z., Stanojević P. (2019). Global Relations in the International Community and Cooperation between Serbia and China in the Implementation of the Belt and Road Initiative. In: L. Zuokui (ed.) *The Cooperation between China and Balkan Countries under the Belt and Road Initiative*. Beijing: China - CCEC Think Tank Book.
- Office of the Heading Grup for the Belt and Road Initiative. (2017, May). *Building The Belt and Road Concept; Practice and China's Contribution*. Beijing: Foreign Languages Press. Co. Ltd.
- Steger, M. (2005). *Globalization*. Sarajevo: Šahinpašić. [in Serbian]
- „The Americans have decided: Five Chinese companies are a national security threat“ (2021, March 15th). *B92*. Available at: http://www.b92.net/biz/vesti/svet/php.?yyy=2021&mm=03&dd=13&nav_id=1826122. [in Serbian]
- 92 | „The change of leaders in front of our eyes! EU urgently demands a harsher strategy towards China, because the US is losing in the game of thrones“ (2020, May 25th). *Kurir*. Available at: <https://www.kurir.rs/planeta/3470183/smena-vladara-sveta-pred-nasim-ocimaeu-hitno-zahteva-ostriju-strategiju-prema-kini-jer-amerika-gubi-u-igri-prestola>. [in Serbian]
- „The power of China shook the entire system: ‘Monde’ on EU, UN and the Health Crisis: The US is no longer the leader of the world!“ (2020, May 1st). *Kurir*. Available at: <https://www.kurir.rs/planeta/3456705/moc-kine-je-uzdrmla-ceo-sistem-mondbez-dlake-na-jeziku-o-eu-un-zdravstvenoj-krizi-amerika-vise-nije-vodja-sveta>. [in Serbian]
- „The transition of power is happening in front of our eyes! EU urgently demands a harsher strategy towards China, because the US is losing the role of the greatest power“ (2020, May 26th). *Novosti*. Available at: <https://www.novosti.rs/vesti/planeta.299.html:866901-Smena-MOCI-sedesava-pred-nasim-ocima-EU-hitno-zahteva-OSTRIJU-strategiju-prema-KINI-jerAmerika-gubi-ulogu-NAJVECE-SILE>. [in Serbian]
- „This is the end of economy as we know it“ (2020, May). *Nedeljnik*, No. 56. [in Serbian]
- United Nations. (2019). *2019 Revision of World Population*. Available at: [https://population.un.org/wpp/Download/Files/1Indicators%20\(Standard\)EXCEL_FILES/1_Population/WPP2019_POP_F01_TOTAL_POPULATION_BOTH_SEXES.x1sx](https://population.un.org/wpp/Download/Files/1Indicators%20(Standard)EXCEL_FILES/1_Population/WPP2019_POP_F01_TOTAL_POPULATION_BOTH_SEXES.x1sx).
- Vujić, T. (2020, June 27th). IMF: Crisis like the world has never seen. *Politika*. Available at: <http://www.politika.rs/scc/clanak/457157/MMF-Kriza-kakvu-svet-nije-video>. [in Serbian]
- Zuokui, L. (2016). „The 16 + 1 Cooperation in the Context of the „Belt and Road“ Initiative“. In: V. N. Cvetković, Š. Binhong (eds). *New Silk Road – Balkan Perspective (political and security aspects)*, 43–68. Belgrade: Faculty of Security Studies, University of Belgrade. [in Serbian]
- Zuokui, L. (2017). *The Cooperation between China and the Central & Eastern European Countries (16 + 1), 2012–2017*. Beijing: Social Sciences Academic Press.
- Wang, Y. (2016). *The Belt and Road Initiative – What will China offer The World in its rise*, Beijing: New World Press.

Žarko V. Obradović
University of Belgrade
Faculty of Security Studies
Belgrade (Serbia)

Elements of Global Superiority of the People’s Republic of China in the 21st Century

Summary

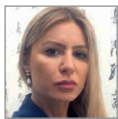
The Chinese state has existed for more than five thousand years and in the history of human society it has always presented its own specific civilizational attainment, which exerted a considerable influence on the Asian region. In the years since its creation on October 1, 1949, and especially in the last decade, New China has stepped out beyond the region of Asia onto the global scene. With its economic power and international development projects (amongst which the Belt and Road projects stands out), China has become a leader of development and the promoter of the idea of international cooperation in the interests of peace and security in the world and the protection of the future of mankind. This paper will attempt to delineate the elements of the development of the People’s Republic of China in the 21st century, placing a special focus on the realization of the Belt and Road initiative and the results of the struggle against the Covid-19 pandemic, all of which have made China an essential factor in the power relations between great global forces and the resultant change of attitude of the United States of America and the European Union towards China. Namely, China has always been a large country in terms of the size of its territory and population, but it is in the 21st century that the PR of China has become a strong state with the status of a global power. Such results in the organization of society and the state, the promotion of new development ideas and the achievement of set goals, would not have been possible without the Communist Party of China, as the main ideological, integrative and organizational factor within Chinese society. In its activities, the Chinese state sublimates the experiences of China’s past with an understanding of the present moment in the international community and the need of Chinese citizens to improve the quality of life and to ensure stable development of the country. The United States and the European Union are taking various measures to oppose the strengthening of the People’s Republic of China. These include looking after their interests and preserving their position in the international community, while simultaneously trying, if possible, to avoid jeopardizing their economic cooperation with China.

| 93

Keywords: China, global power, Belt and Road, United States of America, European Union, international relations

Низ технолошких напредних аутоматизованих линија за производњу флоат стакла
које је изградило предузеће у провинцији Хебеи

Сања З. Арежина^[1]

Универзитет у Хонгконгу
Хонгконг (НР Кина)
Влада Републике Србије
Београд (Република Србија)

УДК 339.727.24:327(510)

339.92(510:100)

Прегледни научни рад

Примљен 25. 05. 2021.

Прихваћен 31. 05. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32397

НР Кина као „одговорна велика сила“ – кинески модел инвестиција и помоћи иностранству

Сажетак: Народна Република Кина је недуго након оснивања почела да спроводи политику давања инвестиција и помоћи иностранству. Иако су мотиви за то били различити у деценијама које су уследиле, кинеско руководство никада није одустало од одлуке да давање инвестиција и помоћи иностранству буде централни део кинеске спољне политике. Да би доказала основну хипотезу да је основни разлог развоја кинеског модела давања инвестиција и помоћи иностранству намера кинеског руководства да покаже да Народна Република Кина представља „одговорну велику силу“ која доприноси решавању важних глобалних проблема, док у исто време ради на остваривању најважнијег циља – достизања „кинеског сна“ до 2049. године, ауторка користи структурално-функционалну анализу и компаративну анализу.

Кључне речи: Кина, одговорна велика сила, кинески сан, инвестиције, помоћ

Увод

Читав век је прошао од 1. јула 1921. када је на тајном састанку у Шангају основана Комунистичка партија Кине. Након што је однела победу у грађанском рату, ова партија је 1949. основала Народну Републику Кину. Током наредних неколико деценија, руководство партије успело је да Културном револуцијом економски и друштвено разрушену и међународно изоловану државу трансформише у снажну и утицајну чланицу међународне заједнице. Без обзира на

смену државно-партијског руководства и честе промене у окружењу, циљеви који су постављени након оснивања НР Кине остали су исти – обезбеђивање довољно хране и енергената за становништво, присаједињење свих кинеских територија и опстанак Комунистичке партије Кине на власти (Arežina, 2018, str. 15). Дакле, може се рећи да је основна кинеска мера за националну моћ и самопоштовање уткана у две речи: јединство и стабилност.

У складу с овим циљевима, недуго након оснивања НР Кина почела је да спроводи

[1] sanja_arezina@yahoo.com

политику давања инвестиција и помоћи иностранству. Иако су мотиви за то били различити у деценијама које су уследиле, кинеско руководство никада није одустало од одлуке да давање инвестиција и помоћи иностранству буде централни део кинеске спољне политике. Током педесетих и шездесетих година 20. века, средства која је Пекинг издвајао у ту сврху била су велика. Отпочињањем политике „реформи и отварања према свету“ 1978. кинеско руководство почело је да смањује количину средстава коју је издвајало у ову сврху, пре свега због потребе да их преусмери у модернизацију земље (Selden, 1978).^[2] Тек на почетку 21. века, захваљујући свом изузетном економском расту и значајним финансијским ресурсима, НР Кина је поново почела да издваја значајнија средства за ову намену, на билатералном и мултилатералном нивоу.

Иако неки западни аутори имају сумње у мотиве кинеског инвестирања и давања помоћи иностранству, ауторка износи хипотезу да кинеско руководство развија модел давања инвестиција и помоћи иностранству с намером да покаже да НР Кина представља „одговорну велику силу“ (*Fuzeren de Daguo*) која доприноси решавању важних глобалних проблема (Zoellick, 2005), док у исто време ради на остваривању

најважнијег циља – достизања „кинеског сна“ до 2049. године (Gong, 2013).^[3]

У претходном периоду, истраживања о моделу инвестиција и помоћи иностранству углавном су била фокусирана на опште информације о инвестицијама и помоћи коју НР Кина даје иностранству. Ради се, пре свега, о подацима о структури, обиму и начину давања инвестиција и помоћи иностранству, као и институцијама које спроводе ову политику.^[4] У овом истраживању акценат је стављен на факторе који су утицали на кинеско руководство да развија модел давања инвестиција и помоћи иностранству заснован на Пекиншком консензусу. Да би доказала основну хипотезу, ауторка користи структурално-функционалну анализу како би ближе објаснила кинески модел давања инвестиција и помоћи иностранству, као и његов утицај на суседне државе и међународну заједницу. Такође, она користи компаративну анализу како би извршила поређење овог модела са западним моделом који је заснован на Вашингтонском консензусу и поређење система давања кинеске мултилатералне помоћи иностранству са системом добијања помоћи преко система OECD, који је својствен западним државама. У истраживању ће бити коришћене

[2] У то време, НР Кина била је једна од 20 најмање развијених држава у свету, чији је БДП по глави становника износио 208 долара.

[3] Председник Си Ђинпинг је на Трећем пленуму 18. конгреса КПК у новембру 2012. споменуо визију „кинеског сна“, која је накнадно објашњена као остварење великог броја унутрашњих реформи којима ће НР Кина постати држава благостања.

[4] Ради се о следећим истраживањима: Wolf, C. J., Wang, X., Warner, E. (2013). *China's Foreign Aid and Government Sponsored Investment Activities – Scale, Content, Destinations and Implications*. Washington D. C.: RAND Corporation; Brautigam, D. (2009). *The Dragon's Gift*. New York: Oxford University Press; Arežina, S. (2018). *China in Europe*. Belgrade: Institute of European Studies и други.

релевантна академска литература и политичка документација, изјаве званичника и вести из међународних медија. Ради аутентичности, истраживање је обogaћено неформалним разговорима које је ауторка имала са званичницима, аналитичарима, истраживачима и новинарима, који су били директно укључени у различите аспекте давања кинеских инвестиција и помоћи иностранству.

Чланак се састоји од пет делова. У уводном делу ауторка наводи контекст у коме ће се истраживање обавити, објашњава суштину проблема којим ће се бавити и поставља хипотезе. У другом делу објашњава историјат давања кинеских инвестиција и помоћи у иностранству. У трећем делу она наводи факторе који су утицали на НР Кину да развија модел инвестиција и помоћи иностранству. У четвртном делу објашњава врсте и начин давања инвестиција и помоћи иностранству. У закључним разматрањима биће сумирани истраживање и закључци до којих се дошло, након чега ауторка даје пројекцију у ком правцу ће се развијати кинеска политика давања инвестиција и помоћи иностранству.

Историјат давања кинеских инвестиција и помоћи иностранству

Након оснивања 1949. године, иако и сама суочена с блокадом и ембаргом услед губитка наклоности и подршке Запада, НР Кина почела

је да даје инвестиције и помоћ иностранству. Средства која је Пекинг издвајао у ту сврху педесетих и шездесетих година 20. века била су прилично велика и највећим делом давана су као подршка националној независности и развоју економија. Током седамдесетих година НР Кина наставила је с давањем инвестиција и помоћи иностранству превасходно како би парирала утицају Совјетског Савеза. Помоћ је претежно давана социјалистичким земљама с којима је имала развијене партијске везе, марксистичко-лењинистичким покретима и неким суседним државама (Brautigam, 2009, str. 32).^[5]

Након преузимања столице у Уједињеним нацијама од Тајвана 1971. године, Пекинг полако почиње да смањује количину средстава која су издвајана у ову сврху. Разлог за то јесте што економски и друштвено разрушена након Културне револуције, политике „великог скока напред“ и кампање „100 цветова“ НР Кина није имала много тога да понуди ни сопственом становништву, а камоли свету. Зато је било неопходно да се окрене сопственом развоју, реформама и модернизацији земље, за шта јој је, пре свега, било неопходно мирно окружење. Међутим, велики „архитекта“ реформи Денг Сијаопинг (Deng Xiaoping) остао је доследан својој тврђњи „да је помоћ иностранству била права ствар у прошлости, права ствар у садашњости и да ће бити права ствар и када се Кина развије“. У наредних неколико деценија, он ће поставити темеље променама у спољној политици и економији увођењем политике „реформи и

[5] Пре свега, ради се о Албанији, Румунији, Вијетнаму, Северној Кореји и Кампучији (данашња Камбоџа).

отварања према свету“, „осмех дипломатије“ и доктрине „24 карактера“ (политика „бити стрпљив“; Kissinger, 2011, str. 539)^[6] које ће у следећих 35 година трансформисати НР Кину из Културном револуцијом економски и друштвено разрушене и међународно изоловане државе у снажну и утицајну чланицу међународне заједнице.

Захваљујући успешној стратегији економске модернизације, чији је први корак био „поздрављање уласка“ (*Yin Yinlai*) значајних инвестиција из иностранства, НР Кина је без великих проблема пребродила азијску финансијску кризу 1997–1998. године и крајем деведесетих година 20. века и почетком 21. достигла високу стопу штедње и девизних резерви (Cheng, 2014, str. 1433; Trading Economics, 2017).^[7] То је омогућило да након уласка у Светску трговинску организацију (СТО) 2001. крене с другом фазом економске модернизације – политиком „изласка на страна тржишта“ (*going out* политика, *Zou Chuqu*) вишка капитала с циљем да се продуби приступ страним тржиштима, природним ресурсима и напредним технологијама, доносећи додатни раст и стабилизацију. Ова политика је укључена у Десети петогодишњи план (2001–2005) чиме је формализована као једна од „четири модернизације“ и примарни циљ економског развоја (Arežina, 2016, str. 14). То је значило да Пекинг поново отпочиње с из-

двајањем значајнијих средстава за давање инвестиција и помоћи иностранству.

У Једанаестом петогодишњем плану (2006–2010) влада је подстакла компаније да „и даље иду напоље“ (*Jinyibu Zouchuqu*), како би више капитала усмериле од спекулативног инвестирања у некретнине и берзу, и да би се олакшао већи притисак на кинеску валуту јуан. Државни савет је донео одлуку да треба наставити с даљим реформама инвестиционог система. Комисија за национални развој и реформу сачинила је списак природних ресурса и технологија на које кинеске директне инвестиције треба да се усмере. Фокус је померен с Хонгконга и Макаоа, Северне Америке и Западне Европе на азијски Пацифик, Африку, Латинску Америку и Централну и Источну Европу (16 + 1, 2016).

Након овог документа, кинеско руководство усвојило је Дванаести петогодишњи план (2011–2015), у коме је промовисан наставак примене *going out* политике. Фокус је стављен на „инклузивни раст“, односно на продубљивање дистрибутивне мреже и препознатљивост, као и на стицање напредних технологија и могућности истраживања и развоја (Sagers, 2012). Државни савет је у априлу 2011. објавио прву Белу књигу о иностраној помоћи НР Кине, у којој се наводе следећи принципи: „У пружању помоћи иностранству, Кина даје све од себе да помогне државама корисницама [...] да постави

[6] Денг Сијаопинг је 1991. формулисао ову политичку опоруку, која је била основа кинеског спољнополитичког понашања: „Мирно посматрајте, осигурајте нашу позицију; хватајте се укоштац са стварима мирне главе; кријте наше капацитете и чекајте повољну прилику; успешно се држите по страни и никада не претендујте на вођство.“

[7] У 2001. години НР Кина је била поседник 200 милијарди долара девизних резерви, да би након тога девизне резерве почеле веома брзо да расту, те су на крају 2020. достигле цифру од 3,2 билиона долара.

темељ за будући развој и напредак на путу ка самосталности и независном развоју [...] Кина никад не користи помоћ коју даје иностранству као средство да се меша у унутрашње послове државе примаоца или да тражи политичке привилегије за себе“ (The State Council of the PR China, 2011).

Несигуран економски развој, наставак нестабилности на глобалним финансијским тржиштима и успоравање економског раста развијених држава подстакли су многе државе у развоју да усвоје политике прихватања спољних директних инвестиција као начин да постигну економски раст и направе бољи инвестициони амбијент, што је имало позитиван утицај на планове НР Кине, отворивши јој пут да улаже у државе и регионе широм света (16 + 1, 2016).

Тринаести петогодишњи план (2016–2020) у фокус је ставио реформу кинеског друштва, коју је довео у везу с напредним технологијама. Кинеско руководство сматра да је завршена ера јефтине радне снаге која производи јефтине производе за трећа тржишта. Глобално економско успоравање довело је до мање потражње за кинеским извозом. Конкурентност НР Кине је пала, а кинески производи поскупели су услед повећања плата радника због смањења активне радне снаге, које је резултат старења друштва (због политике „једног детета“), као и због улагања које кинеске компаније имају услед све већих захтева за заштитом животне средине. Стога је неопходно да се економија НР Кине реструктурира од инвестиционог

модела који је заснован на јефтиној радној снази која производи јефтине производе за трећа тржишта, ка потрошачком моделу заснованом на производњи напредних технологија, које ће да купује кинеско становништво (Zapoljskis, 2016). У складу с тим, кинеско руководство је 2015. објавило стратегију „произведено у Кини“ (*Zhongguo Zhizao 2025*; Lemton, 2015, str. 38)^[8] да би већ у августу 2017. донело рестриктивне прописе, којима је појачана контрола над финансијским средствима која излазе из земље ради јачања економије и смањења улагања у секторе који нису од централног интереса за владу, нити у складу с државним дугорочним циљевима и директивама (Hsu, 2017).

Нови Четрнаести петогодишњи план (2021–2025) узима у обзир нове међународне околности и појаву ковид 19 пандемије, у складу с којима ставља фокус на „двоструку циркулацију“, која би требало да омогући коришћење свих предности глобализације уз истовремено коришћење сопствених капацитета. То значи да ће један део финансијских средстава који је у претходном периоду одлазио у иностранство посредством инвестиција и помоћи бити донекле смањен и усмерен на јачање кинеске привреде. Крајњи циљ јесте да кинеско друштво постане самодовољно и независно од европског, америчког или афричког тржишта и да се формира „друштво средње класе“ које ће имати довољно висок животни стандард да може да купује високотехнолошке производе кинеских компанија (Arežina, 2018, str. 17).

[8] Стратегија има за циљ јачање кинеске индустрије високе технологије и пласирање ових производа широм света.

У складу с овим плановима, прилагођавали су се иницијативе и пројекти које је кинеско руководство покретало у међувремену. Највећа и глобално најпознатија кинеска иницијатива „Један појас, један пут“ (Yidai Yilu) промовисана је 2013. с циљем да повеже два економски развијена краја Евроазије (Западну Европу и источни део НР Кине), али и остале континенте – Африку, Јужну Америку и Аустралију. Процењује се да овај пројекат обухвата око 4,4 милијарде људи (64% светске популације) и државе које праве око 40% светског БДП. Према најавама кинеског председника Си Ђинпинга (Xi Jinping) из 2017. године, очекује се да вредност овог пројекта достигне преко хиљаду милијарди долара, при чему би креирао запослење за неколико милиона људи и генерисао више од 100 милијарди долара прихода од пореза. Зато га је назвао „пројектом века“ који би требало да донесе благодат свим државама које се налазе дуж „новог пута свиле“ (Kynge, Wheatley, 2020, December 11).

Фактори који су утицали на НР Кину да развија модел инвестиција и помоћи иностранству

Многобројни фактори током деценија утицали су на кинеско руководство да настави с политиком инвестиција и помоћи иностранству. Неки од фактора били су изразито доминантни само у одређеном периоду, да би касније њихов утицај

слабио, а јачао утицај других фактора, док су неки од њих све време били константни. Стога ће у наставку бити наведени најважнији од њих.

Први фактор је жеља кинеског руководства да НР Кина буде представљена као партнер на ког државе, посебно оне с којима има добре односе, могу да се ослоне. Овај фактор био је актуелан још током педесетих и шездесетих година 20. века, када се Пекинг и сам борио с блокадом и ембаргом услед губитка наклоности и подршке Запада. Кинеско руководство сматрало је да је неопходно пружити подршку свим државама које су желеле да остваре независност и развију своје економије, како би кроз сарадњу с њима НР Кина разбила економску блокаду наметнуту са Запада. Након завршетка хладног рата, као пандан западном Вашингтонском консензусу. НР Кина је развила сопствени „тржишно-лењинистички“ модел пружања економске помоћи, назван Пекиншки консензус (Cooper Ramo, 2004, str. 39).

Други значајан фактор који је утицао на НР Кину да инвестира и даје помоћ иностранству јесте задовољење потреба унутрашњег тржишта за животно важним ресурсима и прекоморским тржиштима за дистрибуцију и продају домаћих производа. Да би могла да реализује овај циљ спољне политике, НР Кина је две деценије радила на развоју инвестиционог модела развоја, стављањем у фокус *going out* политике и указујући на потребу *win-win* сарадње с државама широм света (Zha, Breslin, 2010, str. 67).^[9]

[9] У извозном сектору запослено је чак 45 милиона кинеских радника или око 6% активне радне снаге у континенталном делу земље.

Још један значајан фактор јесте потреба кинеске владе да се, услед страха од губитка куповне моћи долара, ослободи девизних резерви, посебно оних које има у доларима, и пребаци их у злато и друге валуте (тзв. дедоларизација). Разлог за то јесте незадовољство доларом као резервном валутом, које нараста у свету због непрекидне енормне емисије нових количина те валуте, пре свега услед повећања потрошње америчке владе, што изазива страх свих који чувају доларе од губитка његове куповне моћи (Арежина, 2018, стр. 94).

Четврти важан фактор јесте потреба за интернационализацијом кинеских компанија и националне валуте јуана. С тим циљем, кинеско руководство је омогућило излазак на страна тржишта кинеским компанијама у државном власништву и приватним компанијама средње величине. Ове компаније су на основу различитих стратегија пословања добијале новчану помоћ од кинеских финансијских институција, коју су пласирале као инвестиције у друге државе и компаније широм света којима је било потребно улагање у различите пројекте. У исто време, оне су повећавале своју видљивост стварајући међународни портфолио, преузимајући познате брендове и напредне технологије потребне за развој домаће економије (Hong, Ноу, 2017, стр. 55).

Пети важан фактор јесте потреба НР Кине да повећа своју „меку моћ“. Наиме, давање инвестиција и помоћи иностранству помаже интернационализацији кинеске културе, служећи као вид културне дипломатије, поред 1.000 института „Конфуције“, који постоје широм света, и кинеских културних центара

који промовишу „кинески сан“ на међународном нивоу (по угледу на *Alliance Française*, *British Council* и *Goethe-Institut*; Арежина, 2018, стр. 98).

Шести фактор јесте јачање кинеског положаја у међународним организацијама. НР Кина је на томе радила још педесетих и шездесетих година 20. века како би заузела место у Уједињеним нацијама (уместо Тајвана), њеним специјализованим агенцијама и другим међународним организацијама (Miljanić, 1996, стр. 30). С тим циљем, НР Кина је још педесетих година 20. века успоставила сопствени систем давања мултилатералне помоћи иностранству без укључивања у оквир помоћи ОЕЦД-а, који је својствен западним државама. Развијено је релативно блиско партнерство с глобалним и регионалним мултилатералним развојним организацијама, као што су Програм Уједињених нација за развој, Светска банка, Азијска развојна банка и др. У последњих неколико година, форме и облици мултилатералне помоћи коју НР Кина даје постали су знатно разноврснији и диверзификованији, а количина новца која се опредељује у ту сврху знатно је повећана. У међувремену, Пекинг је развио и сопствене мултилатералне развојне институције, попут Азијске инфраструктурне и инвестиционе банке (Hong, Ноу, 2017, стр. 11).

У исто време, НР Кина је развојем модела давања инвестиција и помоћи иностранству желела позитивно да утиче на западне државе и међународне организације да повећају инвестиције и помоћ иностранству за развој инфраструктуре и смање политичка условљавања (Milanović, 2021, Мау 21). Тако су САД

2017. отпочеле „тихе разговоре“ с америчким партнерима како створити алтернативне механизме финансирања у односу на иницијативу „Један појас, један пут“, које би понудили државама којима је потребан прилив капитала. С тим у вези, с Јапанском банком за међународну сарадњу и Удружењем европских институција за финансирање развоја потписани су меморандуми ради промовисања сарадње на „одрживим инвестицијама“ у државама у развоју и промовисању „демократских вредности, самоодрживих друштава и јачања најбољих пракси“ (Smith, 2018). Две године касније, крајем марта 2021, амерички председник Џо Бајден (Joe Biden) предложио је премијеру Уједињеног Краљевства Борису Џонсону (Boris Johnson) стварање инфраструктурног плана, вредног више хиљада милијарди долара, који би представљао алтернативу поменутој кинеској иницијативи у државама у развоју (Aljazeera, 2021, March 26). Сличну сарадњу, само у Индо-пацифичком региону, средином априла 2021. председник Бајден предложио је јапанском премијеру Јошихиде Суга (Yoshihide Suga; Miki, 2021, April 6).

Међутим, вероватно најважнији фактор јесте очување територијалног интегритета и присаједињење свих кинеских територија које је Кина изгубила током „века понижења“. Устав НР Кине сугерише да је „свети циљ“ поновног уједињења земље задатак сваког Кинеза и неизбежан историјски ток (Medeiros, 2009). Јачајући партнерства с државама широм света, НР Кина ради на реализацији свог циља, док истовремено доноси благодат другим државама.

Кинеске инвестиције и помоћ иностранству

Откако је НР Кина достигла економску стабилност почетком 21. века, количина кинеских директних инвестиција у иностранству постала је много већа. Наиме, за разлику од периода 1982–1989, када су стране директне инвестиције у иностранству износиле мање од 500 милиона долара, у периоду 1990–1999. овај износ порастао је на нешто изнад две милијарде долара, док су 2000. године кинеске директне инвестиције у иностранству износиле мање од 2,3 милијарде долара. С почетком примене *going out* политике 2001. године, кинеске директне инвестиције су порасле. Највише је улагано припајањем или преузимањем већ постојећих познатих компанија или оснивањем *joint venture*. Тако су кинеске инвестиције у иностранству 2005. достигле 72,4 милијарде долара и наставиле да се повећавају сваке године, да би 2015. износиле 135,6 милијарди долара (Blanchard, 2017, April 14). Процењује се да је од почетка политике „реформи и отварања према свету“ до 2020. НР Кина пласирала преко 1.500 милијарди долара директних инвестиција у свет (World Economic Forum, 2017; EY, 2021). То је премашило пројекције Данијела Розена (Daniel Rosen) и Тила Ханемана (Thilo Hanemann) који су 2010. тврдили да ће до 2020. „у свету вредност токова кинеских директних инвестиција бити знатно већа од хиљаду милијарди долара, а да ће њихов значајан део бити намењен развијеним тржиштима“ (Rosen, 2009).

Како није постојало планско и рационално улагање кинеског капитала у иностранству, у

августу 2017. руководство НР Кине донело је одређене рестриктивне прописе како би појачало контролу над финансијским средствима која излазе из земље и тиме ојачало кинеску економију и смањило улагање у секторе који нису од централног интереса за владу, нити у складу с државним дугорочним циљевима и директивама. У вези с тим, Државни савет и Национална комисија за развој и реформу извршили су усклађивање директних инвестиција у иностранству с приоритетима државне политике установивши три категорије директних инвестиција: забрањене, ограничене и оне које се охрабрују. Резултат тога био је да су у 2017. години кинеске директне инвестиције у иностранству опале за 46%, јер су у складу с препорукама драстично смањена улагања у некретнине, хотеле, биоскопе и забавне садржаје у иностранству, а повећане инвестиције које се пласирају у оквиру иницијативе „Један појас, један пут“ (Hsu, 2017, August 28).

Када је у питању давање кинеске помоћи иностранству, Пекинг је развио сопствени модел – помоћ с кинеским карактеристикама – заснован на Пекиншком консензусу који не користи политику „штапа и шаргарепе“ за разлику од западног модела који је укорењен у идејама Маргарет Тачер (Margaret Thatcher) и Роналда Регана (Ronald Reagan), односно на Вашингтонском консензусу који се заснива на сету мера, које прималац помоћи треба да испуни, познатим као „шок терапија“, попут

консолидације државног буџета, фискалне дисциплине и др. У складу с кинеским прагматизмом и идеализмом, овај модел утемељење налази у пет начела мирољубиве коегзистенције која су установљена 1954. године, осам принципа кинеске помоћи иностранству, које је Џоу Енлај (Zhou Enlai) објавио на турнеји по Африци 1964. године, четири принципа економске и техничке сарадње, које је Џао Цијанг (Zhao Ziyang) објавио током посете Африци почетком 1983. године^[10] и *going out* политици (Bernasconi-Osterwalder *et al.*, 2013, str. 1–2). У исто време, кинески модел помоћи заснива се на три принципа: иновације и прилагодљивост локалним условима (ангажовање напредне технологије радије него ширење технологија ниског нивоа), одрживост и стабилност (улагање у инфраструктуру и природне ресурсе) и очување независности (немешање у унутрашњу политику држава корисница као једно од пет начела мирољубиве коегзистенције; Jurišić, 1999, str. 38).

Кинеска помоћ иностранству може се поделити на билатералну и мултилатералну помоћ. Постоји најмање девет врста билатералне помоћи које НР Кина даје иностранству: медицински тимови, обука и стипендије, хуманитарна помоћ, млади волонтери, отпис дуга, буџетска подршка, пројекти „кључ у руке“ (инфраструктура, фабрике итд.), помоћ у науци и техничка помоћ. Неке од ових врста помоћи у примени су дужи период, док су друге потпуно

[10] Ови принципи дефинисали су да нуђење техничке и менаџерске сарадње није мешање у унутрашње послове држава, већ помоћ да се изгради самопоуздање.

нове (Bernasconi-Osterwalder *et al.*, 2013, str. 105).^[11] Међутим, најчешће се мисли на три начина давања финансијске помоћи: грантови (бесповратна помоћ),^[12] бескаматни зајмови и повлашћени зајмови.

Када је у питању мултилатерална помоћ, НР Кина је још педесетих година 20. века успоставила сопствени систем давања помоћи иностранству, мимо оквира помоћи ОЕСД-а који је својствен западним државама. Разлог за то јесте што се НР Кина и даље декларише као држава у развоју, те помоћ која стиже из Пекинга има мањи проценат гранта у односу на помоћ која се добија преко система ОЕСД, због чега западне институције кинеску помоћ иностранству често квалификују као Званично развојно финансирање (ODF), а не као Званичну развојну помоћ (ODA; Hong, Hou, 2017, str. 51).

НР Кина успоставила је релативно блиско партнерство с глобалним и регионалним мултилатералним развојним организацијама, као што су Програм Уједињених нација за развој, Светска банка, Азијска развојна банка и др. (Hong, Hou, 2017, str. 51). У почетку се кинеска мултилатерална помоћ иностранству састојала само од две форме помоћи: донација и плаћања чланства у међународним организацијама. С развојем система давања мултилатералне помоћи иностранству долази до њихове

диверзификације, те се може рећи да данас постоје донације и чланарине у међународним организацијама, финансирање капитала и зајмови и пројектна сарадња с међународним организацијама (Јуришић, 1999, str. 38).

Кинески извори тврде да је НР Кина у периоду од 1950. до 2016. обезбедила више од 400 милијарди јуана помоћи иностранству, да је започето више од 5.000 пројеката, од чега је завршено скоро 3.000, и да је одржано преко 11.000 тренинг програма у НР Кини за више од 260.000 чланова особља из других држава у развоју (World Economic Forum, 2017). Према подацима Државног савета НР Кине, само у периоду 2013–2018. кинеске финансијске институције алоцирале су 270,2 милијарде јуана помоћи иностранству, које су подељене у три категорије – грантови, бескаматни зајмови и повлашћени зајмови (The State Council of the PR China, 2021). Значајан део ове врсте помоћи одлази на 2.600 пројеката, вредних 3.700 милијарди долара, који су покренути у оквиру иницијативе „Један појас, један пут“ (Aljazeera, 2021, March 26).

Услед појаве ковид 19 пандемије дошло је до смањења кинеског економског раста са 6% у 2019. години на 2,3% у 2020. години (Cheng, 2021). То је за последицу имало увођење политике „двоструке циркулације“, у складу с којом ће

[11] Око 42% пројеката који се финансирају односи се на пројекте за развој природних ресурса, 40% односи се на инфраструктурне пројекте и оне који имају везе с рудама, минералима и металима, а 18% односи се на пројекте изградње лука, школа, електрана, као и грантове, хуманитарну и техничку помоћ.

[12] Треба направити разлику између гранта, који је углавном у кинеској валути – јуану, и готовинске донације, која се даје као брз одговор на ванредне ситуације или катастрофе и која се објављује у доларима.

кинеске финансијске институције део средстава преусмерити на домаће тржиште, док ће остатак наставити да усмеравају у иностранство (Kynge, Wheatley, 2020, December 11).

Иако је појава ковид 19 пандемије довела до значајног пада кинеске помоћи иностранству са 75 милијарди долара, колико је износила на врхунцу у 2016. години, на четири милијарде долара у 2020. години (Kynge, Wheatley, 2020, December 11), свесна своје улоге „одговорне велике силе“, НР Кина је током 2020. почела да развија нову компоненту иницијативе „Један појас, један пут“ – здравствени пут свиле. У оквиру ње, Пекинг је послао државама помоћ за подршку у реаговању на ковид 19 пандемију и економски и социјални опоравак државама у развоју у износу од две милијарде долара. Кинеско руководство је обезбедило 300 милиона доза ковид 19 вакцина, од чега је помоћ у виду бесплатних вакцина послата у више од 80 држава у развоју којима су биле хитно потребне и извезене су вакцине у 43 државе. Такође, НР Кина послала је помоћ у медицинској опреми у више од 150 држава и 13 међународних организација, обезбедивши на тај начин преко 280 милијарди маски, 3,4 милијарде заштитних одела и четири милијарде ковид 19 тестова. Успоставила је механизме здравствене сарадње између кинеских здравствених институција и здравствених институција у разним регионима, а партнерским државама послати су медицински тимови да их саветују како да унапреде здравствене системе ради успешнијег одговора на ковид 19 пандемију (Xinhua, 2021, May 21). Осим тога, НР Кина је због тешке ситуације с

јавним буџетима отписала дуг најсиромашнијим земљама у вредности од 2,1 милијарда долара и договорила рефинансирање дугова с 23 државе у вредности од 1,3 милијарде долара (Qiu, Woo, 2020, November 20). Као помоћ у наредном периоду, на Глобалном здравственом самиту, одржаном 21. маја 2021, кинески председник Си Ђинпинг најавио је нови пакет помоћи за економски и социјални опоравак државама у развоју у износу од три милијарде долара (у наредне три године) и пренос технологије прављења ковид 19 вакцина државама у развоју с циљем заједничке производње (Xinhua, 2021, May 21).

| 105

Закључак

Полазна основа овог истраживања јесте дугорочна политика давања инвестиција и помоћи иностранству, коју је кинеско руководство почело да спроводи након оснивања Народне Републике Кине 1949. године. Иако се количина средстава која је опредељивана у ову сврху мењала у складу с околностима у којима је кинеско руководство водило државу, никада се није одустало од овакве врсте сарадње са суседним државама и међународном заједницом, чак ни у периоду када је Народна Република Кина била једнако сиромашна као и државе које су од ње примале помоћ, нити када јој је приоритет постао усмеравање свих финансијских капацитета у економски развој.

Како је за доказивање хипотезе најважнији ангажман кинеског руководства по питању решавања важних глобалних проблема, док у

исто време раде на остваривању најважнијег циља – достизања „кинеског сна“ до 2049. године, ауторка је у истраживању акценат ставила на факторе који су утицали на кинеско руководство да развије посебан модел давања инвестиција и помоћи иностранству који је заснован на Пекиншком консензусу. Током истраживања, дошла је до закључка да су неки од фактора били изразито доминантни само у одређеном периоду, да би касније њихов утицај слабио, а јачао утицај других фактора, док су неки од њих све време били константни. Сви фактори деловали су позитивно на кинеско руководство да пронађе *win-win* решења и настави с давањем инвестиција и помоћи иностранству, упркос променама кинеских приоритета током спровођења политике „реформи и отварања према свету“ и ковид 19 пандемије.

У исто време, ауторка је дошла до закључка да се модел давања инвестиција и помоћи иностранству значајно разликује од западног модела који основу има у Вашингтонском консензусу, да се систем давања кинеске мултилатералне помоћи иностранству разликује од помоћи која се добија преко система OECD који је својствен западним државама, да развијајући такмичење са Западом овај модел значајно доприноси повећању инвестиција и помоћи иностранству (посебно државама у развоју), као и да, иако су се мењали начин давања и количина средстава која је опредељивана од стране кинеског руководства са сврхом инвестирања и давања помоћи иностранству, овај модел је ипак деценијама остао централна тачка кинеске спољне политике.

У вези с тим, указала је на то да је током деценија развоја кинеско руководство настојало да контролише и усмерава развој овог модела усклађујући га с плановима за рационално улагање кинеског капитала у иностранству. Сходно томе, у августу 2017. влада је донела одређене рестриктивне прописе, који су за циљ имали јачање контроле над финансијским средствима која излазе из земље, оздрављење кинеске економије и смањење улагања у секторе који нису од централног интереса за кинеску владу и нису у складу с државним дугорочним циљевима и директивама. У складу с овим прописима, смањена је количина средстава која је Народна Република Кина пласирала у иностранство у наредним годинама (само у 2017. смањење је износило готово 46%).

Нова промена у количини средстава која излазе из НР Кине уследила је након појаве ковид 19 пандемије и значајног смањења кинеског економског раста. Упркос потреби да део средстава преусмери из иностранства у развој домаћег тржишта и дугорочне планове за остварење „кинеског сна“, ауторка указује на то да кинеско руководство није одустало од намере да Народна Република Кина настави да буде присутна у иностранству. У вези с тим, покренули су нову компоненту иницијативе „Један појас, један пут“ – здравствени пут свиле – захваљујући којој је међународној заједници пружена значајна помоћ током ковид 19 пандемије.

На крају, узимајући у обзир резултате истраживања, ауторка закључује да је кинески модел давања инвестиција и помоћи иностранству умногоме допринео томе да суседне државе и

међународна заједница осете благодат њеног економског развоја. У исто време, НР Кина постала је прва држава у свету по трговинском обиму, друга економска сила, највећи поседник девизних резерви, највећи давалац људства за мировне мисије Уједињених нација, а сиромаштво је искорењено у потпуности. Након појаве ковид 19 пандемије 2020. године, тринаеста генерација кинеског руководства поступила је веома одговорно позивајући међународну заједницу на сарадњу, поштenu дистрибуцију ковид 19 вакцина, одрицање права на интелектуално власништво над вакцинама, у исто време отписавши дуг најсиромашнијим земљама у вредности од 2,1 милијарде долара и договоривши рефинансирање дугова с 23 државе у вредности

од 1,3 милијарде долара (Xinhua, 2021). Све наведено говори у прилог томе да Народна Република Кина представља „одговорну велику силу“, која доприноси решавању важних глобалних проблема, док у исто време ради на остваривању најважнијег циља – достизања „кинеског сна“ до 2049. године.

У наредном периоду, у складу с новом Белом књигом о међународној развојној сарадњи (у којој је реч „помоћ“ замењена речју „развој“), која је објављена 10. јануара 2021, ауторка очекује да ће Пекинг наставити да својим економским растом помаже глобални развој, уз неизбежно прилагођавање новим околностима до којих ће доћи у периоду током и након завршетка ковид 19 пандемије.

References / Литература

- 16 + 1 (2016, January 11). Analysis of China's Investment in CEECs under the New Situation. <http://16plus1-thinktank.com/1/20160111/1091.html>. [In English]
- Aljazeera. (2021, March 26). Biden suggests creating initiative to rival China's Belt and Road. <https://www.aljazeera.com/economy/2021/3/26/biden-suggests-creating-initiative-to-rival-chinas-belt-and-road>. [In English]
- Arežina, S. (2014). Chinese 'going out' policy and its impact on relations with Serbia. *Review of International Affairs LXV* (1153-1154), 5-23. [In Serbian]
- Arežina, S. (2018). *China in Europe*. Belgrade: Institute of European Studies. [In Serbian]
- Bernasconi-Osterwalder, N. et al. (eds) (2013). *Chinese Outward Investment: An emerging policy framework*. IISD, http://www.iisd.org/pdf/2012/chinese_outward_investment.pdf. [In English]
- Blanchard, J.-M. F. (2017, April 14). The Security Implications of China's Overseas Investment Boom. *The Diplomat*, https://www.ey.com/en_cn/china-overseas-investment-network/overview-of-china-outbound-investment-of-q1-2021. [In English]
- Brautigam, D. (2009). *The Dragon's Gift*. New York: Oxford University Press. [In English]

- Cheng, E. (2021, January 17). China says its economy grew 2.3% in 2020, but consumer spending fell. *CNBC*.
<https://www.cNBC.com/2021/01/18/china-economy-release-of-fourth-quarter-full-year-2020-gdp.html>. [In English]
- Cheng, Y. N. (2014). Virtual trading assessment techniques based on China's foreign exchanges reserves data. In: H.-C. Liu, W.-P. Sung, W. Yao (eds). *Computer, Intelligent Computing and Education Technology*. London: Taylor & Francis Group.
<https://doi.org/10.1201/9781315760810>. [In English]
- Chow, L. (2021, February 8). Overview of China outbound investment of 2020. *EY*.
https://www.ey.com/en_cn/china-overseas-investment-network/overview-of-china-outbound-investment-of-2020. [In English]
- Cooper Ramo, J. (2004). *The Beijing Consensus*. London: The Foreign Policy Centre. [In English]
- Gong, W. (2013, November 23). Chinese Experience of Development. Lecture, Seminar „China's issues“. Beijing: Chinese Academy of Governance. [In English]
- Hong, Z., Hou, X. (2017). *China's Foreign Aid*, Singapore: Springer. [In English]
- Hsu, S. (2017, August 28). China's New Capital Controls Expected to Slow Real Estate, but improve Country's Economic Health. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/sarahhsu/2017/08/28/chinas-new-capital-controls-expected-to-slow-real-estate-but-improve-countrys-economic-health/#6e2de76f66fd>. [In English]
- Jurišić, K. (1999). Half a century of the PR China. *Politička misao*, XXXVI (3). 34-44. [In Serbian]
- Kissinger, H. (2011). *On China*. New York: Penguin Press. [In English]
- Kynge, J., Wheatley J. (2020, December 11). China pulls back from the world: Rethinking Xi's 'project of century'. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/d9bd8059-d05c-4e6f-968b-1672241ec1f6>. [In English]
- Lempton, D. M. (2015). *Follow the leader*. Beograd: CIRSD. [In Serbian]
- Medeiros, E. S. (2009). *China as International Actor: Activism, Opportunism and Diversification*. Santa Monica: RAND Corporation. [In English]
- Miki, R. (2021, April 6). US and Japan plan 'Belt and Road' alternative for Indo-Pacific. *NikkeiAsia*.
<https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Indo-Pacific/US-and-Japan-plan-Belt-and-Road-alternative-for-Indo-Pacific>. [In English]
- Milanović, B. (2021, May 21). Competition Can Be Good for the Developing World. *Foreign Affairs*.
https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2021-05-21/competition-can-be-good-developing-world?utm_campaign=fb_daily_soc&utm_source=facebook_posts&utm_medium=social. [In English]
- Miljanić, D. (1996). The oscillations in the US-China relations. *Međunarodna politika*. XXXVII (1042) 29-32. [In Serbian]
- Qiu, S., Woo, R. (2020, November 20). China says has given \$2.1 billion of debt relief to poor countries. *Reuters*.
<https://www.reuters.com/article/us-china-debt-g20-idUSKBN28009A>. [In English]
- Rosen, D. H., Hanemann T. (2009). China's Changing Outbound Direct Investment Profile: Drivers and Policy Implications. *Policy Brief PB09-14*. Washington: Peterson Institute for International Economics. [In English]
- Sagers, C. (2012, May 10). China's 'Going Out' Strategy. *Diplomatic Courier*.
<http://www.diplomaticcourier.com/news/regions/brics/952?showall=1>, 20. 6. 2017. [In English]

- Selden, M. (ed.). (1979). *The People's Republic of China: A Documentary History of Revolutionary Change*. New York & London: Monthly Review Press. [In English]
- Smith, J. (2018). China's Belt and Road Initiative: Strategic Implications and International Opposition. The Heritage Foundation. <https://www.heritage.org/asia/report/chinas-belt-and-road-initiative-strategic-implications-and-international-opposition>. [In English]
- The State Council of the PR China. (2011, April 21). China's Foreign Aid 2011. http://english.gov.cn/archive/white_paper/2014/09/09/content_281474986284620.htm. [In English]
- The State Council of the PR China. (2021, January 10). Full text: China's International Development Cooperation in the New Era. http://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/202101/10/content_WS5ffa6bbbc6d0f72576943922.html. [In English]
- Trading Economics. (2017, August 31). China Foreign Exchange Reserves 1980-2017, <https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>. [In English]
- World Economic Forum. (2017, January 17). President Xi's speech to Davos in full. <https://www.weforum.org/press/2021/01/president-xi-jinping-s-speech-at-davos-agenda-is-historic-opportunity-for-collaboration/>. [In English]
- Xinhua. (2021, May 21). Remarks by Chinese President Xi Jinping at the Global Health Summit. http://www.xinhuanet.com/english/2021-05/21/c_139961512.htm. [In English]
- Zapoljskis, A. (2016, March 17). China has announced that it will triple the standard of living for 70 million people a year. *Fakti*. <http://fakti.org/globotpor/kina/kina-objavila-da-ce-utrostrucavati-zivotni-standard-za-po-70-miliona-ljudi-godisnje>. [In Serbian]
- Zha D., Breslin S. (2010). Oiling the wheels of foreign policy? Energy security and China's international relations. In: Shaun Breslin (ed.) *Handbook of China's International Relations* (64–75). London: Routledge International Handbook. [In English]
- Zoellick, R. B. (2005, September 21). Whither China: From Membership to Responsibility?. Remarks prepared for delivery to National Committee on US-China Relations. New York City: US Department of State. [In English]

Sanja Z. Arežina

University of Hong Kong, Hong Kong (PR China)

Government of the Republic of Serbia, Belgrade (Republic of Serbia)

PR China as a „Responsible Great Power“ – The Chinese Model of Foreign Investment and Assistance

Summary

110 |

Shortly after its establishment, the People’s Republic of China began to implement a policy of providing investments and assistance abroad. Although the motives for this were different in the decades that followed, the Chinese leadership never gave up on the decision to make foreign investment and assistance a central part of Chinese foreign policy. The author employs a structural-functional analysis and comparative analysis to prove the basic hypothesis that the main reason for the development of the Chinese model of foreign investment and assistance is the intention of the Chinese leadership to show that the People’s Republic of China is a “responsible great power”, one which contributes to the solving important global problems, while simultaneously working to achieve its most important goal, the “Chinese dream”, by 2049.

Keywords: China, responsible great power, Chinese dream, investments, assistance

Дарко П. Надић^[1]

Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
Београд (Србија)

УДК 351.77(510)

Оригинални научни рад

Примљен: 31. 05. 2021.

Прихваћен: 04. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32503

Кинески еколошки пут^[2]

Сажетак: Народна Република Кина је већ скоро две деценије на путу потпуног еколошког просвећења и редизајнирања свог лика у међународној заједници. Кина постаје не само активни већ и доминантни учесник у светској борби против климатских промена. Осим тога, Кина је и чврсто опредељена да мења своју унутрашњу еколошку ситуацију и политику даљег индустријског напретка, усклађујући је са опште-прихваћеним еколошким циљевима човечанства. У раду се износе основне чињенице о појединим историјским и политичким узроцима неадекватног односа према животној средини у Кини, као и радикални еколошко-политички отклон од игнорисања еколошких проблема до формулисања нових десет циљева, односно десет еколошких политика, садржаних у новој идеологији „еколошке цивилизације“. У раду је дат посебан осврт на еколошке елементе иницијативе Појас и пут и досадашња кинеска достигнућа у еколошко-технолошком развоју. У закључку се даје и предлог о могућој сарадњи између Кине и Србије управо у области еколошко-технолошког развоја.

Кључне речи: Народна Република Кина, еколошка цивилизација, еколошка политика, иницијатива Појас и пут, Си Ђинпинг

Народна Република Кина представља специфичну еколошку парадигму, која је у својих преко седамдесет година постојања показала више од једног лица. Кина, која је створена у специфичним околностима и током свог развоја увек била окренута сопственим развојним путевима, усклађеним са идеолошким циљевима, имала је трновит еколошки пут. Традиционална ки-

неска конфучијанска култура, која проповеда послушност, имала је важну улогу у промоцији преамбициозних развојних пројеката, уз често добровољно учествовање широких народних маса. Постојала су три врло битна циља: први, одржати социјалистички систем и корачати ка сопственој визији комунизма, уз снажно дефинисану идеологију; други, економски и ин-

[1] dnadic@gmail.com

[2] У овом раду су садржани и делови необјављеног предавања које је аутор одржао октобра 2019. године на конференцији *The Second USPIR Dean's Forum on Belt and Road and Euro-Asia Connectivity: Perspectives and Prospects*, организованој на School of International Relations and Public Affairs у саставу Фудан универзитета у Шангају под покровитељством декана тог факултета господина Суа Чангхеа.

дустријски ојачати земљу; и трећи, кренути ка остваривању идеје да Кина буде један од равноправних светских лидера. Ова три циља заправо и представљају три фазе односа Кине и кинеске политике према животној средини. Прва фаза је заправо фаза Мао Цедунга (*Mao Zedung*).

Маоистичка идеологија је мобилисала друштво, гурајући људе у конфликт с природом. Масовне мобилизације у политичким кампањама често су биле праћене војном терминологијом; природа треба да буде „освојена“; за жетву треба да се предузме „офанзива“; „оружане снаге“ су припитомљавале дивљину, поплаве и суше су „побеђиване“; инсекти, глодари и врапци су морали да буду „збрисани“. Кроз три деценије Маове владавине, различитим интензитетом, провлаче се четири кључне теме друштвених односа које су условиле драматичне промене животне средине. То су: прво, специфична политичка репресија, како интелектуалаца, научника, званичника, тако и обичних људи који се нису слагали са Маовом визијом односа између природе и друштва; друго, утопијска ужурбаност, коју је као народни и партијски лидер Мао покренуо и коју су прихватили локалне вође и сељаци, усмерена на брзо преобликовање околине и достизање социјализма; треће, догматска униформност, која је игнорисала регионалне особености и локалне традиције у односу на природу; и четврто, присилна пресељења, којима су људи слани у пустаре у склопу концентрисаних покушаја да се дивља земља претвори у обрадиву земљу, јачања војне одбране, повећања националне безбедности итд. (Shapiro, 2001, str. 208). Иако на први поглед ова констатација из-

гледа грубо, она се не разликује много од оне којом би се описало стање у другим државама социјалистичке оријентације, које су исто тако приступале односу између друштва и природе. То се исказивало неуважавањем закона природе и политичким и идеолошким пропагирањем доминације човека над природом. Идеолошки порив је имао за циљ да оснажи економију и индустрију, повећа стандард друштва, али је његов коначни циљ био „стићи и престићи капитализам“ како би се показале супериорност и доминација једног политичког и економског система над другим. Како је то с правом истицао проф. Данило Ж. Марковић, „сматра се да су се социјалистичке земље некритички односиле према идеји прогреса по којој се прогрес исказивао у брзом развоју производних снага и економском расту. Реализовање ове идеје имало је за последицу раубовање природе (као и радне снаге). У исто време овакво прихватање идеје прогреса није допуштало могућност да њено остваривање може довести и до нежељених последица, па и до нежељених еколошких последица које могу бити катастрофалне“ (Марковић, 2004, str. 241).

Други циљ кинеске државе био је да се постаје самодовољан упркос међународној изолацији и да се побољша положај у свету с обзиром на то да Кини нису недостајала природна богатства, односно природни ресурси, већ модерна технологија. Замена за модерну технологију, барем у то време, био је физички рад, који је био искоришћаван за масовне акције усмерене ка преобликовању природе или увећавању експлоатације природних ресурса. Можда је најбољи пример идеје о масовном покоривању природе

садржан у причи о Жутој реци, као великој и инспиративној победи социјалистичког човека над природом. Зауздавање и искоришћавање великих речних токова представља централну тачку кинеског односа с природом још од времена када је цар Ју Велики, 2.000 година пре н. е., започео прве хидропројекте после деветогодишње поплаве. Овај задатак је оберучке прихватила и Комунистичка партија сматрајући да ће амбициозним пројектима, чије су планирање започели и пре но што су дошли на власт, и масовним мобилизацијама задобити већу подршку народа. Од свих кинеских река, Жута река је уједно и најсклонија поплавама. Она се сматра колевком кинеске цивилизације, али и „кинеском тугом“ због честих изливања. Као и у претходним случајевима, ни ово насилно преобликовање природе, измештањем корита река и премештањем планина, није измислила Кина. На пример, чувена Хуверова брана у Калифорнији, дакле у САД, такође је изграђена насилним преобликовањем природе, делимичним измештањем реке, а коришћен је и метод мобилизације (незапослених) радника у изградњи бране у доба Велике депресије тридесетих година. Но, и поред тога, многе еколошке тешкоће Кине, чак и данас, у суочавању с негативним утицајима индустријализације на животну средину, могу се повезати с годинама Маове владавине. Други и трећи циклус развоја Кине, у контексту екологије, представља се кроз идеју да кинеска привреда ствара сопствену технологију и да креће да постаје један од светски равноправних лидера. Након смрти Мао Цедунга настаје, наравно не одмах и не аутоматски, политичко омекшавање и економско отварање ка

свету, што је уједно значило отварање и „врата и прозора“ за стране технологије и инвестиције. Али то је уједно била и својеврсна опасност да Кина уђе у нову врсту не баш пожељних односа, неотехнолошке зависности, већ и да упадне у замку еколошког колонијализма. Јер, заправо, Кина се отворила у можда најнезгоднијем тренутку, када је Европа и, наравно, цела западна цивилизација постала свесна еколошке опасности и када је настојала да своју застарелу технологију пресели тамо, где не постоје еколошке сметње за то. Наиме, већ осамдесетих година прошлог века тај еколошки колонијализам показује јасно да се капитал не сели више тамо где су (само) услови за остваривање више профитне стопе бољи и бржи, већ пре свега тамо где нема еколошке свести политичких субјеката и где су еколошки закони, који би тај нови еколошки колонијализам спречили лоши или не постоје. Међутим, Кини је ова фаза била потребна као одскочна даска за усавршавање не само постојеће технологије већ и за преузимање и усавршавање западне технологије. Наравно, цена оваквог корака није била мала. У једном тренутку Кина не само да је постала лидер у производњи и трговини него је постала и лидер глобалног загађивања и огромна депонија отпада западне цивилизације. Довољно је погледати документарни филм *Пласћична Кина* из 2016. године (режија Ђијуланг Ванг) да би се схватила сва социјална и економска димензија, или боље речено трагедија, затрпавања Кине европским и светским отпадом. Међутим, 2018. године уведена је мера забране увоза опасног отпада намењеног рециклирању на територију Кине. Политика која се односи на отпад показала је три

ствари. Прва је еколошко-политичко-економско освешћивање Кине. Државна управа за заштиту животне средине је већ 1998. године подигнута на ниво Министарства у настојању да јој се дају већа надзорна овлашћења, а дошло је и до значајног повећања овлашћења агенција за заштиту животне средине да спроводе јаке еколошке прописе, који су до тада постојали само на папиру. Иако су у том тренутку ресурси за извршење и даље били ограничени, а кршења широко распрострањена, чинило се да је кинеска влада већ у том тренутку била чврсто одлучна да преокрене репутацију земље као једне од најзагађенијих на свету (в. опширније Shapiro, 2001, str. 208–210).

„Еколошки проблеми постали су истинска централна брига кинеске владе не само зато што су креатори те политике препознали да носе високу цену трошкова здравља и чишћења, повећане ерозије, поплава, дезертификације и пешчаних олуја. Многи лидери су свесни студија које показују да се трошкови деградације животне средине исказују кроз болести, губитком продуктивности и кроз увећавање трошкова чишћења ефикасно избрисали брзи кинески темпо економског раста, а жарко се прихватају зелене технологије ако имају ниске трошкове и доприносе економском развоју“ (Shapiro, 2001, str. 208). То је значило потпуно одустајање Кине од тзв. опасних ресурса и индустријске па и економске зависности од њих. Тиме је послата политичка порука да остатак света мора да се ослони на сопствене снаге када је у питању рециклажна индустрија,

која није пријатељски настројена према животној средини. Први показатељи су одмах упутили на чињеницу да је затварање кинеског тржишта за светски отпад изазвало благу кризу у политици рециклирања, посебно у САД и Аустралији. Овај први корак (еколошко-политичко освешћивање Кине), који бих назвао „великим еколошким скоком“, парафразирајући „велики скок напред“, из 1958. године, започео је забраном увоза отпада из 2018. године, али то није једина еколошка политика или еколошки заокрет.

Годину дана касније, 2019. године, а пре свега захваљујући иницијативи генералног секретара КП Кине Си Ђинпинга (Xi Jinping), Кина има намеру да постане не само индустријски, економски, трговачки, војни и политички светски лидер већ и да иде у складу са савременим трендовима, у овом случају са еколошким трендом. Како је Си Ђинпинг изјавио: „Добро еколошко окружење је најправедније опште добро и најобухватније и најкорисније задовољство за људе. Животна средина значи сам народ, зелена брда значе лепоту, а плаво небо срећу. Заправо, овде је наглашена потреба да се усредсредимо на побољшање егзистенције и среће људи како би се побољшала заштита животне средине“. У том смислу формирано је десет еколошких политика или боље речено десет циљева побољшања стања животне средине у Кини.^[3] Први, Министарство финансија и Министарство пољопривреде и руралних послова додељују: наградe и додатке Централних јавних финансија за

[3] <https://chinadevelopmentbrief.cn/reports/chinas-top-ten-environmental-policies-of-2019/> (приступљено: 15. 5. 2021).

промоцију „тоалетне револуције“ и подстицање свесног побољшања руралног људског станишта, другим речима, учинити санитарни отпад једнократним и рециклирати с обзиром на свесно побољшање руралног људског станишта.^[4] Други, успостављање стриктне одговорности државних органа за стање животне средине, односно успостављање и прихватање питања животне средине као политички примарног проблема.^[5] Трећи, Министарство за екологију и животну средину објављује листу пилот-локација за изградњу „градови без отпада“, а међу тим градовима се спомињу Шенжен, Баотоу, Тонглинг, Вејхај итд. Четврти, увођење Акционог плана за зелено путовање од Министарства саобраћаја, Националне комисије за реформе и развој, Министарства за екологију и животну средину и још дванаест других служби.^[6] Пети, објављивање Беле књиге Нуклеарна безбедност у Кини, коју је објавила Канцеларија за информи-

сање Државног савета.^[7] Шести, успостављање Форума за заштиту животне средине и ублажавање сиромаштва који сматра да „нит еколошке и заштите животне средине треба да се провлачи кроз све напоре ка ублажавању сиромаштва и ревитализацији села, а резултати борбе против сиромаштва треба да се користе за јачање темеља зеленог и одрживог развоја усмереног ка ревитализацији села. Седми циљ је усмерен ка заштити вода, тако да су Министарство екологије и животне средине и Министарство становања и урбаног и руралног развоја заједнички објавили Административне одредбе за главне научне пројекте у контроли и пречишћавању загађења вода. Осми, то је јавност података која је исказана кроз објављивање Плаве књиге о еколошком управљању: Извештај о кинеском развоју еколошког управљања (2019–2020).^[8] Девети, то је активно учешће Кине у борби против климатских промена. Овај политички циљ је у

[4] <https://chinadevelopmentbrief.cn/reports/chinas-top-ten-environmental-policies-of-2019/> (приступљено: 15. 5. 2021).

[5] Двадесет првог априла, на десетом састанку Тринаестог сталног комитета Националног народног конгреса Извештај Државног савета за 2018. годину о стању животне средине и напретку заштите животне средине поднео је министар за екологију и животну средину Ли Ганђе (Li Ganjie)

[6] <https://chinadevelopmentbrief.cn/reports/chinas-top-ten-environmental-policies-of-2019/> (приступљено: 15. 5. 2021)

[7] „Бела књига наводи да су откриће атома и развој употребе нуклеарне енергије донели нову мотивацију за развој човека и у великој мери побољшали човекову способност да разуме и трансформише свет. У исто време, развој нуклеарне енергије такође је повезан са безбедносним ризицима и изазовима. Ако човечанство жели боље искористити нуклеарну енергију и постићи већи развој, мора добро одговорити на различите изазове нуклеарне безбедности и осигурати нуклеарну сигурност.“ Доступно на: <https://chinadevelopmentbrief.cn/reports/chinas-top-ten-environmental-policies-of-2019/> (приступљено: 15. 5. 2021).

[8] Извештај истиче да постоје четири проблема у кинеском еколошком управљању. Пре свега, дугорочна природа циља свеобухватног сузбијања деградације земљишта; друго, хитност да се разбије сукоб између приоритета еколошке заштите и процеса индустријализације; треће, тешкоће у подели плодова економског раста и друштвеног развоја у резерватима природе; и четврто, основна природа побољшања способности праћења и изградње модерног система праћења. Доступно на: <https://chinadevelopmentbrief.cn/reports/chinas-top-ten-environmental-policies-of-2019/> (приступљено: 20. 5. 2021).

пракси приказан на Самиту светских лидера о клими 22. априла 2021. године (у условима пандемије ковида 19), где је Си Ђинпинг направио и радикалан политички искорак и раскид од традиционалног социјалистичко-комунистичког поимања односа између друштва и природе:

Морамо бити посвећени хармонији између човека и природе. „Све ствари које расту живе у хармонији и имају користи од исхране природе.“ Мајка природа је колевка свих живих бића, укључујући и људе. Пружа све што је неопходно за човечанство да преживи и напредује. Мајка природа нас је отхранила и морамо се према природи односити као према свом корену, поштовати је, штитити и следити њене законе. Непоштовање природе или непоштовање њених закона само ће нам се осветити. Систематско уништавање природе одузеће темеље људском опстанку и развоју и оставиће нас људе као реку без извора и дрво без корена. Треба заштитити природу и очувати животну средину као што штитимо очи, и настојати да подстакнемо нови однос у коме човек и природа могу и напредовати и живети у хармонији.^[9]

На овом самиту Си Ђинпинг прави још један раскид, овог пута с дотадашњим кинеским схватањем економског развоја:

Морамо бити посвећени зеленом развоју. Зелене планине су златне планине. Заштита животне средине значи заштиту продуктивности, а побољшање животне средине подстицање продуктивности – истина је тако једноставна. Морамо напустити развојне моделе који штете или подривају животну средину, и морамо рећи не кратковидним приступима тражењу краткорочних развојних добитака на штету животне средине. Супротно томе, морамо да заобиђемо тренд технолошке револуције и индустријске трансформације, искористимо огромну прилику у зеленој транзицији и пустимо да нас снага иновација покрене да надоградимо наше економске, енергетске и индустријске структуре и постарамо се да здрава животна средина поткрепи одрживи економски и социјални развој широм света.^[10]

Ово су круцијалне ствари које представљају кинеско еколошко просветљење. На истом самиту, у својој поруци осталим светским лидерима, Си Ђинпинг је установио и кључна три принципа, где питање екологије постаје доминантно политичко питање. Прво, то је „посвећеност системском управљању“;^[11] друго, то је идеја о новом поимању „квалитета живота“ која, осим сузбијања сиромаштва, развијања економије и тежње ка социјалној једнакости, укључује и

[9] http://www.xinhuanet.com/english/2021-04/22/c_139899289.htm (приступљено: 23. 5. 2021.)

[10] Исто.

[11] „Планине, реке, шуме, као и пољопривредна земљишта, језера, травњаци и пустиње су недељиви делови екосистема. Заштита екосистема захтева више од поједностављеног, палијативног приступа. Морамо следити урођене

питање заштите животне средине;^[12] треће, то су политичке идеје које се везују за борбу против климатских промена и дубоко задиру у будућност политичког преговарања не само о климатској већ и уопште о светској будућности. Оне су представљене кроз мултилатерализам и принцип заједничких, али диференцираних одговорности. Наиме, Си Ђинпинг је истакао да смо сви одговорни за стање животне средине, али да развијене земље ипак имају задатак да у тој борби за здравију климу помажу неразвијеним земљама, које сходно свом економском и индустријском развоју и својим економским и индустријским капацитетима нису толико одговорне за стање светске климе као развијене земље. На тај начин, Кина је себе сврстала, у духу социјалистичке традиције, на страну маргинализованих, незаштићених и неразвијених држава света. На истој конференцији Си Ђинпинг је поставио и кинеске еколошке циљеве. Најважнији циљ јесте тежња да Кина достигне максимум емисије угљен-диоксида пре 2030. и постигне неутралност његове емисије пре 2060. године.

И, на крају, десета еколошка политика, односно десети циљ у еколошкој политици Кине,

јесте даљи развој политике Појас и пут. У септембру 2019. године Међународна коалиција за зелени развој иницијативе Појас и пут и Боао форум за Азију заједнички су објавили Извештај студије зеленог развоја Појаса и пута у Пекингу. „Заменик министра у Министарству за екологију и животну средину и повереник Саветодавног одбора коалиције Џао Ђингмин (*Zhao Yingmin*) присуствовао је конференцији за штампу и одржао говор. Извештај студије зеленог развоја Појас и пут први је важан извештај о истраживању који се односи на заједничку изградњу националног зеленог развоја Појас и пут откако је коалиција формално покренута у априлу 2019. године. Такође, ово је први пут да је Форум Боао за Азију објавио посебан извештај о питањима 'зеленог развоја'. Извештај студије зеленог развоја Појас и пут одабрао је 13 случајева зеленог развоја из различитих индустрија у десет земаља за размену, на основу принципа продуктивности, стекао је признање и потенцијал за популаризацију и репликацију са шест аспеката зеленог развоја, укључујући контролу загађења, управљање и очување екосистема, зелену енергију, зелену производњу, зелени живот и зелене финансије.“^[13]

законе екосистема и правилно уравнотежити све елементе и аспекте природе. Ово је начин који нас може одвести тамо где желимо да будемо, екосистем у циркулацији звука и укупној равнотежи.“ Доступно на: http://www.xinhuanet.com/english/2021-04/22/c_139899289.htm (приступљено: 20. 5. 2021)

[12] „Морамо бити посвећени приступу усмереном на људе. Животна средина се тиче добробити људи у свим земљама. Морамо у потпуности узети у обзир чежњу људи за бољим животом и добрим окружењем, као и нашу одговорност за будуће генерације. Морамо истовремено тражити начине да заштитимо животну средину, развијемо економију, створимо радна места и уклонимо сиромаштво, како бисмо постигли социјалну једнакост и правду током зелене транзиције и повећали осећај људи за корист, срећу и сигурност.“ Доступно на: http://www.xinhuanet.com/english/2021-04/22/c_139899289.htm (приступљено: 20. 5. 2021)

[13] http://www.xinhuanet.com/english/2021-04/22/c_139899289.htm (приступљено: 20. 5. 2021)

Посматрано са еколошког становишта, иницијатива Појас и пут је до сада доста контроверзно тумачена и природа овог рада неумитно налаже додатна објашњења. Кренуо бих прво од ограничавајућих фактора којима је иницијатива Појас и пут представљена, односно, бићу прецизнији, како се у свету, високој политици, високој економији, па и у неким академским заједницама тумачи ова иницијатива.

Прва теза у медијима, која је чак прихваћена и у академским круговима, јесте да је Појас и пут нови облик кинеског хегемонизма, једна нова врста наметања политичког утицаја кроз економију, посебно кроз инвестиције, чиме се маскирају стварање и ширење политичког утицаја и доминације. Ова теза је облик директне предрасуде. Прво, Појас и пут је план који пролази кроз нешто кроз шта свет до сада није пролазио, кроз специфични институт светски јавне и отворене расправе. Размене мишљења и идеја. Допуна и измена. Није нам познато да је пројекат „глобализације“ крајем осамдесетих година прошлог века прошао кроз овакве демократске и академске филтере. То је учињено тек након првих негативних последица. С друге стране, крајњи производ те „једносмерне глобализације“ из 20. века јесте глобално загревање, које смо у 21. веку политички коректно назвали „климатским променама“. Појас и пут представља „двосмерну глобализацију“ и, додао бих, а касније ћу то покушати и да образложим, еколошки прихватљиву „двосмерну глобализацију“. Ту долазимо до предрасуда. Многи и даље сматрају Кину плодним тлом за економску и еколошку колонизацију, не прихватајући чињеницу да је Кина достигла, а

можда чак и престигла западну цивилизацију у технолошким, а посебно еколошко-технолошким иновацијама. Себичност западне цивилизације је заснована на експанзионизму, она је данас само софистицирана, понекад и политички прикривена, али су суштина и њене последице апсолутно исте. Она говори често расним, а не само национално нетрпељивим језиком. Суштина је лажна супериорност. „Прва (једносмерна) глобализација“ била је неуспешна и колонизаторска не само у економском већ и у еколошком смислу.

Зато иницијатива Појас и пут представља пример „двосмерне глобализације“ и као таква смета конзервативним круговима. Не бих желео да звучим као Грета Тунберг (Greta Thunberg), али морам да укажем на две кључне изјаве бившег америчког председника Доналда Трампа (Donald Trump) које дочаравају однос према модерној Кини: „Концепт глобалног загревања створили су Кинези и за Кинезе како би америчку производњу учинили неконкурентном“, и друга, „Кина, Индија, Русија, многе друге нације, немају баш добар ваздух, немају баш добру воду у смислу загађења и чистоће. Они не носе одговорност“. Други извор предрасуда је опет заснован на нарцистичкој утемељности западне цивилизације. Пропагандна машина говори у корист „западних производа“, оцењујући кинеске производе као јефтине и, наравно, уз карактеристику да не трају дуго. Али то је већ позадина економског рата у „двосмерној глобализацији“. Трећи извор су неистине, на пример да већина термоелектрана на угаљ које се граде у иностранству, а финансирају се из Кине, користи супкритичну технологију угља ниске

ефикасности, која производи неке од највиших емисија било ког облика производње електричне енергије. Порука која се шаље јесте да Кине не само што уништава своју животну средину већ то има намеру да ради и тамо где инвестира. Па је, сходно томе, идеја новог пута свиле заправо да се „очисти“ Кина а загади свет.

Будимо искрени, то је типична осветнички срочена мисао, јер Кина данас одбија да буде ђубриште за Европу и Америку. У међународним односима, ако изађемо из сфере „економског рата“, ситуација је следећа. Кина полако постаје лидер у међународним напорима да глобално загревање одржи испод 2°C, играјући кључну улогу у преговорима о Париском споразуму, обећавајући да ће емисија угљеника достићи врхунац до 2030. и да ће након тога брзо опадати. Кина је брзо постала један од највећих светских инвеститора у обновљиве изворе енергије, улажући у соларне и ветровске пројекте, хидроелектране и електрична возила. Кинески председник Си Ђинпинг описао је нову еру у кинеском развоју дефинишући је као „еколошку цивилизацију“. Не памтим да је иједан светски лидер до сада говорио на овај начин спомињући да једна национална цивилизација жели да постане „еколошка цивилизација“. Си Ђинпинг је Појас и пут веома прецизно дефинисао као „нови пут свиле“, који ће бити „зелен, здрав, паметан и мирољубив“. Уочљиво је да председник Си Ђинпинг не говори језиком „једносмерне“ глобализације и не

користи економски колонизаторске термине „слободно кретање капитала, људи, роба, идеја, информација итд.“, већ говори језиком „двосмерне“ глобализације, где су кључне речи „зелен, здрав и мир“, односно, као што је и истакао на првом Форуму Појас и пут, маја 2017: „Појас и пут је визија зеленог развоја и начин живота и рада који је зелен, нискоугљенични, кружан и одржив.“

„Еколошка цивилизација“ се као појам налази у идеологији Кинеске комунистичке партије од 2007. године. Између 2007. и 2017. више од 4.000 објављених кинеских чланака и књига укључивало је еколошку цивилизацију као једну од својих кључних речи (Cuhn, 2019). Концепт еколошке цивилизације (*shentai venming*) сматра да је природа део живота, а не нешто што се може експлоатисати без ограничења. Она служи као референтни оквир за кинеско политичко руководство да развије визије савременог еколошког социјализма,^[14] који ће моћи да усклади еколошку, економску и социјалну компоненту друштвеног развоја (Cuhn, 2019). Ова визија савременог еколошког социјализма садржана је у претходно наведених 10 (циљева) еколошких политика, али као таква оставља простора и за дубинску политичко-еколошку расправу и анализу да ли је Кина на путу од „либералног енвайронментализма“ ка „ауторитарном енвайронментализму“ (Wang-Kaeding, 2018).

Ово су биле предрасуде и одбране. Где је истина? Кина је водећа земља у свету по

[14] Више о појму модерног еколошког социјализма кроз призму његовог историјског развоја, од Ханса Магнуса Енценсбергера (Hans Magnus Enzensberger) преко Андреа Горца (Andre Gorz) до Дејвида Пепера (David Pepper) видети у: Надић, 2012.

производњи електричне енергије из обновљивих извора енергије, са више него двоструко више од генерације другопласиране земље, Сједињених Америчких Држава. До краја 2018. године земља је имала укупан капацитет од 728 ГВ (гигавата) обновљиве енергије, углавном од хидроелектрана и ветра. Кинески сектор обновљиве енергије расте брже од сектора фосилних горива и капацитета нуклеарне енергије. Кина је светски лидер у производњи енергије ветра, с највећим инсталираним капацитетом од свих држава и континуираним брзим растом нових ветроелектрана. Са великом копненом масом и дугом обалном линијом, Кина има изузетне изворе енергије ветра, и то, према проценама, око 2.380 ГВ експлоатабилног капацитета на копну и 200 ГВ на мору. Кина је највеће светско тржиште и за фотонапонске системе и соларну топлотну енергију. Од 2013. године Кина је водећи светски инсталатер соларних фотонапонских система (ПВ). Кина је 2015. године постала највећи светски произвођач фотонапонских електроана, тесно надмашивши Немачку – 2017. је била прва земља која је прешла 100 ГВ кумулативног инсталираног ПВ капацитета, а до краја 2018. имала је 174 ГВ кумулативног инсталираног соларног капацитета. Од маја 2018. Кина држи рекорд у највећем оперативном соларном пројекту од 1.547 МВ у Тенгеру. Ту је и питање саобраћаја и посебно електричних возила. До 2015. године продаја електричних возила у Кини премашила је амерички ниво. У 2018. години кинеска продаја премашила је 1,1 милион аутомобила, више од 55% свих електричних возила продатих у свету и троструко више него што су кинески купци

купили две године раније. Те године продаја америчких електричних возила износила је само 358.000. Влада је такође свесна да би електрична возила могла да помогну у решавању неких од најхитнијих енергетских и еколошких проблема у Кини: прво, масовно загађење ваздуха гуши њене велике градове, и друго, Кина је до сада највише доприносила глобалним емисијама које су изазивале климатске промене.

Лично искуство боравка у Шангају 2019. године допринело је и разбијању неких сопствених еколошких предрасуда у вези са Кином. Наиме, иако Шангај, као врста „показног“ града можда није прави пример да се покаже пут еколошке трансформације Кине, занимљиве су неке ствари које су на мене оставиле утисак. То је град зеленила и изузетно уређених и одржаваних паркова, а не само невероватно високих пословних и стамбених објеката. Ваздух није толико загађен колико сам очекивао, што је као моја констатација изазвало позитивно чуђење и задовољство код кинеских колега са Фудан универзитета, имајући у виду концентрацију саобраћаја на улицама Шангаја. Ту истичем посебно постојање различитог система регистарских таблица у саобраћају да би се направила разлика између традиционалних аутомобила загађивача и нових електричних и хибридни аутомобила и аутобуса. Електрични аутомобили имају зелене таблице по чему се симболично разликују од осталих возила у саобраћају. А и сама држава даје пореске и друге финансијске олакшице за куповину електричних возила. И, на крају, у соби хотела у коме сам одсео у Шангају, ради спровођења националне политике одрживог развоја, заштите животне

средине и штедње ресурса, а на подстицај Комунистичке партије, како је објашњено у летку, није било креме и четке за чишћење ципела. То се сматра не само економским већ и еколошки неприхватљивим трошком. Посебна снага Кине у овој еколошкој трансформацији лежи у омладини. Иако је она конзумеристички оријентисана, систем формалног и неформалног еколошког образовања усмерава децу и омладину, поготово студентску популацију, да не буде упозната само са еколошким проблемима, како домаћим тако и светским, већ и да буду у неким сегментима и боље информисани од својих вршњака у другим деловима света.

Закључак. Србија и Кина

Народна република Кина дефинитивно мења свој еколошки лик како унутар својих граница, тако и према свету. Наслеђени еколошки проблеми, исказани кроз дугогодишњу антиеколошку политику, и данас постоје у Кини и биће потребно доста времена да се превазиђу и реше. Међутим, општи политички циљ Кине и еколошке намере садашњег кинеског руководства јесу да у блиској будућности она буде пример, можда не баш и лидер, у области вођења еколошки одговорне државне политике у домаћим и у светским оквирима. Многи ће посумњати у искреност нове еколошке кинеске политике, међутим, сматрам да не треба сумњати у ону црту кинеске модерне државности која је општепозната као „посвећеност“ некој идеји и спровођењу те идеје. А та актуелна еколошка посвећеност видљива је у све већој употреби из-

реке: „Хармонија између Небеса и Човечанства“, која је дефинитивно уклонила Маову крилатицу: „Човек мора да освоји природу“.

За разлику од Народне Републике Кине, Република Србија има технолошки, односно еколошко-технолошки заостатак у односу на западну цивилизацију, али и у односу на кинеску. Наиме, процес развијања еколошки прихватљивих иновација у Србији успорен је захваљујући неразумевању значаја претходно поменутих кључних речи: зелено и здраво. Србија је у некој врсти специфичног процепа. С једне стране, имамо политичку жељу да будемо земља чланица ЕУ, што значи апсолутно прихватање еколошких стандарда и, наравно, технологије која потиче из земаља ЕУ, односно из земаља које су пионири „једносмерне“ глобализације. Даље, буџет Министарства за заштиту животне средине Републике Србије за ову годину, уз постојеће увећање од четири милијарде динара, износи 12,3 милијарде динара, што више није тако скромно као што је некада било, али је ипак недовољно да би се санирале дугогодишње последице игнорисања еколошких проблема и да бисмо се ускладили са Европом. Хоћу да кажем да су наше финансијске могућности за еколошку трансформацију изузетно скромне и ограничене, а оно што нас спаја са Кином јесте прилично сличан терет лоше еколошке прошлости који изискује велика инвестирања у заштиту животне средине. Имајући у виду „челично пријатељство“ и потпуно политичко разумевање између Кине и Србије, као и еколошки интерес Србије за еколошком модернизацијом, сарадња између Србије и Кине у оквиру иницијативе Појас и пут не би требало да почиње

и завршава се инвестицијама у железнице, куповином челичана и модернизацијом термоелектрана. Оно што представља реалну опасност у овим кинеским инвестиционим циклусима, овде мислим на Србију, јесте да се поједине кинеске компаније ипак не понашају еколошки, а често и избегавају наше домаће еколошке стандарде, поготово када је у питању „опасна“, односно тешка и металопрерађивачка индустрија. То ствара негативни одијум јавности, која оправдано очекује поштовање еколошких закона и стандарда, јер у Кини ипак видимо пријатеље. Наравно, и када долази до таквих ситуација, морамо бити реални. Природа капитала и профита таква је да он тежи да се увећа по сваку цену, био зелене, црвене или црне боје.

Због тога иницијатива Појас и пут у Србији треба да укључи управо кинеске инвестиције у екологију, односно у обновљиве изворе енергије: енергију ветра, соларну енергију. Међутим, бићу искрен, осим мобилних телефона кинеске производње (који су веома добри, јефтине и ипак трају дуго), Београд је препун електричних Сјаоми (*Xiaomi*) тротинета „Made in China“. Али и батерије тих тротинета захтевају електричну енергију. И ту се опет враћамо обновљивим и политички неконфликтним изворима енергије и проблемима климатских промена, јер није свеједно из каквих извора добијамо електричну енергију и какав квалитет ваздуха остављамо иза себе.

References / Литература

- Cuhn, B. (2019). *Ecological Civilisation in China*, DOC Research Institute, 2019. Available at: <https://doc-research.org/2019/08/ecological-civilisation-china-berthold/> (viewed: 23. 5. 2021). [In English]
- Marković D. Ž. (2004). *Social Ecology*, Beograd. [In Serbian]
- Nadić, D. (2012). *Essays on Political Ecology*, Beograd. [In Serbian]
- Shapiro, J. (2001). *Mao's War Against the Nature. Politics and Environment in Revolutionary China*, Cambridge.
- Wang-Kaeding, H. (2018). *What Does Xi Jinping's New Phrase 'Ecological Civilization' Mean? An investigation of the phrase is pressing*. Available at: <https://thediplomat.com/2018/03/what-does-xi-jinpings-new-phrase-ecological-civilization-mean/> (viewed: 28. 5. 2021).

Internet sources / Интернет извори

<https://chinadevelopmentbrief.cn>

<http://www.xinhuanet.com>

<https://english.mee.gov.cn/>

Darko P. Nadić
University of Belgrade
Faculty of Political Sciences
Belgrade (Serbia)

China's Ecological Path

Summary

For almost two decades, the People's Republic of China has been on the path of complete environmental enlightenment and redesign of its character in the international community. China is becoming not only an active but also a dominant participant in the global fight against climate change. In addition, China is firmly determined to change its internal environmental situation and its policy of further industrial progress, harmonizing it with the generally accepted environmental goals of humanity. The paper presents the basic facts about certain historical and political causes of inadequate attitude towards the environment in China, as well as the radical ecological and political deviation from ignoring ecological problems to formulating ten new goals, ie ten ecological policies, which are contained in the new ideology of „ecological civilization”. A special review in the paper is given to the ecological elements of the „Belt and Road” initiative and the previous Chinese achievements in ecological and technological development. The conclusion also suggests a direction for possible cooperation between China and Serbia in the field of that ecological-technological development.

| 123

Keywords: People's Republic of China, environmental civilization, environmental policy, „belt and road” initiative, Xi Jinping

Ветроелектране у НР Кини

Прикази књига | Book Reviews

Предраг Ђ. Бајић^[1]

Универзитет „Унион – Никола Тесла“
Факултет за спорт
Београд (Србија)

УДК 316.34(81)(049.32)

316.34(470)(049.32)

316.34(540)(049.32)

316.34(510)(049.32)

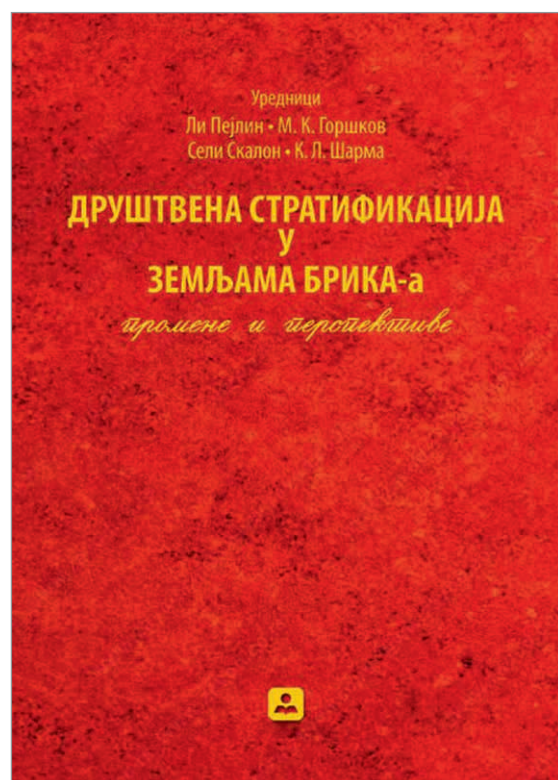
Приказ

Примљен 21. 06. 2021.

Прихваћен 21. 06. 2021.

doi: 10.5937/napredak2-32836

Осврт на оне који долазе: Кинеске „цигле“ у глобалној економији

Ли Пејлин, М. К. Горшков, Сели Скалон
и К. Л. Шарма (ур.): *Друштвена
стратификација у земљама БРИК-а: промене
и перспективе*. Завод за уџбенике, Београд,
2014, 846 страна

Појам БРИК је у кратком периоду постао толико препознатљив да је у свакодневном говору и новинским извештајима престало да се даје додатно објашњење уз његово спомињање. У првој години овог века сковао га је британски економиста Џим О’Нил (Jim O’Neill), у извештају инвестиционе банке Голдман Сакс (Goldman Sachs) о економском истраживању под оригиналним називом *The World Needs Better Economic BRICs*, поигравајући се тако изговором енглеске речи за цигле (*bricks*). На тај начин је нагласио како су „свету потребне боље економске ‘цигле’“ и на глобалном нивоу повезао у једну кованицу земље с растућим развојем

[1] predrag.bajic@fzs.edu.rs

економског потенцијала – Бразил, Русију, Индију и Кину, за које је у каснијим радовима изнео предвиђања да би до половине 21. века могле знатно да преуреде светски економски поредак.

Управо су те потенцијално боље „цигле“ на глобалном плану изазвале велику пажњу. Тај извештај је усмерио погледе других држава и инвеститора ка подручјима која су препозната као „светска фабрика“ (Кина), „светска сировинска база“ (Бразил), „светска бензинска пумпа“ (Русија) и „светска канцеларија“ (Индија). И не само то, већ је економски потенцијал тих земаља подигао њихову међусобну сарадњу на виши ниво, па је први самит земаља БРИК-а одржан 2009. године у руском граду Јекатеринбургу, да би се потом том кругу прикључила и Јужноафричка Република.

Иако повезане економским интересима, који су препознатљиви и на глобалном нивоу, други сегменти поменутих друштава остали су у другом плану, мање познати светској јавности, што је покушао да промени тим социолога кроз обимну студију *Друштвена стратификација у земаљама БРИК-а: промене и перспективе (Handbook on Social Stratification in the BRIC Countries: Change and Perspective)*, коју су уредили Ли Пејлин (Li Peilin), М. К. Горшков (М. К. Gorshkov), Сели Скалон (Celi Scalon) и К. Л. Шарма (К. L. Sharma), који је написао свих девет анализа везаних за Индију. Идеја о овом зборнику резултат је споразума о сарадњи из 2009. године, потписаног између Кинеске академије друштвених наука (CASS) и Руске фондације

за друштвене науке (RFH), после чега је проширена кроз сарадњу са социолозима из Бразила и Индије. Исход је зборник са 36 радова, подељених у девет тематских целина, бројним подацима, графиконима и табелама, као и богатом библиографијом, која даје могуће смернице за даље истраживање. На српском језику га је објавио Завод за уџбенике 2014. годину дана после оригиналног издања (превела с енглеског језика Миљана Протић).

Већ на корицама је наговештено да „ова упоредна студија, попуњавајући празнину у постојећој литератури, помаже да боље разумемо привредни раст и друштвени развој четири велике земље и нуди одговор на питање: како те силе у успону, са огромним међусобним историјским, географским, културним, језичким, верским и политичким разликама, могу да имају исте тежње и заједнички делају“. Аутор Ли Пејлин о томе говори у уводу, где наглашава да су „корените промене у друштвеној структури тих земаља оно што ће одредити њихову будућност, али и делимично обликовати друштвено-економски пејзаж света“. О озбиљности говори и списак од 28 сарадника, чије се кратке биографије налазе на странама после увода.

У првом делу ове упоредне студије, под називом „Промене у друштвеној стратификацији“, налазе се следеће анализе: „Друштвена стратификација и њене промене у Бразилу“ (С. Скалон), „Промене у друштвеној стратификацији руског друштва у периоду преображаја“ (З. Т. Голенкова и М. К. Горшков), „Друштвена стратификација и промене у савременој Индији“ (К. Л. Шарма) и

„Промене у друштвеној стратификацији Кине почев од 1978. године“ (Ли Пејлин).

У другом сегменту се говори о радничкој класи у следећим радовима: „Рад, радници и политика у савременом Бразилу од 1980. до 2010. године“ (М. А. Сантана), „Радничка класа у транзиционом друштву: од Совјетског Савеза до Руске Федерације“ (З. Т. Голенкова и Е. Д. Игитканијан), „Урбана индустријска и рурална пољопривредна радничка класа у Индији“ (К. Л. Шарма) и „*Status quo* и промене у структури радничке класе у данашњој Кини“ (Ли Веј и Тјан Фенг).

У трећем делу о сељаштву се говори у следећим радовима: „Бразилско сељаштво: историја отпора“ (М. де Назарет Баудел Вандерлеј), „Преображај друштвене структуре савремене руралне Русије“ (А. А. Хагуров), „Раслојавање сељаштва у Индији по стицању независности“ (К. Л. Шарма) и „Рурално друштво и сељаштво у Кини“ (Фан Пинг).

У четвртој сегменту фокус је на предузећима и предузетништву дат у следећим анализама: „Иновативно предузетништво у Бразилу“ (С. К. Гимараеш), „Развој предузетништва у Русији: главни трендови и *status quo*“ (А. Чепуренко), „Традиција и предузетништво индијских приватних предузетника“ (К. Л. Шарма) и „Почеци приватног предузетништва у кинеској транзиционој економији“ (Чен Гуангђин).

Пети део се бави средњом класом, историјски и кроз савремене тенденције, а чине га следећи радови: „Стварање средње класе у Бразилу: историја и изгледи за

будућност“ (А. Салата и С. Скалон), „Средња класа у руском друштву: хомогеност или хетерогеност?“ (Н. Е. Тихонова и С. В. Марејева), „Успон средње класе у Индији по стицању независности“ (К. Л. Шарма) и „Хетерогени састав и вишеструки идентитет кинеске средње класе“ (Ли Чунлинг).

Шести део је посвећен неједнакостима у приходима: „Неједнакост у приходима и друштвена стратификација у Бразилу: кључни одређујући фактори и промене у првој деценији XXI века“ (Л. Г. Кошта и С. Скалон), „Неједнакост у приходима у Русији“ (Ј. Епикина), „Сиромаштво и неједнакост у приходима у индијским урбаним и руралним областима“ (К. Л. Шарма) и „Структурна својства и трендови економске неједнакости у Кини“ (Чен Гуангђин).

Образовна неједнакост тема је седмог дела, у којем се налазе следећи радови: „Образовна неједнакост и друштвена стратификација у Бразилу“ (М. да Кошта, М. С. Козлински и Л. Г. Кошта), „Неједнакост у образовању: руски случај“ (Д. Л. Константиновски), „Образовање и друштвена стратификација у Индији: систематска неједнакост“ (К. Л. Шарма) и „Образовна неједнакост и експанзија образовања у Кини“ (Ли Чунлинг).

Када је реч о потрошњи, та тема је обрађена у осмом делу у следећим анализама: „Више од друштвене стратификације: нов начин сагледавања потрошачких пракси у савременом Бразилу“ (М. Кастањеда), „Потрошња и начин живота у Русији“ (П. М. Козирева, А. Е. Низамова и А. И. Смирнов),

„Настајућа потрошачка класа и њен начин живота“ (К. Л. Шарма) и „Стратификација потрошње међу друштвеним класама, групама занимања и идентитетским групацијама у Кини“ (Тјан Фенг).

У последњем, деветом сегменту, под насловом „Класна свест и вредности“, груписани су следећи радови: „Стварање радничке класе у Бразилу: од синдиката до државне власти“ (А. Кардозо), „Истраживање о класној и групној свести у савременом руском друштву“ (М. Ф. Черниш), „Повезаност друштвеног и класног и класни идентитет у градским и сеоским областима“ (К. Л. Шарма) и „Свест о припадности друштвеном слоју и поистовећење с њим у Кини“ (Ли Веј).

Имајући у виду све већи значај кинеских „цигала“ за светску економску грађевину, што је адут захваљујући којем та земља има све активнију улогу и у другим сегментима односа на глобалном нивоу, рад кинеских аутора у овој књизи доприноси и бољем разумевању односа у тамошњем друштву који су до тога довели и предикција које сада, када се овај зборник посматра са одређене временске дистанце од периода када је анализа извршена, већ имају јасне обриси у пракси. Између осталих, ту је и закључак Лија Пејлина из првог дела књиге, у којем говори о томе да је „промена коју је доживела друштвена структура Кине након реформе и отварања ка свету изузетно дубока, а развојни тренд који та промена буде обликовала одредиће правац и будућност Кине“. Он у раду наводи да ће, „како урбанизација постепено напредује у Кини, услед старења становништва и промена

у понуди радне снаге, доба кинеске јефтине радне снаге постепено проћи“. Ту закључује оно што је сада већ видљиво, да ће „будући економски раст Кине морати да направи прелаз са робе ’произведене у Кини’ (*made in China*) на робу произведену као ’кинески сопствени бренд’, па ће се упоредна предност кинеске радне снаге све више одражавати у квалитету њеног рада“.

Када је реч о односима у кинеском друштву, у последњем раду Ли Веј говори о томе каква је свест о припадности друштвеном слоју у Кини и каква је идентификација са тим, подсећајући већ на самом почетку како је „за тридесет година од почетка реформе и отварања ка свету Кина доживела преображај из пољопривредног друштва у савремено индустријско друштво и прешла с планског економског система на тржишни економски систем“. Због тога, како истиче, „њени друштвени слојеви такође су доживели велико интересно раслојавање, па је у сваком друштвеном слоју дошло до самопоистовећења и формирања групне свести, што је, пак, утицало на појаву несклада и фрагментације идентитета слојева“. Аутор дефинише класну свест и свест о припадности друштвеном слоју, као и саму свест о друштвеном раслојавању, која се односи на перцепцију разлика између друштвених слојева у јавности. Затим, говори о свести о слојном идентитету, где се испитује да ли појединац који припада неком слоју препознаје границу раздвајања и да ли увиђа да дели исте интересе с другим припадницима свог слоја, као и каква је свест о сукобима између друштвених слојева, која указује на

то како јавност перципира односе између друштвених група.

Управо у том делу аутор објашњава како је дошло до поделе друштвених слојева према интересу, али и до неких сукоба интереса, говорећи да је узрок томе то што су „од припадника радних јединица повезаних са државом грађани постали самосталније 'друштвене особе', док су радни односи, у којима је некада господарила држава, постали тржишно условљени“. На основу анализе извео је више закључака: већи део кинеске јавности осећа да постоје сукоби између слојева, свест о сукобима интереса између друштвених група најизраженија је код службеничких занимања и оних који себе сврставају у ниже друштвене слојеве, док се сукобљеност интереса између друштвених група углавном испољава у подели на богате и сиромашне, у индустријском сукобу и затегнутим односима између руководиоца и народа. Један од примера којима је Ли Веј показао особеност настанка кинеске свести о друштвеним слојевима јесте да „код осетљивије класификације слојева власници приватних предузећа би се радије сврстали у

'средњу класу' или чак 'радничку' и 'сеоску' него да себе опишу као 'слој власника предузећа“. Аутор истиче да је то „специфичан феномен који никада није примећен у западној теорији класне анализе“.

Због издвојених примера и још многих других који се односе на све четири државе, зборник *Друштвена стипификација у земљама БРИК-а: промене и перспективе* представља вредну упоредну студију о онима који, у актуелном глобалном односу снага, заједничким снагама покушавају да обезбеде не само своје „место под сунцем“ већ и важну активну улогу на међународној сцени, налазећи заједничке економске, као и политичке и безбедносне интересе. Она, такође, представља студију која нуди шири контекст за разумевање међународних односа у времену глобализације. Без обзира на временску дистанцу од дана када је објављена, као и то да је прошло више од деценије од када је настала идеја, њена вредност је у томе што је и са таквим размаком довољно свежа да се разумеју актуелни догађаји, анализира учињено у међувремену и предвиде будући процеси.

